

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Ministeriö • 14/2017

Tilinpäätös vuodelta 2016

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Tilinpäätös vuodelta 2016

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu
TEM raporteja
14/2017

ISSN verkkojulkaisu 1797-3562

ISBN verkkojulkaisu 978-952-327-202-6

SISÄLLYS

1	Toimintakertomus.....	4
1.1	Johdon katsaus	4
1.2	Tuloksellisuus.....	5
1.3	Vaikuttavuus.....	8
1.3.1	Toiminnan vaikuttavuus.....	8
1.3.2	Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus.....	23
1.4	Toiminnallinen tehokkuus.....	36
1.4.1	Toiminnan tuottavuus	36
1.4.2	Toiminnan taloudellisuus.....	36
1.4.2.1	Toimintamenot osastoittain/yksiköittäin	38
1.4.3	Maksullisen toiminnan ja yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat	39
1.4.4	Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus	40
1.5	Tuotokset ja laadunhallinta.....	41
1.5.1	Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet.....	41
1.5.2	Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	42
1.6	Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen.....	44
1.6.1	Henkilöstön määrä ja ikärakenne	44
1.7	Tilinpäätösanalyysi.....	48
1.7.1	Rahoituksen rakenne.....	48
1.7.2	Talousarvion toteutuminen	51
1.7.3	Tuotto- ja kululaskelma.....	56
1.7.4	Tase	57
1.8	Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma.....	58
1.9	Arviointien tulokset	59
1.10	Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä	60
2	Talousarvion toteutumalaskelma	61
3	Tuotto- ja kululaskelma	68
4	Tase	69
5	Liitetiedot.....	70
6	Allekirjoitukset	84

1 Toimintakertomus

1.1 Johdon katsaus

Suomen taloudessa oli vihdoinkin näkyvässä myönteistä virettä, joka vahvistui vuoden loppupuolella. Suomi on ollut finanssikriisin jälkeen yksi eniten kärsineitä EU-maista, mutta talouskasvu on tuoreimpien tietojen mukaan kirinyt hyvän matkaa EU-maiden keskiarvon tuntumaan.

Työllisyys kääntyi kasvuun ja työttömyys maltilliseen laskuun. Työttömyysaste laski edellisvuodesta 0,6 prosenttiyksiköllä 8,8 prosenttiin ja työllisyysaste oli 68,7 prosenttia, kun hallitusohjelmassa asetettu tavoite työllisyysasteeksi on 72 prosenttia. Työmarkkinoiden keskeisinä ongelmina olivat voimakkaasti lisääntynyt pitkäaikais-työttömyys ja siihen liittyvät kohtaanto-ongelmat sekä työvoiman ulkopuolella olevien määrän kasvu.

Uusia toimenpiteitä työllisyyden edistämiseksi valmisteltiin vuoden 2016 aikana lukuisia. Työn vastaanottamisvelvollisuutta ja velvollisuutta osallistua aktiivitoimenpiteisiin laajennettiin vuoden 2017 alussa voimaan tulleilla säännöksillä. Samoin valmisteltiin muutokset työttömyysetuuksiin osoitettujen määrärahojen käyttötarkoituksen laajentamisesta alueellisen liikkuvuuden ja yrittäjyyden edistämiseen sekä työllistymis-/työllistämiskynnyksen alentamisesta. Tämän pohjalta vuoden 2017 alusta käynnistyi kaksivuotinen kokeilu, jonka aikana palkkatukea ja starttirahaa rahoitetaan osin työttömyysetuus- ja osin työllisyysmäärärahoista. Syksyllä 2016 valmisteltiin myös vuoden 2017 alussa voimaan tulleet säädökset työnhakijan haastatteluista kolmen kuukauden välein yhdenjaksoisesti jatkuneen työttömyyden aikana.

Valmisteilla oleva maakuntauudistus vaikuttaa merkittävästi työ- ja elinkeinoministeriön konsernin toimintaan. Keskeistä on ELY-keskusten yritysten rahoitus- ja neuvontapalveluiden sekä TE-toimistojen yritys- ja henkilöasiakkaiden palvelujen yhdistäminen uudeksi kasvupalveluksi. Kasvupalvelulla tuetaan elinkeinoelämän ja yritysten kasvuedellytyksiä, hoidetaan työnvälitystä, edistetään työnhakijoiden työllistymistä sekä uuden yritystoiminnan syntymistä. Kasvupalvelu-uudistuksen keskeinen tavoite on, että erilaiset palvelut sovitetaan toisiinsa ja tuotetaan asiakastarpeiden perusteella. Kasvupalvelun asiakkaita ovat yritykset ja muut elinkeinoelämän toimijat sekä työnhakijat ja työnantajat.

Maakuntauudistus aiheuttaa muutoksia alueiden kehittämisessä noudatettavaan suunnittelujärjestelmään. Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti aluekehittämisjärjestelmän kokonaisvaltaisen uudistamisen ja valmistelee tarvittavat lakimuutokset yhdessä eri ministeriöiden, aluehallinnon ja muiden alueiden kehittämisen keskeisten tahojen kanssa, joiden välisellä yhteistyöllä muodostetaan yhtenäinen näkemys aluekehittämisestä sekä luodaan järjestelmä, joka pystyy nykyistä selkeämmin ja yksinkertaisemmin vastaamaan ihmisten ja yritysten palvelutarpeisiin.

Vuoden 2016 aikana säädettiin uusi hankintalaki. Hankintalainsäädäntö vähentää hankintoihin liittyvää hallintotyötä ns. kansallisissa hankinnoissa, joustavoittaa monin tavoin EU-hankintamenettelyjä sekä mahdollistaa uudet innovatiiviset hankintatavat ja sähköiset menettelyt. Myös hankintojen valvonta tehostui.

Suomen ja Euroopan komission kumppanuussopimukseen kuuluva pk-yritysaloitteen mukainen Suomen takausohjelma hyväksyttiin Euroopan komissiossa 26.5.2016.

Suomessa pk-yritysaloite -takaushjelma allekirjoitettiin syyskuussa 2016 ensimmäisenä pohjoiseurooppalaisena maana. Ohjelman rahoitus on yhteensä 40 miljoonaa euroa, josta Euroopan aluekehitysrahaston osuus on 20 miljoonaa ja valtion vastinrahoitus 20 miljoonaa. Takausten avulla pyritään saavuttamaan yhteensä 400 miljoonan euron lainasalkku.

Valtioneuvosto antoi marraskuun lopussa selonteon kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030. Strategiassa linjattiin konkreettinen ohjelma, jolla Suomi saavuttaa hallitusohjelmassa asetetut energia- ja ilmastotavoitteet. Strategian linjauksilla uusiutuvan energian osuus energian loppukäytöstä kasvaa 50 %:iin ja energiaomavaraisuus 55 %:iin. Öljyn energiakäyttö puolitetaan vuoteen 2030 mennessä. Kivihiilen energiakäytön kieltöä koskeva hallituksen esitys valmistellaan hallituskauden aikana.

Edellisvuotena perustettu työ- ja elinkeinoministeriön omistajaohjaukseen kuuluvan erityistehtäväyhtiö Baltic Connector Oy ja Elering AS tekivät investointipäätöksen Suomi–Viro-kaasuputken rakentamisesta. EU:n komissio myönsi hankkeelle 187,5 miljoonan euron investointituen. Suomen ja Viron välisen Balticconnector-kaasuputken rakentaminen mahdollistaa kaasumarkkinoiden avautumisen ja uudistamisen.

Työ- ja elinkeinoministeriön omistajaohjaukseen kuuluva erityistehtäväyhtiö Terrafame Group Oy käynnisti vuoden aikana neuvottelut Sotkamon Talvivaarassa sijaitsevan monimetallikaivoksen omistus pohjan laajentamiseksi. Neuvottelut saatiin päätökseen alkuvuodesta 2017, kun Terrafame Group Oy, Terrafame Oy, Trafigura-ryhmä ja Galena Private Equity Resources -rahasto sopivat yhteensä 250 miljoonan euron rahoitusjärjestelystä ja kaupallisesta yhteistyöstä. Sampo Oyj toimi järjestelyssä kanssasijoittajana. Suomen valtio on edelleen Terrafame Group Oy:n kautta Terrafame Oy:n enemmistöomistaja noin 85 prosentin osuudella.

Syksyllä kansliapäällikkö Gustafssonin johdolla toiminut työryhmä jätti väliraporttinsa Team Finland -toiminnan uudistamiseksi ja uudistustyö käynnistyi vuoden lopulla. Team Finland -toimintamallin koordinoituvastuu siirrettiin valtioneuvoston kansliasta työ- ja elinkeinoministeriölle, joka asetti uuden Team Finland -johtoryhmän 25.11.2016.

1.2 Tuloksellisuus

Työ- ja elinkeinoministeriön osastojen väliseen yhteistyöhön ja sen kehittämiseen on kiinnitetty erityistä huomiota muun muassa erilaisten yhteistyöprojektien kuten maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen osalta. Yhteiset digitalisaation linjaukset ja yhteentoimivuuden periaatteet laadittiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut aktiivisesti maakuntauudistuksen, aluekehittämisjärjestelmän sekä erityisesti kasvupalvelulain valmisteluun tuomalla esiin erityisesti valtakunnallisten kasvupalveluiden näkökulmaa ja sääntelytarpeita sekä Tekesin, Finnveran Oyj:n ja muiden hallinnonalan toimijoiden näkemyksiä. Tekesin lakisäätteisiä tehtäviä tarkistettiin eräiden ELY- keskuksilta siirtyvien toimintojen johdosta.

Team Finland – verkoston toimintaa uudistettiin ja tiivistettiin synergioiden saavuttamiseksi. Verkoston yhteinen asiakaskysely otettiin käyttöön ja kehitettiin yhteistä

vaikuttavuuden arviointia. Matkailun edistämisen painopiste on kasvanut merkittävästi ja siinä on saavutettu hyviä onnistumisia.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen 12.5.2016 valtion omistajapolitiikasta sisältämät linjaukset otettiin huomioon erityistehtävayhtiöiden omistajaohjauksessa.

Taloudellisesti merkittävimpiä toimenpiteitä olivat Finnvera Oyj:n takausvastuiden korottaminen sekä Talvivaaran kaivosyhtiöön liittyvien ympäristö- ja taloudelliset riskien määrittely. Talvivaaran kaivosyhtiön eli Terrafame Oy:n ohjaus siirrettiin elinkeino- ja innovaatio-osastolta konserniohjausyksikköön. Finnveran vientitakuuvaluuttuuksia korotettiin loppuvuodesta merkittävästi 27 miljardiin euroon. Tätä päätöstä edelsi keväällä tehty valtuuskorotus ja vaativa riskienkartoitustyö lainsäädäntöprosessin lisäksi. Myös likviditeettimittia nostettiin 3 miljardiin euroon.

Digitalisaation, kokeilujen ja normien purkamisen kärkihankkeen toteuttamisessa panostettiin erityisesti TEMin, Tekesin ja Finpron yhdessä kumppaneiden kanssa ideoimaan ja SuomiAreenalla käynnistämään Reboot Finland – kokonaisuuteen. Reboot- Finland on osa Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden ohjelmaa. Yhteistyötä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa on tiivistetty digitalisaation osalta syksyn aikana.

Biotalous ja puhtaat ratkaisut- alueen osalta ministeriö on koordinoinut hallituksen kärkihankkeiden toteutusta yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön kanssa. Kärkihankkeen toimenpiteiden suunnittelussa tehtiin yhteistyötä Suomen Akatemian toteuttamien kärkihankkeiden kanssa viestinnässä sekä arviointitoiminnassa.

Osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeen toimeenpanossa siirryttiin vuoden 2016 aikana toteutusvaiheeseen. Pääosa konkreettisista toimista tapahtuu Tekesin myöntämien tutkimushankkeiden kautta.

Työllisyys ja kilpailukyky kärkihankkeen toteutuksessa menestyksekkääksi konseptiksi on noussut innovaatioaseteli, jolla on ollut kysyntää ja josta on tullut asiakkailta erittäin hyvää palautetta. Esimerkiksi lokakuussa 2016 käyttöön otettua Tekesin innovaatioaseteliä oli vuoden loppuun mennessä myönnetty jo noin 1 000 pk-yrityksen toiminnan kehittämiseen.

Hallituksen yrittäjyyspaketin toteutus on edennyt suunnitelman mukaisesti. Hallituksen kilpailukykyä vahvistavan kärkihankkeen (Kilpailukykyyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla) toimenpiteet muodostavat yrittäjyyspaketin, jolla parannetaan yritystoiminnan edellytyksiä ja poistetaan yrittäjyyden esteitä.

Ministeriössä on toteutettu Työhallinnon uudistaminen työllistymistä tukevaksi – kärkihanketta. Tähän liittyen käynnistettiin muun muassa 13 julkisen työnvälityksen ja yksityisten henkilöstöpalveluyritysten tulosperusteista ostopalvelupilottia, yrityspalvelujen kehittämispilottia sekä työnhakuvalmennuksen pilottia. Tehtiin selvitys työvoimapalveluiden siirrosta vaikeimmin työllistyvien osalta kuntien vastuulle ja valmisteltu työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisia kokeiluja.

Kehitettiin TE-palvelujen digitalisaatiota uudistamalla palvelujärjestelmää. Toiminnallisen tuloksellisuuden yhteisenä tavoitteena on ollut digitaalisuuden edistäminen mm. työnantaja- asiakkaiden ja työnhakijoiden verkkopalvelujen käyttöä seuraamalla.

Lisäksi normien purkua ja maahanmuuttajien työllistämistä on toteutettu yhteisenä tavoitteena.

Työ- ja elinkeinoministeriö on koordinoanut Euroopan globalisaatorahaston (EGR) kahdeksaa hanketta; Rauman STX; Broadcom, ohjelmistoala, Microsoft, Yliopistot; Nokia 3, Microsoft 2, Kaupan ala.

Työ- ja elinkeinoministeriö on toteuttanut kasvuyritysten työllisyysohjelmaa osana työllisyyspakettia. Ministeriössä laadittiin työvoiman kysynnän ja tarjonnan lyhyen ja pitkän aikavälin ennakoitimalleja ja -analyyssejä sekä kehitetty osaamistarpeiden ennakoitua yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Purettiin työn vastaanottamista estäviä kannustinloukkuja. Uudistettiin työttömyysturvaa antamalla hallituksen esitys kohdistuen työn nopeaan vastaanottamiseen ja tiukentamalla työn vastaanottovelvollisuutta ja velvollisuutta osallistua työllistymistä edistäviin aktivointitoimenpiteisiin.

Valmisteltiin hallituksen 3.5.2016 hyväksymä kotouttamisen toimintasuunnitelma sekä valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016- 2020. Kotouttamisohjelmaa täydentämään laadittiin laaja-alainen kotouttamisen kumppanuusohjelma.

Energia- ja ilmastostrategia valmistui aikataulussaan. Kaasumarkkinoiden osalta on jatkettu kehittämistoimia. Uusi maakaasumarkkinalakiesitys, joka mahdollistaa maakaasumarkkinoiden avaamisen valistui suunnitellussa aikataulussa. Energiatehokkuussopimusten uusiminen kaudelle 2017- 2025 toteutui aikataulussaan. Fennovoiman ydinvoimalaitoksen käytetyn ydinpolttoaineen osalta käynnistettiin YVA- menettely ja jatkettiin rakentamislupahakemuksen edellytysten arviointia ja Olkiluoto 3 – ydinvoimalaitosyksikön käyttöluupahakemuksen kuuleminen päättyi. Energiatukia uusiutuvan energian ja energiaterhokkuushankkeisiin myönnettiin kärkihanketukena uuden teknologian hankkeille kasvun edistämiseksi.

Tukitoimintojen osalta asetetut tulostavoitteet ovat pääosin saavutettu.

Henkilöstö- ja hallintoyksikkö on aktiivisesti kerännyt palautetta ja kehittämistoiveita prosesseistaan ja johtamisestaan. Yksikössä on vuoden 2016 aikana panostettu ministeriön yhtenäisyyden vahvistamiseen ja kasvuajattelun konkretisointiin henkilöstöpolitiikan ja johtamisen keinoin, ministeriön lähitulevaisuuden ennakoitityön viritämiseen, ministeriön työnantajaroolin arviointiin, vahvistamistoimiin ja strategisen HR:n kehittämiseen, uusia toimintamalleja tukevien tilaratkaisujen käyttöönoton valmistautumiseen, tukitoimintojen edelleen keskittämiseen ja prosessien yhdenmukaistamiseen sekä KIEKU:n käyttöönottoon ja raportoinnin kehittämiseen.

Sisäisen tarkastuksen tulostavoitteena on ollut sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan edistäminen. Vuonna 2016 ministeriölle laadittiin riskienhallintapolitiikkaohje. Ministeriön toiminnan tarkoituksenmukaisuuden, tehokkuuden ja säädösten toimivuuden varmistamiseksi alkuvuodesta valmistui Ministeriön sisäisen toimintaympäristön ja toimintarakenteiden arviointi- tarkastus. Valtionapujärjestelmien säädösten toimivuuden, vaikuttavuuden ja valvonnan varmistamiseksi ministeriö teetti momentilta 32.60.40 myönnettyjen energiatukien tarkastuksen, joka valmistui joulukuussa. Finnveran rahoitusvalvontana sisäinen tarkastus on alkuvuoden 2016 aikana perehtynyt Finnveran vakavaraisuuden hallinnan arviointiin. Jatkuvassa valvonnassa on seurattu Finnveran raportointia sekä hallituksen ja sen valiokuntien työtä.

Ministeriön viestinnän toiminnassa keskityttiin erityisesti hallituksen kärkihankkeiden viestintään sekä SuomiAreenan järjestelyihin ja sen vaatiman uudenvuoden viestintäkulttuurin kokeiluun. Lisäksi ministeriössä toteutettiin mittava verkkouudistushanke ja ministeriön visuaalisen ilmeen uudistus.

1.3 Vaikuttavuus

Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa hallituksen työ- ja elinkeinopolitiikkaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden ja yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Tärkeimpänä tavoitteena on kestäväällä pohjalla oleva korkea työllisyys: työllisyysaste nostetaan hallituskauden aikana 72 prosenttiin, samalla työllisten määrä kasvaa 110 000 henkilöllä.

Tavoitteeseen pääsemiseksi toimenpiteet keskittyvät kasvun, tuottavuuden, osaamisen, biotalouden, digitalisaation sekä alueiden kansainvälisen kilpailukykyyn edistämisiin. Työ- ja elinkeinoministeriön toimialan hallitusohjelmasta johdetut yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2016 olivat:

- Kilpailukyky vahvistuu parantamalla yrittäjyyden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä.
- Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatu ja vaikuttavuus paranevat; elinkeinorakenne monipuolistuu.
- Työllistämisen esteitä puretaan ja työvoimahallinto uudistuu työllistymistä tukevaksi.
- Rakennetaan digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristö.
- Energiaomavaraisuus kasvaa; siirrytään kustannustehokkaasti hiilettömään, puhtaaseen ja uusiutuvaan energiaan; 2020 ilmastotavoitteet on saavutettu vaalikauden aikana.
- Aluehallinto uudistuu: nykyistä yksinkertaisempi ja asiakaslähtöisempi aluehallinto.

Työ- ja elinkeinoministeriö on raportoinut näiden tavoitteiden toteutumisesta osana hallituksen vuoden 2016 vuosikertomusta sen liitteessä 1: Ministeriöiden tuloksellisuuden kuvaukset.

1.3.1 Toiminnan vaikuttavuus

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikalla on osaltaan vahvistettu yritysten kilpailukykyyn ja talouden kasvun edellytyksiä. Toimenpiteitä on kohdistettu erityisesti kasvun uusien lähteiden ja kilpailukykyyn vahvistamiseen rakenteita uudistamalla ja tuottavuuden kasvun nopeuttamiseen.

Elinkeinoelämä uudistuu

Elinkeinoelämän kilpailukykyyn kasvattaminen edellyttää jatkuvaa uudistumista, joka käytännössä toteutuu innovaatiotoiminnan kautta. Uudet innovaatiot pitää myös viädä kaupallisiksi asti, jossa taas Team Finland-kasvuohjelmilla ja pk-yritysten kansainvälisellä liiketoimintaosaamisella on keskeinen rooli. Team Finland-kasvuohjelmien uudistaminen on käynnistetty, sen sijaan suoraa instrumenttia pk-yritysten kv- liiketoimintaosaamisen kehittämiseen ei tällä hetkellä ole.

Elinkeinoelämä kansainvälistyy

Työ- ja elinkeinoministeriö on edistänyt osana Team Finland -verkostoa kaupallis-taloudellista yhteistyötä ja viranomaissuhteita strategisesti tärkeiden kumppanimaiden kanssa. Yritysten kiinnostus Aasian, Afrikan, Persianlahden alueen ja Latalaisen Amerikan maiden kehittyviä markkinoita kohtaan on kasvanut. Syksyn 2016 Kansainväliset pk-yritykset -barometrin mukaan Venäjä oli EU:n ulkopuolisista maista tärkein kohdemaa pk-yrityksille.

Vuoden 2016 alusta Finpro ry:n toiminnot siirrettiin valtion perustamaan ainoastaan julkisia palveluita tuottavaan Finpro Oy:hyn. Toimintaa kehitettiin erityisesti matkailun ja ulkomaisten investointien edistämistoimintojen osalta.

Suomi sai matkailukohteena vuoden 2016 aikana ennennäkemätöntä nostetta, mm. tunnustuksia ja selkeitä suosituksia erinomaisena matkailukohteena. Lisäksi Suomeen avautui uusia suoria lentoreittejä sekä rakennettiin uusia yhteyksiä Suomea myyviin matkanjärjestäjiin ja muihin jakelukanaviin mm. Kiinassa. Kasvua saatiin erityisesti Aasian markkinoilta (mm. Kiina noin +25 %), mutta myös perinteisiltä Euroopan markkinoilta (mm. Ranska noin +8 %). Lisäksi edelleen suurimaan ulkomaanmarkkinamme venäläisten matkailu osoitti piristymisen merkkejä.

Vuoden 2016 lopussa aloitettiin Team Finland -toiminnan uudistamistyö työryhmän suositusten pohjalta. Team Finland -toimintamallin koordinoitavastuu siirrettiin samassa yhteydessä valtioneuvoston kansliasta työ- ja elinkeinoministeriölle, joka asetti uuden Team Finland -johtoryhmän 25.11.2016.

Nopealla aikataululla toimeenpantavat uudistukset koskevat -palvelujen sisällön kirkastamista, uuden toimintamallin rakentamista konsultointipalveluille, yhteisten Team Finland -ohjelmien kokoamista, Team Finland -toimijoiden tukipalvelujen yhdistämistä sekä kansainvälisen verkostoitumisen kehittämistä.

Osana uudistusta Team Finland -kasvuohjelmien toimintamalli uudistettiin vuonna 2016. Uudistuksen myötä ministeriö luopui Finpro Oy:lle tehtävistä yksittäisistä rahoituspäätöksistä ja otti käyttöön toimintamallin, jossa ohjelmat rahoitetaan teemakohtaisina kokonaisuuksina. Samalla ohjelmatoimintaa päätettiin kehittää sisällöllisesti siten, että Finpro Oy:n toteuttamat kasvuohjelmat sekä Tekesin innovaatio- ja tutkimusohjelmat nivotaan resurssitehokkaasti yhteisiksi teemakokonaisuuksiksi. Ohjelmatoiminta jakaantuu seuraaviin teema-alueisiin: biotalous- ja cleantech, digitalisatio, terveyssektori, matkailu, arktinen liiketoiminta ja erityisteemat, kuten startup -toimintaympäristön kehittäminen. Kaikkia teemoja läpikäyvä investointien edistäminen. Ohjelmatoiminnan kehittäminen jatkuu vuoden 2017 puolella ja etenee asteittain kohti tiiviimpää yhteistyötä.

Yksityinen kasvurahoitus lisääntyy

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman mukaisesti Suomen talous ja työllisyys kyetään kääntämään kasvuun yrittäjyyden ja työn tekemisen kautta. Toimet kilpailukyvyyn parantamiseksi vahvistavat vientiä ja kotimarkkinoilla toimivien yritysten toimintaedellytyksiä. Yritysten rahoituksen, oman pääoman ja riskinotto-kyvyn vahvistamiseksi hallitus tekee toimia, jotka vaikuttavat aloittavien yritysten, nopean kasvun yritysten ja sukupolvenvaihdosta tekevien yritysten tarpeisiin.

Hallituskauden kärkihankkeissa (työllisyys ja kilpailukyky) hallitus tavoittelee yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman aseman vahvistamista. Hallitus edistää merkittävä, mutta markkinaehtoiseen tarpeeseen perustuvaa lisärahoituksen kokoamista yritysrahoitukseen.

Hallituksen toimintasuunnitelmassa strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi hallituksen tavoitteena on yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman aseman vahvistaminen. Kasvurahoitusta vahvistetaan lisäämällä julkisten rahoituslaitosten (Finnvera Oyj, Suomen Teollisuussijoitus Oy, Tekes) etenkin kasvaville pk-yrityksille kanavoimia voimavaroja. Tässä hyödynnetään myös EU:n kasvu-rahoituksen välineitä.

Vuonna 2016 Suomen Teollisuussijoitus Oy antoi sijoitussitoumuksia pääomasijoitusrahastoihin ja teki suoria sijoituksia yrityksiin yhteensä 162 miljoonalla eurolla. Sijoitussitoumuksia annettiin kymmeneen rahastoon 102 miljoonalla eurolla ja suoria sijoituksia tehtiin 25 yhtiöön yhteensä 60 miljoonalla eurolla. Yhtiön hallinnoimat pääomasijoitukset olivat vuoden lopussa yhteensä 928 miljoonaa euroa (alustava) ja sen sijoituskohteena oli 93 rahastoa ja 46 suoraa kohdeyritystä.

Vuoden 2016 aikana Suomen Teollisuussijoitus Oy:n kansainvälisestä kumppaniverkostosta kanavoitui Suomeen yhteensä 160 milj. euroa kansainvälistä pääomaa ja samalla kansainvälisen liiketoiminnan osaamista edistämään yritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Teollisuussijoituksen kohdeyritysten työpaikkojen kokonaismäärä kasvoi lähes 3500 työpaikalla eli 13 % vuoden 2015 aikana, kun kokonaistyöllisyys Suomessa supistui 0,4 %. Kohdeyrityksissä oli suomalaisia työpaikkoja yhteensä 33 000 vuoden 2015 lopussa. Teollisuussijoituksen kohdeyritysten yhteenlaskettu liikevaihto Suomessa kasvoi vuoden 2015 aikana lähes 450 miljoonalla eurolla eli 12 %. Kohdeyrityksien liikevaihto oli Suomessa yhteensä 4,8 miljardia euroa vuonna 2015. Niin ikään kohdeyritysten vienti kasvoi vuonna 2015 edellisestä vuodesta 17 % ja oli yli 1,1 miljardia euroa.

Suomen Teollisuussijoitus Oy edisti toiminnallaan tavoitteen mukaisesti suomalaisen pääomasijoitusmarkkinan kehittymistä ja kansainvälistymistä ja yritysten kasvua ja kansainvälistymistä.

Vaikka vientitakuiden ja erityistakausten sekä vientiluottojen kysyntä kasvoi, Finnvera antoi vuonna 2016 vientitakuu- ja erityistakaustarjouksia 36 prosenttia ja vientiluottotarjouksia 82 prosenttia edellisvuotta vähemmän, koska osa hankkeista tai niiden luottosopimuksista oli katsauskauden päättyessä vielä neuvotteluvaiheessa. Vientitakuu- ja erityistakaustarjouksia annettiin vuonna 2016 yhteensä 4,2 miljardia euroa ja vientiluottotarjouksia 0,8 miljardia euroa. Hallituksen kärkihankkeena valmisteltu pk- ja midcap-yritysten kasvua tukeva välirahoitusohjelma eli kasvulaina otettiin käyttöön maaliskuussa 2016. Myös yritysten omistajanvaihdoksia helpottava rahoitusohjelma koottiin Finnveran rahoitustuotteista vuoden 2016 aikana tavoitteiden mukaisesti.

Viennin rahoituksessa Finnvera Oyj:n vientitakuiden sekä tytäryhtiö Suomen Vientiluotto Oy:n vientiluottojen ja korontasauksen valtuuskorotukset tulivat voimaan 15.4.2016 ja 1.1.2017. Eduskunnan päätökset Finnveran valtuuksien korottamisesta takaavat sen, että Finnvera pystyy jatkossakin osaltaan edistämään suomalaisten yritysten menestymistä kansainvälisillä markkinoilla.

Edellä todettujen muutosten tavoitteena on ollut viennin rahoituksen säilyttäminen keskeisten kilpailijamaiden tasolla, yritysten toimintaedellytysten ja rahoitusmarkkinoiden toiminnan parantaminen sekä Suomen talouden vahvistaminen. Tarkoitus on ollut hakea uusia rahoituksen keinoja ja monipuolistaa rahoitusvaihtoehtoja.

Finnveran rooli ja rahoitustoiminnan keinot kehittyvät toimintaympäristön ja valtio-omistajan elinkeino- ja omistajapoliittisten linjausten mukaisesti. Viime vuosina yhtiön vastuukannat ovat kasvaneet merkittävästi, minkä johdosta yhtiön rooli ja merkitys on yleisesti kasvanut. Tämä heijastuu myös valtiontakuurahaston rooliin riskien kantajana.

Suomen takausohjelma kasvuyritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi

Pk-yritysaloitteen mukainen Suomen takausohjelma on osa Suomen ja Euroopan komission kumppanuussopimusta. Takausohjelma on hyväksytty Euroopan komissiossa 26.5.2016. Suomessa pk-yritysaloitte -takausohjelma allekirjoitettiin syyskuussa 2016 ensimmäisenä pohjoiseurooppalaisena maana. Ohjelman rahoitus on yhteensä 40 miljoonaa euroa, josta Euroopan aluekehitysrahaston osuus on 20 miljoonaa ja valtion vastinrahoitus 20 miljoonaa. Takausten avulla pyritään saavuttamaan yhteensä 400 miljoonan euron lainasalkku.

Osaaminen ja koulutus –kärkihanke

Hallitusohjelman Osaaminen ja koulutus –kärkihankkeessa ”Vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamiseksi” työ- ja elinkeinoministeriö on suunnannut toimenpiteitä kansainvälisesti kilpailukykyisten osaamiskeskittymien ja ekosysteemien vahvistamiseen. Yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa työ- ja elinkeinoministeriö on vastannut terveysalan kasvustrategian toimeenpanosta. Kasvustrategian tiekartta päivitettiin kesällä 2016. Keskeisiä toimenpiteitä ovat Genomikeskuksen perustaminen ja biopankkien yhteistyön kehittäminen sekä sote- tiedon tietoturvallista hyödyntämistä koskevat lakimuutokset.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut Tekesin ja VTT:n kanssa uudentyyppistä toimintamallia ekosysteemien tunnistamiseen ja arviointiin sekä yksityisen ja julkisen sektorin pitkäjänteiseen kehittämiseen uuden liiketoiminnan ja uusien kasvualojen synnyttämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö ja Tekes teettivät selvityksen, jossa karotettiin mahdollisuuksia lisätä yritysten mahdollisuuksia hyödyntää julkisesti rahoitettuja tutkimusinfrastruktuureja ja kehitysalustoja innovaatiotoiminnassa.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat arvioineet korkeakoulueksintölain uudistamistarpeen ja käynnistäneet arvioinnin perusteella lain uudistamisen. Tavoitteena on selkiyttää keksinnön omistajuutta sekä nopeuttaa kaupallistamisprosessia yliopistojen sisällä.

Aineeton arvонуonti & digitaalisuus

Vuonna 2016 jatkettiin Aineettoman arvонуonnin -kehittämishojelman toteuttamista. Julkaisu Aineeton tuotanto vauhdittaa uudistumista jatkoi keskustelua aineettoman arvонуonnin merkityksestä taloudelle sekä Suomessa että pohjoismaisen yhteistyön puitteissa. Kehittämishojelman toimenpiteiden toteutumisesta on tehty yhteenveto joka julkaistaan keväällä 2017. Ohjelman osana toteutettiin Muotoile Suomi –ohjel-

maa, joka edistää muotoiluosaamisen käyttöä elinkeinoelämässä ja julkisella sektorilla. Muotoiluohjelman väliarviointi käynnistyi vuoden lopussa ja valmistuu keväällä 2017.

Julkisten tietovarantojen avaamisen avulla syntynyt liiketoiminta

Vuonna 2016 jatkettiin Sote- tieto hyötykäyttöön – strategian toimeenpanoa, erityisesti sote- tiedon tietoturvallisen toisiokäytön mahdollistavan lainsäädännön ja rakenteiden valmistelua (STM). Työ- ja elinkeinoministeriö osallistui työhön aktiivisesti osana terveysalan kasvustrategian toimeenpanoa. Tavoitteena on, että kansainvälisesti ainutlaatuiset hyvinvointi- ja terveystiedon varannot valjastetaan tietoturvalliseen hyötykäyttöön sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa.

Uutta liiketoimintaa syntyy Suomen uusille vahvuusalueille, erityisesti bio- ja luonnonvaratalouteen ja ympäristöalalle

Vuonna 2016 biotalouden ja cleantechin osalta keskityttiin hallituksen kärkihankkeiden toimeenpanoon. Työ- ja elinkeinoministeriöllä on myös ollut koordinaatirovastuu Biotalous ja puhtaat ratkaisut alueessa. Toimia on toteutettu kiinteässä yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön kanssa. Vuonna 2014 hyväksytyt biotalousstrategian toimeenpano on siis jatkunut hallituksen kärkihankkeiden kautta. Hallitus on päättänyt panostaa Biotalous ja puhtaat ratkaisut -alueeseen yhteensä 323 miljoonaa euroa vuosina 2016 - 2018.

Keskeisimmät toimet biotalouden ja cleantechin kehittämisen osalta liittyivät yritysten toimintaympäristön parantamiseen, investointien vauhdittamiseen EU-vaikuttamiseen sekä viennin edistämiseen. Toimintaympäristöä ja vientiä edistettiin mm. vaikuttamalla EU:n päätöksentekoon ja Team Finland toiminnan kautta. Metsäalan rakennemuutoksen tulokset alkavat näkyä uusina investointeina ja investointisuunnitelmina sekä kotimaan puunkäytön lisäyksenä. Puunkäytön lisäämisen osalta päästiin lähelle aiempaa Metsäalan strategisen ohjelman MSO:n 65–70 miljoonan kuutiometrin vuositavoitetta. Metsäteollisuuden vienti kasvoi edelleen (puutuotteet, sellu ja kartonki), paperin viennin vähentymisestä huolimatta. Team Finland-kasvuohjelma Wood from Finland on onnistuneesti toteuttanut sahateollisuuden vienninedistämistyötä, ja vienti Kiinaan on saatu lähes nelinkertaistettua vuodesta 2014 vuoteen 2016. Useita muitakin Team Finland- kasvuohjelmia on ollut liikkeellä alueella, mm. Innovative Bioproducts sekä Waste to Energy & Bioenergy, joissa on tehty hyvää työtä biotalouden ja cleantechin yritysten kansainvälisen liiketoiminnan kasvattamiseksi. Kiinassa on avautunut uusia cleantechin vientimahdollisuuksia myös urheiluviennin kautta. Uutta liiketoimintaa on syntynyt koko biotalouden alueella; esimerkiksi liukosellun, bioöljyn, biokaasun, puukomposiitin ja puulevyjen valmistuksessa sekä bioetanolin ja mäntyöljypohjaisten liikennepolttoaineiden valmistuksessa. Tarkkaa tietoa uuden liiketoiminnan liikevaihdosta ei ole, mutta todennäköisesti kokonaisliikevaihto on yli 200 miljoonaa euroa. Uusia investointeja on suunnitteilla usean miljardin euron edestä. Puurakentamista halutaan vauhdittaa edelleen ja työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö yhteistyössä kokosivatkin puurakentamispaketin, joka käsittää puurakennesuunnittelijoiden täydennyskoulutuksen sekä puurakentamisen promoottorin palkkaamisen ympäristöministeriöön. Tehokkaita keinoja ei toistaiseksi kuitenkaan ole löydetty puutuoteollisuuden kasvun ja puutuotteiden viennin edistämiseksi.

Valtioneuvoston kanslian strategiasihteeristön kokoaman edistymäraportoinnin mukaan biotalouden ja puhtaiden ratkaisujen kärkihankkeet ovat edenneet pääosin suunnitelmien mukaisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriö aloitti vuonna 2015 cleantech- alan pk-yritysten toimiala-barometrin julkaisun kerranvuodessa. Tällä sektorilla usko tulevaisuuteen pysyi vahvana myös vuonna 2016. Yrityksillä oli kasvuodotuksia liikevaihdon, investointien ja työllistämisen, viennin, kannattavuuden, tilausten määrän sekä kapasiteetin käyttöasteen suhteen. Saatujen tilastotietojen valossa voidaan arvioida, että sektorin liikevaihto on kääntymässä kasvuun palvelumuotoisten ratkaisujen vedolla.

Kaivosteollisuuden teknologiaviennin ja alan Suomeen suuntautuvien investointien edistämisen tehostamiseksi kasvuohjelman koordinointi siirrettiin kesällä Finprolta GTK:lle. Siirron jälkeen ohjelmaan on liittynyt lisää yrityksiä, ja ohjelman koetaan huomioivan hyvin yritysten tarpeet.

Vuonna 2011 voimaan astuneen kaivoslain toimivuutta on arvioitu, ja laista on identifioitu hallintoa sujuvoittavia ja yritysten hallinnollista taakkaa keventäviä muutostarpeita. Kullanhuuhtontaan liittyvät muutokset käsiteltiin eduskunnassa keväällä 2016 ja ne astuivat voimaan 1.7.2016. Muilta osin muutosesitys etenee valtioneuvoston käsittelyyn alkuvuodesta 2017.

Kaivoslain 38 § edellyttämään vaikutusten arviointiin saamelaisen kulttuuriin ja elinkeinoihin liittyen perustettiin asianosaisten vapaaehtoinen kehittämistyöryhmä. Työryhmän kehitystyö jatkuu vuonna 2017.

Terveysalan kasvua ja uudistumista vauhditetaan keväällä 2014 julkistetulla kansallisella tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategialla, jonka toimeenpanoa ohjataan kolmen ministeriön (TEM, OKM, STM) sekä rahoittajien (Suomen Akatemia, Tekes) yhteistyönä. Kasvustrategian tiekartta päivitettiin kesäkuussa 2016 vastamaan Sipilän hallituksen painotuksia ja investointeja. Suomella on kaikki edellytykset kehittyä edelläkävijämaaksi ja kansainvälisesti halutuksi yhteistyökumppaniksi terveysalan tutkimuksen, liiketoiminnan sekä hyvinvoinnin, terveyden ja uudistuvien palveluiden edelläkävijänä.

Terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategian toimenpiteitä sekä terveysteknologian ja lääkekehityksen toimintaedellytyksiä edistetään lisäksi osana ministeriöiden ja eri toimijoiden toimintasuunnitelmia.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Työllistämisen esteitä puretaan ja työvoimahallinto uudistuu työllistymistä tukevaksi.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä ja yritysten kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan toimia kohdennettiin työttömyysjaksojen lyhentämiseen, rekrytointiongelmien torjumiseen, yrittäjyyden edistämiseen sekä nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen. Lisäksi laajennettiin yhteistyötä yksityisten palveluntuottajien kanssa ja siirtymää maakuntamalliin.

Vuonna 2016 työttömyysaste laski 8,8 prosenttiin (9,4 % v. 2015), mutta työttömien työnhakijoiden määrä nousi 359 000 henkilöön (352 000 henkilöä v. 2015). Työllisyysasteen kasvusta huolimatta työvoiman ulkopuolella olevien määrä kasvoi.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin käytettiin yhteensä 527,8 miljoonaa euroa. Palveluissa oli keskimäärin 44 400 henkilöä, joista työvoimakoulutuksessa ja valmennuksissa 22 500 ja palkkatuetussa työssä ja starttirahalla 21 900 henkilöä. Työttömien palveluihin kohdennetaan myös muiden hallinnalojen ja Euroopan sosiaalirahaston rahoitusta. Tämän rahoituksen piirissä oli keskimäärin 74 000 henkilöä.

Työmarkkinatuella palveluissa oli 11 600 henkilöä, omaehtoisessa koulutuksessa työttömyysturvalla 34 700 henkilöä ja kuntouttavassa työtoiminnassa 21 600 henkilöä. Työttömien aktiivointiaste oli 25,3 % vuonna 2016. Aktiivointiasteeseen laskettaviin palveluihin osallistui yhteensä keskimäärin 118 400 henkilöä pysyen edellisvuoden tasolla.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan vaikuttavuustavoitteet eivät toteutuneet. Merkittävin tekijä on pitkittynyt heikko työllisyystilanne. Pitkittyvä työttömyys koskettaa entistä enemmän myös korkeasti koulutettuja työnhakijoita. Vaikeasti työllistyvien määrän kasvu ja työttömyysjaksojen keston pitkittyminen alkoivat kuitenkin hidastua. Kolmen kuukauden ylittäneiden työttömyysjaksojen osuus kaikista työttömyysjaksoista laski vain hieman 47,8 prosenttiin. Pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi silti vielä muutamalla tuhannella ollen 122 000 vuonna 2016. Vajaa neljännes työttömistä oli yli 55-vuotiaita.

Työn vastaanottamisvelvollisuutta ja velvollisuutta osallistua aktiivitoimenpiteisiin laajennettiin vuoden 2017 alussa voimaan tulleilla säännöksillä (HE 210/2016). Vuoden 2016 alussa laadittiin myös selvitys työttömyysetuuksiin osoitettujen määrärahojen käyttötarkoituksen laajentamisesta alueellisen liikkuvuuden ja yrittäjyyden edistämiseen sekä työllistymis-/työllistämiskynnyksen alentamisesta. Selvityksen pohjalta valmisteltiin säädösmuutokset (HE 209/2016), jotka tulivat voimaan 1.1.2017. Tämän pohjalta toteutettiin kaksivuotinen kokeilu, jonka aikana palkkatukea ja starttirahaa rahoitetaan osin työttömyysetuus- ja osin työllisyysmäärärahoista.

Syksyllä 2016 valmisteltiin vuoden 2017 alussa voimaan tulleet säädökset (HE 2019/2016) työnhakijan haastatteluista kolmen kuukauden välein yhdenjaksoisesti jatkuneen työttömyyden aikana. Keväällä 2016 hallitus linjasi, että ELY-keskusten ja TE-toimistojen tehtävät siirretään sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä perustettaville 18 maakuntajaon mukaisille itsehallintoalueille. Tämän jälkeen aloitettiin alueellisten työvoima- ja yrityspalvelujen kokeilun valmistelu. Kokeilun tarkoitus on pohjustaa maakuntamalliin siirtymistä.

Turvapaikanhakijoiden määrä lisääntyi voimakkaasti vuonna 2015, jolloin Suomeen saapui yhteensä 32 476 turvapaikanhakijaa. Näistä ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä oli 3 024. Maahanmuuttovirasto myönsi vuonna 2016 oleskeluluvan 7 749 turvapaikanhakijalle, jotka ovat siirtyneet vuonna 2016 tai siirtyvät vuoden 2017 alussa kotoittamistoimenpiteiden ja -palvelujen piiriin.

Uusia avoimia työpaikkoja oli vuonna 2016 hieman aiempaa enemmän. Rekrytointiongelmia kohdanneiden toimipaikkojen osuus kaikista työvoimaa hakeneista toimipaikoista oli vuoden 2016 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä 26,9 % (27,3 % vuonna 2015). Ammattibarometrin (syksy 2016) tietojen mukaan sekä pula- että ylitarjonta-ammattien määrän kasvu on taittumassa, mikä viittaa kohtaannon heikkenemisen hidastumiseen. Ylitarjonta-ammattaja ovat erityisesti erilaiset sihteerityöt sekä muutamat käsityöalat ja graafisten multim mediasuunnittelijoiden ammatit. Viime aikoina ylitarjonta-ammattien joukkoon on kuulunut myös kulttuurialan ammatteja,

yhteiskunta- ja kulttuuritutkijat sekä toimihenkilöitä, kuten pankkitoimihenkilöt. Pula-ammattit ovat tyypillisesti olleet terveydenhuolto-, rakennus- ja myyntialojen ammatteja. Työvoimakoulutuksen suuntaamisessa on otettu huomioon alueelliset työvoiman tarpeet ja rekrytointiongelmien. Osa tarpeista on vastattu myös valtakunnallisilla tai useamman alueen yhteisillä hankinnoilla. Maahanmuuttajien määrän kasvun myötä kotoutumiskoulutuksen osuus työvoimakoulutuksesta on kasvanut. Ammatillisessa työvoimakoulutuksessa pääpaino on ollut yritysten ja yhteisöjen kanssa yhteistyönä toteutetuissa koulutuksissa, myös yhteishankintakoulutusten määrä on kasvanut. Työvoimakoulutuksella on vastattu myös rakennemuutostilanteissa osaamisen päivittämiseen esimerkiksi meri- ja autoteollisuudessa sekä ICT-aloilla.

Nuorisotakuun koordinoituvastuu on siirtynyt suunnitellusti opetus- ja kulttuuriministeriölle. Työ- ja elinkeinoministeriön vastuuta nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan kärkihankkeessa ovat Ohjaamotoiminnan kehittäminen ja laajentaminen sekä palkkatuen kehittäminen työntekoon kannustavampaan suuntaan. Tällä hetkellä on toiminnassa 39 Ohjaamoja, joissa työskentelee yhteensä lähes 400 henkilöä. Ohjaamojen toiminta perustuu sopimuksiin toimijoiden välillä, ja 97 prosentissa Ohjaamoista on tarjolla sosiaalityötä tai sosiaaliohjausta, 94 prosentissa etsivää nuorisotyötä, 91 prosentissa TE- palveluja, 91 prosentissa oppilaitosten tarjoamaan opinto-ohjausta, 91 prosentissa nuorisopalveluja, 76 prosentissa työpajoja, työhön valmennusta tai muuta työtoimintaa, 70 prosentissa terveyspalveluja ja 67 prosentissa nuorten tietojen neuvontapalvelut. Vuoden 2016 aikana Ohjaamot ovat tarjonneet yksilöohjausta noin 50 000 kertaa ja lisäksi ryhmissä nuoria ja nuoria aikuisia on kohdattu noin 60 000 kertaa. Vuoden 2016 syksyllä valmisteltiin työ- ja elinkeinoministeriön vetämänä muutoksia lakiin julkisista työvoima- ja yrityspalveluista koskien palkkatukea. Lisäksi osana nuorisotakuun toimeenpanoa nuorten yrittäjyyspajat ovat vakiintuneet TE-palveluksi koko maassa.

ELY- keskusten tavoitteena oli vaikuttaa noin 9 000 uuden yrityksen syntyyn. ELY- keskusten myöntämällä yritysrahoituksella ja TE- toimistojen myöntämällä starttirahalla käynnistettiin lähes 7 600 uutta yritystä. Aloitettavan yritystoiminnan edistämisen lisäksi pk-yritysten kasvun, kansainvälistymisen ja innovaatiotoiminnan edistäminen sekä uuden teknologian käyttöönotto olivat ELY- keskusten myöntämän yritysrahoituksen painopisteitä. Nuorten yrityspajatoiminta valtakunnallistettiin levittämällä Uudellamaalla pilotoitua toimintamallia. Vuonna 2015 käynnistyi 10 yrityspajaa ja vuonna 2016 tavoitteena on määrän kaksinkertaistaminen. Nuorten yrittäjyyspajamalli on laajennettu valtakunnalliseksi.

Hallitusohjelman kärkihankkeena toteutetaan työhallinnon ja TE- palvelujen uudistaminen, työnvälityksen kehittäminen rekrytointipalveluna, yritys- ja yrityslähtöisyyden ja yritysyhteistyön vahvistaminen sekä digitaalisuuden ja kumppanuuksien hyödyntämisen lisääminen. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista parannettiin mm. jalkauttamalla yrityksiin ja tehostamalla kumppanuusyhteistyötä. Vuonna 2016 jatkettiin Henkilöstöpalveluyritysten Liiton (HPL), yksityisten rekrytointipalvelujen sekä TE-hallinnon alue- ja paikallishallinnon välistä kumppanuusyhteistyötä. Valtakunnallisella viestintä- ja markkinointi-kampanjalla tuettiin TE- palveluiden yritys- ja työnantajayhteistyötä.

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

Taulukko 1. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä tavoitteiden toteutuminen

Arvio yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutumisesta	Arvosana
Kaikkien toimijoiden toimintaolosuhteet markkinoilla ovat tasavertaiset ja kilpailumahdollisuudet parantuvat ja taloudellinen huoltovarmuus on korkealla tasolla.	Hyvä
Kuluttajien asema on turvallinen, ja kuluttajat sekä yrittäjät luottavat markkinoiden toimivuuteen.	Hyvä
Tekninen turvallisuus ja luotettavuus yhteiskunnassa ja yrityksissä pysyy korkealla tasolla.	Hyvä
Yritysten sääntelytaakan kasvu pysähtyy ja taakkaa pyritään aktiivisesti vähentämään. Teollisuudelle aiheutuvan taloudellisen rasituksen ja sen sääntelytaakan lisäämistä vältetään.	Välttävä
Ajanmukaiset teollisoikeusjärjestelmät edistävät innovaatioita sekä tavaroiden ja palvelujen kaupallistamista.	Hyvä

Vuonna 2016 päätettiin uudesta yksi yhdestä -periaatteen (One in One out) soveltamisesta lainvalmistelussa. Periaatteella tavoitellaan yrityksille sääntelystä aiheutuvien kustannusten jäädyttämistä. Sääntelystä yrityksille aiheutuvat uudet välittömät kustannukset korvataan vastaavalla määrällä säästöjä. Hallitus on päättänyt kokeilla periaatteen soveltamista työ- ja elinkeinoministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön lainsäädäntötyössä vuonna 2017.

Vuoden 2016 aikana säädettiin uusi hankintalaki, uusi laki kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista sekä uudet EU-valtiontukia koskevat avoimuusveloitteet ja ennakkoarviointimenettely. Hankintalainsäädäntö vähentää hankintoihin liittyvää hallintotyötä ns. kansallisissa hankinnoissa, joustavoittaa monin tavoin EU-hankintamenettelyjä sekä mahdollistaa uudet innovatiiviset hankintatavat ja sähköiset menettelyt. Myös hankintojen valvonta tehostui. Kilpailuoikeudellisia vahingonkorvauksia koskeva laki mahdollistaa vahingon kärsijälle aiempaa helpommin korvauksen saamisen kielletystä menettelystä aiheutuneesta vahingosta. Valtiontukia koskeva lausuntomenettely varmistaa aiempaa paremmin sen, että suunnitellut tuet tai tukiohjelmat ovat EU-sääntelyn mukaisia. Avoimuusveloite puolestaan lisää suurimpien tukien läpinäkyvyyttä.

Vuonna 2016 hyväksyttiin tavaramerkkilain osittaisuudistus sekä käynnistettiin lain kokonaisuudistus, jonka aikana pannaan täytäntöön tavaramerkkidirektiivin muutos. Lisäksi saatettiin päätökseen neuvottelut liikesalaisuusdirektiivistä ja asetettiin sen täytäntöönpanoa varten työryhmä. Kirjapitolakiin lisättiin uusi ns. ei-taloudellisten tietojen raportointia koskeva luku sekä eriytettiin toimintakertomus ja tilinpäätös toisistaan oikean ja riittävän kuvan vaatimuksen osalta eduskunnan pöytäkirjan mukaisesti.

Teknisen turvallisuuden ja luotettavuuden alueella saatiin päätökseen kymmenen tuotedirektiivin implementointi kansalliseen lainsäädäntöön uuden EU-lainsäädäntökehityksen mukaisesti. Vuonna 2016 jatkettiin valmismatkaliikkeiden vakuusjärjestelmän uudistamista.

Työmarkkinoiden toiminnan parantamiseksi ja työllistämiskynnyksen alentamiseksi työsopimuslain työsopimuksenmääräaikaisuuden perustetta muutettiin niin, että pitkäaikaistyöttömän kanssa enintään vuoden jatkuvan määräaikaisen sopimuksen voi tehdä ilman laissa säädettyä perustellun syyn vaatimusta. Samassa yhteydessä pi-

dennettiin koeaika neljästä kuukaudesta kuuteen kuukauteen ja lyhennettiin kollektiiviperusteiseen irtisanomiseen liittyvää takaisinottovelvollisuutta yhdeksästä kuukaudesta neljään kuukauteen.

Työmarkkinakeskusjärjestöjen solmimaan kilpailukyky sopimukseen liittyen valmisteltiin muutokset työsopimuslain muutosturvaa koskeviin säännöksiin. Muutosten taustalla on tavoite helpottaa työntekijöiden uudelleen työllistymistä kollektiiviperusteisen irtisanomisen jälkeen. Niin ikään työterveyshuoltolakia muutettiin niin, että työntekijällä on oikeus työterveyshuoltoon vielä työsuhteen päättymisen jälkeen kuuden kuukauden ajan työvelvoitteen lakkaamisesta.

Taulukko 2. Työelämän laadun osatekijät kouluarvosanoin, ulottuvuuksien keskiarvo sekä mielekkyyden balanssi vv. 2009–2016

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Varmuus	8,39	8,62	8,49	8,62	8,46	8,50	8,43	8,57
Tasapuolinen kohtelu	7,67	7,70	7,69	7,76	7,83	7,82	7,79	7,79
Kannustavuus, innovatiivisuus, luottamus	7,83	7,86	7,86	7,94	7,96	7,97	7,95	7,98
Voimavarat suhteessa vaatimustasoon	7,77	7,79	7,76	7,74	7,81	7,79	7,77	7,77
Yleiskeskiarvo	7,91	7,99	7,95	8,01	8,00	8,02	7,98	8,01
Työn mielekkyyden ja työhalujen muutos-suunnan balanssi*	-9	-7	-16	-23	-18	-16	-16	-9

* Balanssiluvussa ovat mukana vain ne vastaajat, jotka arvioivat mielekkyyden muuttuvan parempaan tai huonompaan suuntaan. Jos kaikki arvioivat mielekkyyden muuttuvan parempaan, balanssi on +100 ja vastaavasti, jos huonompaan, balanssi on -100. Lähde: TEM: Työolobarometri

Työelämän laadun kokonaisarvosana oli kutakuinkin edellisvuoden tasolla. Tasapuolinen kohtelu, kannustavuus, innovatiivisuus ja keskinäinen luottamus ovat pitkällä aikavälillä vahvistuneet. Voimavarat suhteessa vaatimustasoon ovat säilyneet ennallaan. Työpaikan varmuus parani selvästi edellisvuodesta, mutta on edelleen heikompi kuin 2012. Yleisen työnteon mielekkyyden ja työhalujen uskotaan useimmin säilyvän ennallaan. Ne, jotka arvioivat asian muuttuvan, uskovat useammin kehityksen olevan huonompaan kuin parempaan suuntaan. Heidän osuutensa kuitenkin pieneni edellisvuoteen nähden.

Vuonna 2013 käynnistetty Työelämä 2020 –hanke Suomen työelämän kehittämiseksi ja Euroopan parhaaksi vuoteen 2020 mennessä jatkuu pääministeri Juha Sipilän hallituskauden. Hanke pohjautuu kolmikannassa valmisteltuun työelämän kehittämisstrategiaan.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Valtioneuvosto hyväksyi helmikuussa 2016 valtakunnalliset alueiden kehittämisen painopisteet vuosille 2016–2019. Päätös sisältää hallituskaudella noudatettavat valtioneuvoston toimivallassa olevat aluepoliittiset linjaukset ja kehittämistoimenpiteiden painopisteet. Päätös ohjaa hallinnonalojen ja maakuntien alueiden kehittämistä sekä toimenpiteiden yhteensovittamista. Aluekehittämisen painopisteet: uudistumisella kasvua, Elinvoimaa alueiden verkostoitumisesta ja Hyvinvointia kumppanuuksilla ovat keskeisiä tavoitteita alueiden uudistumisen ja elinvoimaisuuden edistämiseksi.

Valmisteilla oleva maakuntauudistus aiheuttaa muutoksia alueiden kehittämisessä noudatettavaan suunnittelujärjestelmään. Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt aluekehittämisjärjestelmän kokonaisvaltaisen uudistamisen ja valmistelee tarvittavat lakimuutokset yhdessä eri ministeriöiden, aluehallinnon ja muiden alueiden kehittä-

misen keskeisten tahojen kanssa, joiden välisellä yhteistyöllä muodostetaan yhteinen näkemys aluekehittämisestä sekä luodaan järjestelmä, joka pystyy nykyistä selkeämmin ja yksinkertaisemmin vastaamaan ihmisten ja yritysten palvelutarpeisiin.

Aluekehittämisjärjestelmän uudistukseen liittyy keskeisesti ELY -keskusten yritysten rahoitus- ja neuvontapalvelujen sekä TE -toimistojen yritys- ja henkilöasiakkaiden palvelujen yhdistäminen uudeksi kasvupalveluksi. Kasvupalvelulla tuetaan elinkeinoelämän ja yritysten kasvuedellytyksiä, hoidetaan työnvälitystä, edistetään työnhakijoiden työllistymistä sekä uuden yritystoiminnan syntymistä. Kasvupalvelu-uudistuksen keskeinen tavoite on, että erilaiset palvelut sovitetaan toisiinsa ja tuetaan asiakastarpeiden perusteella. Kasvupalvelun asiakkaita ovat yritykset ja muut elinkeinoelämän toimijat sekä työnhakijat ja työnantajat.

Uusi aluekehittämisjärjestelmä luo puitteet valtion hallinnonalojen ja maakuntien yhteistyölle alueiden kasvun tukemiseksi. Uudistuksessa luodaan aluekehittämisestä ja kasvupalveluista tiivis kokonaisuus, jossa kasvupalvelut kytketään aluekehittämisen olennaiseksi työvälineeksi. Aluekehittämisjärjestelmän ja kasvupalvelut yhdistävä lakiluonnos hallituksen esitykseksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalveluista on saatu valmiiksi aikataulun mukaisesti. Tämän lisäksi on käynnistetty valmistelu luonnokseksi laiksi maakuntien kasvurahoituksesta.

Aluehallinto uudistuu; nykyistä yksinkertaisempi ja asiakaslähtöisempi aluehallinto, joka oli yksi työ- ja elinkeinoministeriön yhteiskunnallisista vaikuttavuustavoitteista vuodelle 2016, on toteutunut hyvin. Aluehallinnon määrätietoista uudistamista on jatkettu vuoden 2016 aikana. ELY -keskusten osalta kehittämistyö on toteutettu ohjelman muodossa. Työssä on huomioitu vuoden 2019 alusta tuleva maakuntauudistus.

Palveluja on kehitetty asiakaslähtöiseen suuntaan palvelumuotoilun keinoin. Lähtökohdaksi on otettu asiakkaan tarve yli hallinnonalarajojen. Lisäksi digitalisaatiota on edistetty mm. hankintojen sähköistämisen, asiakaspalvelukeskuksen ja yritysrahoitustietojärjestelmän kehittämisen muodossa. Mittavia panostuksia on suunnattu myös yhteisen asiakastietovarannon ja asianhallintajärjestelmän synnyttämiseen.

ELY-keskusten osalta vaikuttavuus näkyy mm. parantuneina tuloksina asiakastytyväisyydessä. Kustannushyötyanalyyysien mukaan kehittämisen hyödyt realisoituvat vuodesta 2018 alkaen.

Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (AIKO) on hallituksen Kilpailukyvyyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla -nimisen kärkihankkeen toimenpide, joka sisältää kolme työkalua: ennakoidun rakennemuutoksen toimet, valtion ja kaupunkien väliset kasvusopimuksen ja valtakunnallisesti merkittävien kasvuyöhykkeiden rakentamisen. Toimenpiteen rahoittamiseen on käytössä 30 miljoonaa euroa vuosille 2016–2018. Noin puolet rahoituksesta käytetään kaupunkien kasvusopimukseen ja kasvukäytäviin ja toinen puoli maakuntien ennakoidun rakennemuutoksen (ERM) toimiin.

AIKO -toimien tavoitteena on vauhdittaa alueilla rakennemuutosta ja vahvistaa kykyä sopeutua elinkeinorakenteen muutokseen, toteuttaa nopeita ja kokeiluluonteisia uusia toimenpiteitä sekä elinkeinoelämän kasvun ja alueiden omiin vahvuuksiin perustuvan kilpailukyvyyn vahvistaminen.

AIKO -kokonaisuuden toimeenpano on edennyt suunnitellusti vuonna 2016. Valtio on solminut kasvusopimukset vuosille 2016–2018 pääkaupunkiseudun kaupunkien lisäksi kuuden muun kaupungin ja kahden kasvuvyöhykkeen kanssa. Näiden ohella kasvusopimusmenettelyn piirissä on kaksi kaupunkien teemaverkostoa. Lisäksi maakunnat ovat valmistelleet aluettaan koskevan varautumissuunnitelman ERM -toimien toteuttamista varten.

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 - Suomen rakennerahasto-ohjelman toimeenpanossa on edetty suunnitelman mukaisesti. Ohjelman varojen hyödyntäminen on ollut jopa arvioitua nopeampaa. Käytettävissä olleesta rahoituksesta oli sidottu vuoden 2016 lopussa 70 % (tavoite vähintään 65 %). Riskinä kuitenkin on yleinen taloustilanne, joka vaikutukset näkyvät erityisesti yritysten hankerahoituksessa.

Euroopan komissio hyväksyi toukokuussa 2016 ohjelmanmuutoksen, jossa Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) -rahoituskehystä vähennettiin yhteensä 40 miljoonaa euroa. Summa käytetään komission hyväksymän Suomen pk-yritysaliteohjelman toimenpiteisiin. Aloitteen myötä suomalaisten pk-yritysten odotetaan saavan edullisin ehdoin 400 miljoonaa euroa uutta rahoitusta käytettäväksi uusien yritysten perustamiseen, alkuvaiheen pääomaan, yrityksen yleistoimintojen tehostamiseen tarkoitettuun pääomaan sekä uusien hankkeiden toteuttamiseen tai uuden kehittämiseen olemassa olevien yritysten toimesta tai sellaisten yritysten pääsyyn markkinoille.

Euroopan alueellinen yhteistyö (EAY) -tavoitteella tuetaan rajat ylittävää, valtioiden välistä ja koko EU:n kattavaa alueiden välistä yhteistyötä EU:n sisärajoilla. Suomi osallistuu kaudella 2014–2020 yhdeksään rajat ylittävään alueellisen yhteistyön ohjelmaan. Vuoden 2016 loppuun mennessä niissä oli - ohjelmasta riippuen - sidottu 40–60 % ohjelman EU-rahoituksesta. EAY -ohjelmien rahoitusta ei ole kiintiöity ohjelmiin osallistuvien maiden kesken. Suomen rahoituksen saanti riippuu siten suomalaisten toimijoiden osallistumisesta rahoitettaviin yhteishankkeisiin. Useimmissa ohjelmissa suomalaiset toimijat ovat osallistuneet muiden maiden toimijoita aktiivisemmin hakuihin ja myös menestyneet hyvin. Suomalaisten hakijoiden etuna on ollut ohjelmien toteuttamiseen osoitettu valtion vastinrahoitus.

Suomen ja Venäjän välisellä rajalla toteutetaan vuosina 2014–2020 kolmea EU:n osarahoittamaa ulkorajayhteistyöohjelmaa (ENI CBC). Ohjelmat ovat tärkein rahoitusväline Suomen ja Venäjän raja-alueiden kehittämisessä. Ohjelmien yhteenlaskettu kokonaisrahoitus on 179 miljoonaa euroa ja niistä rahoitetaan mm. yritystoiminnan kehittämishankkeita, ympäristöhankkeita ja liikennehankkeita. EU:n komissio hyväksyi ohjelmat joulukuussa 2015. Ohjelmien käynnistäminen edellytti ohjelmakohtaisia rahoitussopimuksia, jotka allekirjoitettiin joulukuussa 2016.

Lisäksi Suomessa toteutetaan vuosina 2014–2020 vähävaraisten avun toimenpideohjelmaa, jonka toteutus on keskitetty elintarvikeapuun. Ohjelman kokonaisrahoitus Suomessa on 26,5 miljoonaa euroa. Ohjelma täydentää strategisesti osallisuutta vahvistavaa ja köyhyyttä vähentävää Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tukemaa toimintaa.

Energiapolitiikka

Valtioneuvosto antoi marraskuun lopussa selonteon kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030. Strategiassa on linjattu konkreettinen ohjelma, jolla Suomi saavuttaa hallitusohjelmassa asetetut energia- ja ilmastotavoitteet. Strategian

linjauksilla uusiutuvan energian osuus energian loppukäytöstä kasvaa 50 %:iin ja energiaomavaraisuus 55 %:iin. Öljyn energiakäyttö puolitetaan vuoteen 2030 mennessä. Kivihiilen energiakäytön kieltoa koskeva hallituksen esitys valmistellaan hallituskauden aikana.

Strategiassa on linjattu, että sähkömarkkinoiden toimintaa kehitetään alueellisten ja eurooppalaisten markkinoiden lähtökohdasta. Tavoitteena on, että Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin välille suunniteltu 800 MW:n vaihtosähköyhteys saadaan EU:n PCI-listalle. Tehokkaat alueelliset ja eurooppalaiset sähkömarkkinat sekä riittävän vahvat rajasiirtoyhteydet ovat toimivin ja kustannustehokkain keino taata sähkön kilpailukykyinen hinta ja toimitusvarmuus. Jotta investoinnit suhtautuvat järjestelmän kannalta oikeaan kapasiteettiin, myös lyhyen aikavälin markkinoiden hintasignaalien pitää heijastaa aidosti sähkön kysyntää ja tarjontaa. Kuluttajien aktivoimiseksi näiden kohtaaman sähkön hinnan tulisi entistä paremmin heijastaa tukkuhinnan vaihtelua.

Ydinenergia vastaa jatkossakin merkittävästä osasta Suomen koko ajan hiilineutraalimmaksi kehittyvää energiantuotantoa. Kysymys nykyisten käyvien ydinvoimalaitosyksiköiden jatkosta ajankohtaistuu viimeistään 2020-luvun lopulla. Rakenteilla oleva Teollisuuden Voiman Olkiluoto 3 -yksikkö parantaa aikanaan merkittävästi maamme sähköntuotannon omavaraisuutta. Fennovoima Oy jätti rakentamislupahakemuksen vuonna 2015 ja on täydentänyt lupahakemuksen aineistoa vuoden 2016 aikana. Posiva Oy käynnisti joulukuussa 2016 käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen rakentamisen perustuen vuonna 2015 myönnettyyn rakentamislupaan, Posiva Oy:n tavoitteena on edetä käyttölopuvaiheeseen 2020-luvun alussa.

Sähkötehon riittävyyden osalta määritellään toimitusvarmuustavoite. Strategian mukaisesti säilytetään tehoreservijärjestelmä ja kehitetään sitä joustavammaksi. Energiaviraston kilpailuttaman tehoreservin kasvattaminen nykyisestä 299 MW:sta noin 600 MW:iin on perusteltua.

Baltic Connector Oy ja Elering AS tekivät investointipäätöksen Suomi–Viro-kaasuputken rakentamisesta. EU:n komissio myönsi hankkeelle 187,5 miljoonan euron (75 %) investointituen. Suomen ja Viron välisen Balticconnector- kaasuputken rakentaminen mahdollistaa kaasumarkkinoiden avautumisen ja uudistamisen sekä kaasuyhteyden Baltian kautta Keski-Eurooppaan Liettuan ja Puolan välisen GIPL-yhteyden valmistuttua.

Strategiassa on linjattu, että Balticconnectorin valmistuessa luovutaan kaasumarkkinadirektiivin poikkeuksesta ja avataan kaasumarkkinat kokonaan kilpailulle vuoden 2020 alusta lähtien. Uudessa maakaasumarkkina-alueissa luovutaan putkikaasun hintasääntelystä ja otetaan käyttöön kaasun markkinapaikat ja sisämarkkinasääntöt. Gasumin siirtoverkko eriytetään kaasun myynnistä. Tavoitteena on luoda Suomen ja Baltian maiden alueelliset kaasumarkkinat.

Sähkön nettotuonti pysyi vuonna 2016 korkeana, 19 TWh eli 22,3 % sähkön hankinnasta. Tuonti nousi 16 % edellisestä vuodesta. Tuonti Venäjältä oli vain 5,9 TWh. Tammi-syyskuussa kivihiiltä kulutettiin 5 % enemmän kuin vastaavana ajanjaksona edellisenä vuonna, koska sähkön lauhdetuotanto kasvoi. Maakaasun kulutus laski vastaavasti 12 %. Energiankulutukseen vaikutti energiatehokkuuden lisäksi matala taloudellinen aktiviteetti ja lämpimästä säästä johtuva vähäinen lämmitystarve. Sähkömarkkinoiden kuluttajatytyväisyyttä mittaava MPI- indeksi on noussut 3,3 pistettä viimekertaisesta ollen nyt 81,7 pistettä.

Uusiutuvan energian käytön osuus loppukulutuksesta kasvaa

Suomelle EU:ssa asetetun tavoitteen mukaan uusiutuvan energian käyttöä on lisättävä 38 %:iin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Kaikkien jäsenmaiden on nostettava myös uusiutuvan energian osuus liikenteessä vähintään 10 %:iin samalla ajanjaksolla. Suomi näyttäisi saavuttavan 38 %:n tavoitteen etupainotteisesti. Poliittikkatoimien valmistelun pääpaino on siirtynyt 2020-luvun tavoitteiden saavuttamiseen. Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on lisätä uusiutuvan energian käyttöä niin, että sen osuus 2020-luvulla nousee yli 50 prosenttiin ja nostaa liikenteen uusiutuvien biopolttoaineiden osuus vuoteen 2030 mennessä 40 prosenttiin. Vuonna 2015 käynnistettiin hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaiset toimet uusiutuvan energian edistämiseksi. Keskeiset poliittikkatoimet linjataan 24.11.2015 annetussa valtioneuvoston selonteossa kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030.

Hallituksen kärkihankkeeseen hiiletön, puhdas, uusiutuva energia varattiin 100 miljoonaa euroa vuosille 2016- 2018 uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian hankkeisiin. Tästä määrästä myönnettiin vuoden 2016 alussa yhteensä 19,6 miljoonaa euroa yhteen geotermisen energian hankkeeseen ja kolmeen liikenteen biokaasuhankkeeseen. Vuosien 2017 ja 2018 kärkihankerahojen myöntämiseen sovellettava valtioneuvoston asetus annettiin helmikuussa 2016 ja vuodelle 2017 varatun 40 miljoonan euron haku käynnistyi maaliskuussa. Tukea haettiin 55 hankkeelle, näistä 30 täydennettiin kesäkuun määräaikaan mennessä. Tukiehdot täyttävien investointitukihakemusten käsittelyä jatkettiin kesän ja syksyn aikana.

Uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön tuotantotukijärjestelmä sisältää syöttötariffin uusille tuulivoimaloille, biokaasusta sähköä tuottaville laitoksille sekä pienille puuta polttoaineena käyttäville sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksille. Metsähakkeella tuotetulle sähkölle maksetaan syöttötariffia, joka on sidottu päästöoikeuden hintaan ja turpeen veroon. Metsäteollisuuden ainespuun hintakilpailukyvyyn varmistamiseksi eduskunta hyväksyi keväällä 2015 metsähakkeen tuotantotukeen rankapuuta koskevan rajauksen, jonka mukaan rankapuusta tuotetulle sähkölle maksetaan 60 prosenttia täysmääräisestä tuesta. Muutos sai komission valtioneuvoston hyväksynnän helmikuussa 2016 ja se saatettiin voimaan 1.3.2016 samaan aikaan turpeen veron alentamista koskevan lain kanssa. Metsähake oli edelleen kilpailukykyinen polttoaine yhdistetyssä sähkön- ja lämmöntuotannossa. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama teollisen mittakaavan uusiutuvan sähkön sekä sähkön ja lämmön yhteistuotannon tukijärjestelmien kehittämistyöryhmä sai työnsä valmiiksi huhtikuussa 2016. Uusiutuvilla tuotetun sähkön tukijärjestelmien tarpeellisuutta ja kehittämistä koskevat linjat sisältyvät kansalliseen energia- ja ilmastostrategiaan vuoteen 2030.

Liikenteen biopolttoaineiden jakeluelvoite nousee portaittain 6 prosentista vuonna 2011 20 prosenttiin vuonna 2020. Vuoden 2020 tavoitteeseen ja jakeluelvoitteeseen sovelletaan ns. tuplalaskentaa. Jakeluelvoitteen mukainen vuoden 2016 osuus ylittyi. Työ- ja elinkeinoministeriö asettama biopolttoainetyöryhmä sai EU-lainsäädännön toimeenpanoa koskevan väliraporttinsa valmiiksi joulukuussa. Tämän pohjalta työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltiin luonnos hallituksen esitykseksi, joka lähetettiin lausunnon joulukuussa. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaan biopolttoaineiden osuutta tieliikenteen energiakulutuksesta nostetaan nykyisen jakeluelvoitelainsäädännön vuonna 2020 edellyttämästä 13,5 prosentin energiasisällön fyysisestä osuudesta 30 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Työryhmä valmistelee biopolttoaineiden jakeluelvoitteen nostoa energia- ja ilmastostrategian linjaamalle tasolle sen jälkeen, kun komission 30.11.2016 julkaiseman vuosia 2021-

2030 koskevan uusiutuvan energian edistämistä koskevan direktiiviehdotuksen lopullinen sisältö on Euroopan parlamentin ja neuvoston käsittelyn jälkeen tiedossa.

Energian loppukulutus jaettuna bruttokansantulo pienenee

Valtion solmimat energiatehokkuussopimukset elinkeinoelämän sekä kunta-alan kanssa kattavat noin 80 prosenttia Suomen energiankäytöstä. Sopimukseen liittyneet yritykset ja kunnat raportoivat toteuttaneensa vuosina 2008–2015 toimia, jotka tuottavat vuositasolla noin 10,6 terawattitunnin lämpöenergian ja polttoaineiden säästön sekä 3,6 terawattitunnin sähkönsäästön ja vuosittaisen noin 500 miljoonan euron säästön energiakustannuksissa. Energiatehokkuussopimukset ovat keskeinen osa Suomen energiatehokkuustoimintaa. Niitä jatkettiin energiatehokkuusdirektiivin tarkastelukaudella 2014–2020 ja aina vuoteen 2025 asti on valmisteltu siten, että sopimukset nykyisen kauden 2008–2016 jälkeen vuosille 2017–2025 allekirjoitettiin loppuvuodesta 2016. Kuluttajien energianeuvontaa jatkettiin. Tuotteiden energiatehokkuutta parantavia ekosuunnittelu- ja energiamerkintävaatimuksia tuli vuoden 2016 aikana voimaan muutamille tuoteryhmille.

Kotouttaminen

Kotouttamispolitiikan toimeenpanon edistämiseksi annettiin valtioneuvoston periaatepäätös valtion kotouttamisohjelmasta vuosille 2016–2019. Valtion kotouttamisohjelma sovitettiin yhteen hallituksen kotouttamista koskevan toimintasuunnitelman (3.5.2016) kanssa. Kotouttamisen toimintasuunnitelman ja valtion kotouttamisohjelman mukaisesti maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämässä pääpaino oli vuonna 2016 pakolaisten kuntiin siirtymisen ja kotoutumisen käynnistämisen sekä maahanmuuttajien koulutukseen ja työelämään siirtymisen nopeuttamisessa.

Vaikka pakolaisten kuntasijoituspaikkatavoitetta ei saavutettu, kehittämistoimien, ELY-keskusten lisäresurssien ja hankkeiden määräaikaisen rahallisen lisätuen myötä vastaanottoon on saatu mukaan uusia kuntia. Vuonna 2016 pakolaisia vastaanotti 198 kuntaa, kun vuonna 2015 vastaanottavia kuntia oli 93. Pakolaisten toteutuneita kuntasijoituspaikkoja oli vuonna 2016 yhteensä 3 309, kun vuonna 2015 niitä oli 1 347. Neuvoteltuja kuntapaikkoja oli vuodelle 2016 toteutuneita kuntasijoituksia enemmän. Kaikki neuvotellut kuntapaikat eivät täyttyneet vuoden 2016 aikana, koska esimerkiksi oleskelulupia myönnettiin eri alueille kuin missä kuntapaikkoja oli vapaana.

Valtion kotouttamisohjelman laatimisen yhteydessä valmisteltiin siihen liittyvä kumppanuusohjelma. Kotouttamista tehostetaan poikkihallinnollisesti, ja kotouttamisen parissa olevia eri toimijoita tuodaan yhteen. Järjestöjen työtä kotoutumisen edistämiseksi vahvistettiin järjestöavustuksella.

Maahanmuuttajien osaamista on vahvistettu TE-hallinnon ja kuntien toimenpiteillä ja palveluilla maahanmuuttajien työllistymisedellytysten parantamiseksi. Kotoutumiskoulutuksen määrärahojen lisäämisen myötä kotoutumiskoulutuksen pääsi vuonna 2016 aloittamaan pääosin ilman merkittäviä viiveitä. Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelmaan laadittiin uusia toteuttamismalleja yhdessä Opetushallituksen kanssa keväällä 2016. Uusien toteutusmallien lähtökohtana on ollut nopeuttaa työelämään ja jatko-opintoihin johtavaa polkua nivomalla moduuleita kohderyhmän mukaan esimerkiksi ammatillisiin opintoihin, yrittäjyyteen, vapaaehtoistyöhön, verkko/etäopiskeluun tai muuhun omaehtoiseen opiskeluun lähiovetusjaksojen välillä.

Maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi ja nopeuttamiseksi käynnistettiin vaikuttavuusinvestointiin pohjautuva (SIB) hanke.

Kotoutumislakia muutettiin 1.5.2016 siten, että kunnalle pakolaisten ohjauksen, neuvonnan ja muun kotoutumista edistävän toiminnan järjestämisestä maksettavat laskennalliset korvaukset maksetaan automaattisesti ilman erillistä hakemusta. Kunta saa korvauksen kuukausittain jälkikäteen. Uudistuksen tavoitteena on ollut muun muassa vähentää korvausten hakuun ja maksatukseen liittyvää manuaalista valmistelua, mikä tuo taloudellisia säästöjä sekä kunnissa että ELY- keskuksissa.

1.3.2 Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

32.01.89. Osakehankinnat

Vuoden 2016 ensimmäisessä lisätalousarviossa momentille myönnettiin 38 500 000 euroa ja vuoden 2016 toisessa lisätalousarviossa 144 000 000 euroa Terrafame Group Oy:n pääomittamiseen.

Pääomitusten turvin Terrafame Group Oy on pääomittanut valtion kokonaan omistamaa, Sotkamossa kaivostoimintaa harjoittavaa Terrafame Oy:tä. Pääomitusten avulla kaivostoiminta jatkui ja Terrafame Group Oy pystyi valtio-omistajan linjausten mukaisesti valmistelemaan kaivoksen rahoitusaseman vahvistamista ja omistuspohjan laajentamista, joka toteutui helmikuussa 2017.

Kaivostoiminnalla saavutettiin reilun 100 miljoonan euron liikevaihto vuonna 2016 ja vuoden lopussa kaivos työllisti suoraan 645 henkilöä, jonka lisäksi kaivosalueella työskenteli noin 550 kumppaniyritysten työntekijää.

32.60.87. Osakehankinnat

Vuoden 2016 kolmannessa lisätalousarviossa Baltic Connector Oy:n pääomittamiseen myönnettiin 28 000 000 euroa. Työ- ja elinkeinoministeriön merkitsi valtioneuvoston valtuuttaman Baltic Connector Oy:n osakkeita 14 000 000 eurolla joulukuussa 2016.

Euroopan unionin komissio myönsi 10.8.2016 Baltic Connector Oy:lle ja Elering AS:lle Balticconnector- hankkeeseen 187 500 000 euron investointituen Verkkojen Eurooppa (CEF) -rahoitusvälineestä. Investointituki kattaa 75 %:a hankkeen kokonaiskustannuksista. Suomen valtion kokonaiskustannus hankkeessa on 30 000 000 euroa, josta 2 000 000 euroa myönnettiin vuoden 2015 neljännessä lisätalousarviossa ja loput 28 000 000 euroa vuoden 2016 kolmannessa lisätalousarviossa.

Pääomituksen turvin yhtiö pystyi sitoutumaan Balticconnector- hankkeen investointipäätökseen ja siten se mahdollisti hankkeen täysimääräisen etenemisen suunnitellulla tavalla.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

32.01.41 Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin

Essoossa sijaitseva VTT Oy:n biotalouden pilotointikeskus BioRuukki tarjoaa yrityksille kansainvälisen tason kehitys- ja pilotointiympäristön metsä- ja maatalouden

biomassan sekä teollisuuden ja yhdyskuntien sivu- ja jätevirtojen prosessoinnin tutkimukselle ja innovaatioiden kaupallistamiselle. BioRuukilla on ollut vuosina 2013-2015 yhteensä 140 eri asiakasta 14 eri maasta. Vuositasolla yritysasiakkaita on arvioilta 40- 60, joissa noin 80 prosenttia on Suomesta. Bioruukin palvelujen liikevaihto vuonna 2016 oli 8 milj. euroa.

32.01.60 Siirrot hallinnonalan rahastoihin

Momentille myönnetään 20 000 euroa. Momentti ehdotetaan pidettäväksi avoimna mahdollisia suuria ja äkillisiä korvausmenoja varten. Mahdollinen korvausvaade Finnvera Oyj:n suuntaan saattaa tulla lyhyellä varoitusaajalla (esimerkiksi 2 viikkoa), jolloin talousarviomenettely olisi liian hidas.

Valtiontakuurahaston vastuulla oleva vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2016 lopussa 18,4 miljardia euroa. Korvausvaadetilanteessa käytettäisiin ensisijaisesti Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan puskurirahastoa, tämän jälkeen valtiontakuurahaston varoja ja kolmantena vaihtoehtona tarvittaessa ko. momentin varoja. Mikäli yhtiön vienti- ja erityistakaustoiminnan rahaston ja valtiontakuurahaston varat eivät riittäisi, niin siinä tapauksessa tehtäisiin tarvittaessa arviomäärärahaylitys (edellyttää raha-asiainvaliokunnan puolta), sillä momentille on varattu ainoastaan 20 000 euron määräraha.

Finnvera Oyj:n omassa vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastossa on tällä hetkellä varoja 668,4 miljoonaa euroa ja valtiontakuurahastossa 666,0 miljoonaa euroa (per 31.12.2016) eli yhteensä 1,33 miljardia euroa.

Finnvera Oyj:n suuret riskikeskittymät ja yksittäiset muut riskipitoiset vastuut pitävät riskitason korkeana ja vaikka tappio-odotukset lyhyellä aikavälillä ovat alhaiset, niin keskittymät saattavat aiheuttaa luottotappioiden kasvua seuraavien vuosien aikana. Vuoden 2017 aikana rahaston kokonaisvastuiden määrä tulee kasvamaan ja on mahdollista, että vastuukanta kehittynee riskipitoisempaan suuntaan tulevaisuudessa ottaen huomioon muiden tekijöiden ohella myös valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) 6 §:n mukaisen erityisriskinoton lisäämisen. Lisäksi vuoden 2017 alussa tulee voimaan valtuuksien korotus 19 miljardista eurosta 27 miljardiin euroon. Suuret toimialakohtaiset riskikeskittymät ja kansainvälisen talouden epävakaa tilanne lisäävät tarvetta ylläpitää rahaston likvidejä varoja tasolla, jolla maksuvalmius säilytetään riskipositiota vastaavana.

32.01.66 Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet

Elinkeino- ja innovaatio-osasto käytti 3 380 957 euroa kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin vuonna 2016. Määrä jakautui siten, että 3 205 599 euroa käytettiin Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksuun ja osuuteen eläkemaksuista. Muiden kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja sekä OECD:n maksuosuuksia maksettiin 175 358 euroa.

32.01.40 Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen

Valtion vuoden 2016 talousarviossa on myönnetty momentille 32.01.40 yhteensä 8,5 miljoonaa euroa Team Finland -toimintaan yritysten kansainvälistymiseen, ulkomaisen investointien ja matkailun edistämiseen. Tästä 3 miljoonaa euroa osoitettiin Innovaatorahoituskeskus Tekesille käytettäväksi kansainvälisten messujen toteuttami-

seen ja maksamiseen. Ministeriön käytössä oli 5,5 miljoonaa euroa Team Finland –toimintaan.

Oulun kaupungin omistamalle Oulu Business Hubille myönnettiin valtionavustusta hankkeeseen jonka avulla luodaan ja toteutetaan toimintamalli, jolla autetaan yrityksiä pääsemään kiinni liiketoimintaan ja kauppoihin valituilla kohdealueilla nykyistä paremmin.

Agma ry:lle myönnettiin valtionapua Digi -kärkihankkeen ja aineettoman tuotannon viestinnän toimenpideohjelman toteutukseen. Toimenpideohjelman tarkoituksena on työ- ja elinkeinoministeriön aineettoman arvонуonnin toimenpideohjelman toteuttaminen sekä Yritysten uudistuminen -hankkeen toteutus. Hankkeen tarkoituksena on tuottaa ja pilotoida yritysten uudistumista tukevia työkaluja, kuten viestintää ja verkostoja.

Suomalaisen työn liitto sai valtionapurahoitusta suomalaisen design-osaamisen kansainvälisen näkyvyyden lisäämiseksi Finnhome -verkoston luomisella. Hankkeen tarkoituksena on tukea kansallisen muotoiluosaamisen keskittymän syntymistä digitaaliseen muotoon.

Finnish Business Acceleration Network sai valtionapua kansallisen yrityskehittämöyhdistyksen perustamiseksi. Hankkeen tarkoituksena on tukea ja kehittää kansallista yrityskehittämötoimintaa, ml. osaamista ja verkottumista.

Suomen taideteollisuusyhdistykselle (Design Forum Finland) myönnettiin yleisavustuksena enintään 480 000 euroa. Yleisavustuksella tuetaan Muotoile Suomi -ohjelman toteuttamista, jonka tarkoituksena on edistää muotoilun käyttöä sekä elinkeinoelämässä että julkisella sektorilla. Suomen taideteollisuusyhdistyksen toiminnan tavoitteena on edistää muotoiluosaamisen hyödyntämistä pk-yrityksissä erityisesti liiketoiminnan strategisena kilpailukykytekijänä. Yhdistyksen yleisavustuksella tuettu toiminta käsittää muun muassa tilaisuuksia, tapahtumia ja kansainvälistä yhteistyötä.

Airo Island ry:lle myönnettiin yleisavustus suomalaista robotiikkaa ja tekoälyä hyödyntävien yritysten, erityisesti startup- yritysten ja alan muiden toimijoiden verkostoitumiseen. Yhdistys on edistänyt erilaisin tapahtumin kansalaiskeskustelua aihealueen teknologioista, niiden tuomista mahdollisuuksista, riskeistä, hyödyistä sekä haitoista, mm. Suomen robottiviikkotapahtuman osana EU Robotics Week tapahtumaviikkoa.

Kaivosteollisuus ry:n Kestävän kaivostoiminnan verkostolle myönnettiin enintään 30 000 euroa kaivosvastuujärjestelmän koulutuksen ja käyttöönoton kustannuksiin ajalle 1.1.2016–31.12.2016. Kaivosvastuujärjestelmän koulutuksiin osallistui 14 kaivosyhtiötä vastaten 90 % alan liikevaihdosta Suomessa. Lähes kaikki yritykset ovat sitoutuneet järjestelmän käyttöön. Työ- ja elinkeinoministeriön avustus mahdollisti koulutusten järjestämisen ja vastuullisuusjärjestelmän käyttöönoton yrityksissä. Verkosto on herättänyt kansainvälistä kiinnostusta konkreettisenä esimerkkinä yritysten vastuullisuuden hyvästä käytännöstä.

32.20.28 Materiaalitehokkuuden edistäminen

Materiaalitehokkuus on luonnonvarojen säästeliästä käyttöä, tehokasta sivuvirtojen hallintaa, jätteen määrän vähentämistä ja materiaalien kierrätystä sekä haitallisten

ympäristövaikutusten vähentämistä. Materiaalitehokkuuden edistämiseen (siirtomääräraha 3 v) oli vuonna 2016 käytössä 500 000 euroa. Määrärahaa sai käyttää: 1) materiaalitehokkuutta edistävään selvitys-, kokeilu-, menetelmäkehitys- ja informaatiotoimintaan, 2) EU:n rahoittamien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden osarahoitukseen ja 3) enintään 130 000 euroa yritysten materiaalikatselmusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin. Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet olivat: materiaalien tehokkaampi käyttö lisää energiatehokkuutta ja kilpailukykyä sekä edistää kestäviin tuotanto- ja kulutustapoihin siirtymistä.

Vuonna 2016 määrärahaa käytettiin joulukuussa 2013 julkistetun kansallisen materiaalitehokkuusohjelman toimeenpanoon liittyviin hankkeisiin, joilla edistetään tuotannon materiaalitehokkuutta parantavien ratkaisujen kehittymistä siten, että yritysten kilpailukyky paranee ja haitalliset ympäristövaikutukset vähenevät. Määrärahaa käytettiin myös yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin. Valtaosa rahoitetuista hankkeista oli Motivan toteuttamia. Kansallinen materiaalitehokkuusohjelma tullaan arvioimaan ulkopuolisen arvioitsijan toimesta ja päivittämään vuoden 2017 loppuun mennessä.

32.20.41 Valtionavustus Finpron toimintaan

Momentin 35 600 000 euron määräraha myönnettiin Finpron tuottamiin toimintoihin, joilla edistettiin yritysten kansainvälistymistä, Suomeen suuntautuvaa ulkomaista matkailua sekä Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja, ja Finpron alaisuudessa toimivan vientikeskusverkoston ylläpitämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Yritysten kansainvälistymisen edistämiseksi tarjottiin yrityksille kansainvälistymisneuvontaa, tunnistettiin ja jaettiin tietoa kansainvälisistä liiketoimintamahdollisuuksista sekä verkotettiin yrityksiä niin Suomessa kuin ulkomailla. Matkailun edistämiseksi vahvistettiin ja parannettiin Suomen matkailumaakuvaa, matkailutuotteiden vientiä ja kysyntää yhteismarkkinoinnilla toimijoiden kanssa sekä tuettiin tuotekehitystä. Investointien hankinnassa korostettiin osaamisintensiivisiä aloja, korkean lisäarvon tuotantoa, T&K&I- investointeja sekä investointien työllistämisaikutuksia.

Vuonna 2016 Finprolla oli kaikkiaan 36 vientikeskusta 31 maassasekäm10 alueellista yksikköä kotimaassa. Finpron henkilöstöä oli henkilötyövuosina mitattuna keskimäärin 250 htv:tä.

Vuoden 2016 alusta Finpro ry:n toiminnot siirrettiin valtion perustamaan ja sen täysin omistamaan Finpro Oy:hyn. Toiminta rahoitetaan lähes kokonaan valtion yleisavustuksella sekä Finpron hallinnoimia kasvuohjelmia varten valtion varoista myönnetyllä ohjelmakohtaisella rahoituksella. Yhtiö peri asiakkailta ulkopuolisia kustannuksia vastaavia korvauksia erinäisistä tilaisuuksista ja delegaatiomatkoista sekä sovituin osin mm. kasvuohjelmien toimenpiteistä. Hallituksen kokoonpanossa säilytettiin omistajan nimeämien jäsenten lisäksi elinkeinoelämän edustus valtionyhtiöitä koskevat tasa-arvonäkökohdat huomioon ottaen. Johdon tulospalkkiot määräytyivät koko henkilöstöä koskevan yleisen tulospalkkiomallin mukaisesti ja valtionyhtiöitä koskevien linjausten rajoissa.

32.20.42 Innovaatiokeskittymien kehittäminen

Innovatiiviset kaupungit (INKA) – ohjelmassa (2014- 2017) on hyödynnetty kaupunkien tulevaisuusinvestointeja innovaatioiden kehitysalustoina ja yritysten referenssi-

kohteina. Tekesin hallinnoiman ohjelman painopistealoja ovat Biotalous, Kestävät energiaratkaisut, Kyberturvallisuus, Tulevaisuuden terveys sekä Älykäs kaupunki ja uudistuva teollisuus. Kehitysalustoina voivat olla esimerkiksi uusien teknologioiden ja palveluiden demonstraatio- ja testialustat sekä osaamis pohjaisen yrittäjyyden uudet toimintamallit. Kehittäminen ja pilotointi toteutetaan aidoissa kokeiluympäristöissä käyttäjien, yritysten ja julkisen sektorin yhteistyönä.

Yhdessä Tekesin Huippuostajat-ohjelman kanssa ohjelmassa on edistetty innovatiivisten julkisten hankintojen osaamista suurimmilla kaupunkiseuduilla ja lisätty kaupunkien välistä yhteistyötä. Yhteistyön avulla on voitu varmistaa, että yhdessä kaupungissa kehitetyt toimintamallit ja hankkeet ovat myös muiden kaupunkien hyödynnettävissä. INKA-ohjelman vaikuttavuutta on lisätty kytkemällä ohjelman valmistelurahoitus tuloksellisuuteen, jota mitataan mm. käynnistyvillä uusilla yrityslähtöisillä hankkeilla.

Ohjelman toimenpiteet on yhteen sovitettu valtion ja kaupunkien kasvusopimusten (2016- 2018) ja hallituksen kärkihankkeisiin kuuluvan Alueelliset innovaatiot – ja kokeilut (AIKO) -rahoituksen kanssa. Vuoden 2016 aikana vahvistettiin myös yhteistyötä neljän suurimman kaupunkiseudun toteuttaman EU-osarahoitteen 6AIKA-ohjelman kanssa.

Hallitusohjelmassa 2015 tehtyjen linjausten mukaisesti INKA-ohjelma lopetetaan vuoteen 2017 mennessä puolittamalla ohjelmaan tarkoitettu rahoitus vuosittain 2016-2017. Tekes osoitti vuonna 2016 INKA-ohjelman hankkeisiin yhteensä 5 miljoonaa euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti meriteollisuuden toimintaympäristön kehittämishankkeen (TEM-Meri) joulukuussa 2013 Meriteollisuus 2020 -kilpailukykyryhmän suositusten mukaisesti. Ohjelma ajoittui vuosille 2014–2016 ja sen kokonaisrahoitus oli neljä miljoonaa euroa.

Ohjelman päätavoitteena oli meriteollisuuden kilpailukykyyn vahvistaminen ja toimialan uusiutumisen vauhdittaminen siten, että alan huippuosaaminen säilyy Suomessa. Panostuskohteiksi valittiin seuraavat kokonaisuudet:

- edellytysten luonti alan yritysten kilpailukykyille ja kasvulle
- yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyön rakentaminen suomalaisten yritysverkostojen asemointi kansainvälisille markkinoille, erityisesti Norjaan ja Venäjälle
- uusien liiketoiminta- ja ansaintamallien kehittäminen meriteollisuuden toimijoille
- uusien tuotteiden, palvelujen ja markkinoiden tunnistaminen sekä osaamisen kehittäminen

Ohjelmasta rahoitettiin yhteensä 10 hanketta. Hankkeet järjestivät muun toimintansa ohessa erilaisia tilaisuuksia, tutustumismatkoja ja työpajoja, joista tiedotettiin erikseen sidosryhmille. Ohjelma teki myös tiivistä yhteistyötä Tekesin Arktiset meret -ohjelman kanssa sekä Finpron meriteollisuuden kasvuohjelman kanssa.

32.20.43 Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin

Yritysten kansainvälistymistä tehostetaan yhteisillä vientiverkostohankkeilla ja kumppanuusohjelmilla, joihin osallistumalla pk-yritykset saavat konkreettista tukea kansainvälistymisensä alkutaipaleella.

Lisäksi yhteishankkeen kautta osallistutaan Astana EXPO maailmannäyttelyyn, jonka päätapahtuma on kesällä 2017 Kazakstanissa.

Vuonna 2015 hallitusohjelmassa päätettiin, että momentille 32.20.43 ei myönnetä valtuutta vuodesta 2016 lähtien, mutta eduskunta osoitti vuoden 2015 lopussa 1 000 000 euroa valtuutta vientiverkostohankkeiden rahoittamiseen. Lisäksi vuoden 2016 toisessa lisätalousarviossa osoitettiin Astana EXPO:n vuoden 2017 maailmannäyttelyn osallistumiseen yhteensä 2 780 000 euroa (26.5.2016 LTAElI).

Pienentyneen valtuuden vuoksi väheni hankkeiden lukumäärissä ja niihin osallistuvien yritysten lukumäärissä. Vuonna 2015 yhteishankkeisiin osallistui 1 270 yritystä, vuoden 2016 vastaava luku oli enää 41 yritystä.

Vuonna 2016 momentille 32.20.43 myönnettiin valtuutta talousarvion mukaan 3 780 000 euroa. Valtuudesta käytettiin vuoden 2016 aikana yhteensä 3 374 734 euroa.

32.20.47 Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset

Finnveran toiminnalle on asetettu itsekannattavuustavoite eli yhtiön toiminnan menot pitää pystyä kattamaan pitkällä aikavälillä yhtiön toiminnasta saatavilla tuloilla. Pk-rahoituksessa itsekannattavuuden tarkastelujaksona pidetään 10 vuotta ja viennin rahoituksessa 20 vuotta.

Vuoden 2016 alusta Finnveran on ollut mahdollista rahoittaa EU:n pk- määritelmää suurempia yrityksiä aina 300 milj. euron liikevaihtoon asti. Hallituksen kärkihankkeena valmisteltu pk- ja midcap -yritysten kasvua tukeva välirahoitusohjelma eli kasvulaina otettiin käyttöön maaliskuussa 2016. Finnvera voi ohjelmassa myöntää juniorilainoja enintään 300 miljoonaa euroa kolmen vuoden aikana, ja valtio korvaa näistä Finnveralle mahdollisesti syntyvistä tappioista 75 prosenttia koko maassa.

Finnvera myönsi vuonna 2016 rahoitusta pk- ja midcap- yrityksille yhteensä 1,0 miljardia euroa, mikä oli 7 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2015. Rahoitus kasvaville ja kansainvälistyville yrityksille kasvoi yhtiön strategian mukaisesti, ja rahoitusta tarjottiin 6 prosenttia edellisvuotta enemmän. Omistuksenvaihdosten rahoitus kasvoi edellisestä vuodesta jo toista vuotta peräkkäin. Vuonna 2016 omistuksenvaihdokseen sai rahoitusta noin 1 000 yritystä yhteensä 141 miljoonaa euroa. Omistuksenvaihdosten rahoitus kasvoi edellisvuodesta 21 prosenttia. Finnvera rahoitti vuonna 2016 pk- ja midcap- rahoituksessa lähes 3 400 aloittavaa yritystä ja yli 2 100 kasvuyritystä sekä myötävaikuttanut rahoituksellaan yli 8 700 uuden työpaikan syntymiseen. Vuonna 2016 momentilta ei maksettu korkotukia.

32.20.48 Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille

Vienninrahoitus pyrkii parantamaan osaltaan suomalaisten vientiyritysten edellytyksiä menestyä globaaleilla markkinoilla. Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvan rahoitusjärjestelmän puitteissa (1543/2011) Suomen Vientiluotto Oy allekirjoitti vuonna 2016 yhteensä 231 miljoonan euron arvosta vienti- ja alusluottosopimuksia ja antoi ehdollisia rahoitustarjouksia yhteensä 760 miljoonan euron arvosta. Vuoden lopussa tarjousten määrä oli 228 miljoonaa euroa. Rahoitushakemuksia oli vastaanotettu vuoden loppuun mennessä yhteensä 15,1 miljardin euron arvosta. Vienninrahoituksen kysyntä on kasvanut rahoitusmarkkinoiden tarjonnan kiristyessä erityisesti pitkäaikaisessa vienninrahoituksessa.

Suomen Vientiluotto Oy hallinnoi julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausjärjestelmää. Katsauskauden aikana rahoituksen kysyntä kasvoi kuitenkin suuremmaksi. Korontasauksen kysyntä ei ole viime vuosina ollut kovin runsasta, sillä yritykset tarvitsevat myös vientiluottorahoitusta hankkeiden rahoitukseen. Nostamattomia korontasausvarauksia oli 0,3 miljardin euron arvosta.

Vientitakuulain 6 §:n mukaisia erityisriskinoton vastuita oli voimassa joulukuun loppuun 2016 mennessä yhteensä 1,9 miljardia euroa. Määrä nousi vuoden aikana merkittävästi. Erityisriskinoton vastuita voi olla enintään 3,0 miljardia euroa.

Osana kasvua ja vientiä tukevan toimintaympäristön kehittämistä, vienninrahoituksen valtuuksia (vientitakuut, vientiluotot, korontasaus) haluttiin kasvattaa merkittävästi vuonna 2016. Lakimuutokset ovat tulleet voimaan huhtikuussa 2016 ja tammikuussa 2017.

Taulukko 3. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille vuosina 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
Korkotuki- ja muut maksut (milj. euroa)	10,5	7,1	9,9	15,4
Uudet korontasauspimukset, arvo (milj. euroa)	63,0	602,0	684,1	1 016,7
Korontasauspimuskanta vuoden lopussa, milj. euroa	800,0	1 167,9	1 630,6	2 351,8

Lisäksi korontasausoiminnasta kertyi valtiolle korkohyvityksiä vuonna 2016 yhteensä 34,4 miljoonaa euroa (26,3). Suojausmenoja aiheutui 15,4 miljoonaa euroa (9,9).

32.20.49 Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan

VTT uudisti strategiaansa kohdentaen tutkimustoimintaansa merkittävään talouskasvuun tähtäävien alojen kehittämiseen ja ohjaa nyt toimintaansa kuuden tulevaisuuteen katsovan tutkimuskokonaisuuden kautta (Arvokas terveys; Digitalisoituvat elinympäristöt; Arktiset ääriolosuhteet; Energia murroksessa; Bioresurssitehokkuus; Digitalisoituvuus teollisuus). Uudet tutkimuskokonaisuudet tukevat osaltaan hallituksen painopistealojen ja kärkihankkeiden (Biotalous, Cleantech, Digitalisaatio ja Terveys) toimeenpanoa.

Julkisten menoleikkausten vaikutusten lieventämiseksi VTT on lisännyt osallistumistaan eurooppalaisiin PPP- aloitteisiin ja tätä kautta lisäämään EU-hankerahoituksen osuutta VTT:n toiminnassa. Kotimaassa VTT on panostanut uusiin asiakkuuksiin erityisesti pk- sektorilla. VTT:n osuus Suomeen tulevasta EU:n puiteohjelmärahoituksesta on yli 15 prosenttia (31 milj. euroa) ja näin ollen se on edelleen merkittävin suomalainen puiteohjelmärahoituksen kotiuttajaorganisaatio. VTT:n kumulatiivinen onnistumisprosentti H2020-ohjelmassa oli vuoden 2016 lopussa 15,5%, mikä oli EU-keskiarvoa 14,13% korkeampi. EU:n puiteohjelmärahoituksella toteutettavilla yhteishankkeilla on suuri vipuvaikutus suomalaisten innovaatioiden edistämiseksi sekä yritysten kytkemiseen kansainvälisiin hankkeisiin.

32.20.50 Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen

Kansainvälinen teknologiapalkinto, ns. Millennium- teknologiapalkinto, on joka toinen vuosi myönnettävä miljoonan euron suuruinen palkinto, jonka tavoitteena on lisätä Suomen kuvaa korkeatasoisena teknologia ja hyvinvointivaltiona. Avustus myönnetään hakemuksesta Tekniikan Akatemia -säätiölle, joka valitsee palkinnon saajan. Vuonna 2016 Millennium- teknologiapalkinto myönnettiin yhdysvaltalaiselle biokeemistille Frances Arnoldille suunnatun evoluution kehittämiseksi.

32.20.80 Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleerahoitustoimintaan

Rahoitusmarkkinakriisin aikana otettiin käyttöön OECD-ehdotin väliaikainen viennin ja kotimaisten alusluottojen jälleerahoitusjärjestelmä, jossa varainhankinta tapahtui valtiokonttoriin kautta. Järjestelmän piiriin ei ole otettu uusia hankkeita 31.12.2012 jälkeen. Vuonna 2016 ei ole nostettu lainoja tehdyistä luottovarauksista.

Taulukko 4. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n toimintaan vuosina 2012 -2016

	2013	2012	2014	2015	2016
Myönnettyt lainat					
- määrä (kpl)	0	1	0	1	0
- arvo (milj. euroa)	0	32,8	0		
Lainojen nostot (milj. euroa)	943	401,7	385,3	402,1	0

Lainanostojen lisäksi momentilta maksetaan valtiokonttorin mahdollisiin suojaustoimenpiteisiin liittyvät suojauskulut. Kysymyksessä on lainamuotoinen rahoitus, joka tuloutuu valtiolle myöhemmin vuosina pääomalyhennyksinä sekä korkotuloina.

32.20.82 Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan

Kysymyksessä on arviomäärärahamomentti, joka turvaa Finnvera Oyj:n vienninrahoitukseen liittyvää varainhankintaa poikkeustapauksissa. Lainavaltuus on enintään 500 miljoonaa euroa. Rahoitusmarkkinoiden toiminnan ollessa sellaisessa häiriötilanteessa, että se estäisi Finnvera Oyj:tä hankkimasta markkinoilta varainhankintaan tarkoitettuja lainoja ja lainaohjelmia, voidaan yhtiölle myöntää valtion talousarviossa olevien määrärahojen puitteissa lyhytaikaista enintään 12 kuukauden pituista lainaa käypää korkoa vastaan. Valtuuksien korotus ja myöntövaltuuksien edellytyksiin tehtävät muutokset tulevat voimaan vuoden 2017 alussa.

32.20.87 Pääomalaina Finnvera Oyj:lle

Momentin 5 miljoonan euron vuotuista määrärahaa saa käyttää osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvun 1 §:ssä tarkoitetun korottaman ja vakuudettoman pääomalainan myöntämiseen Finnvera Oyj:lle käytettäväksi Aloituserahasto Vera Oy:n pääomittamiseen. Mikäli Aloituserahasto Vera Oy:n rahoitustoiminnasta syntyy tappioita, laina voidaan jättää takaisinperimättä. Rahasto tekee sijoituksia aikaisen vaiheen teknologiayrityksiin sekä teknologiaintensiivisiin tai innovatiivisiin palveluyrityksiin.

Vuoden 2016 talousarviossa osoitettiin momentille määrärahaa 5 miljoonaa euroa osana hallituksen keväällä 2013 linjaamaa kasvurahoitusohjelmaa vuosille 2014-2017.

32.20.88 Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle

Vuonna 2016 momentille osoitettiin määrärahaa yhteensä 30 miljoonaa euroa (vuonna 2015 yhteensä 105 miljoonaa euroa). Kasvurahoitusohjelman puitteissa 30 miljoonaa euroa on kohdistunut yhtiön sijoitussitoumukseen Kasvurahastojen rahasto II:een (KRR II). Yhtiön panostukset 130 miljoonan euron suuruiseen KRR II – rahastoon ovat siten yhteensä 90 miljoonaa euroa. KRR II:n tavoitteena on tehdä rahastosijoituksia noin 10 kohderahastoon, joiden kautta vauhditetaan noin 100 pk-yrityksen kasvua. Kohdeyhtiöihin on arvioitu kanavoituvan rahoitusta yhteensä jopa miljardi. KRR II rahasto teki kaksi uutta rahastosijoitusta vuonna 2016 ja vuoden lopussa sillä oli sijoituksia seitsemässä rahastossa yhteensä 90 miljoonalla eurolla.

Määrärahasta käytettiin 50 miljoonaa euroa Uudistuva teollisuus –sijoitusohjelman pääomituksen toiseen erään. Yhteensä 100 miljoonan euron suuruisen ohjelman tavoitteena on teollisten yritysten uudistaminen, monipuolistaminen ja kasvu erityisesti biotalouden, cleantechin, terveysteknologian ja digitalouden alalla. Ohjelman puitteissa valikoituihin kohdeyhtiöihin arvioidaan kohdistuvan jopa 300 - 400 miljoonan euron rahoitus. Vuoden loppuun mennessä ohjelmasta oli tehty sijoituksia 20 kohdeyhtiöön yhteensä 69,6 miljoonalla eurolla.

Lisäksi valtion vuoden 2015 I lisätalousarviossa momentille osoitettiin 25 miljoonan euron määräraha uuden sijoitusohjelman käynnistämiseen, jonka tavoitteena on hankkia ulkomaisia sijoituksia ja osaamista suomalaisille kasvuyrityksille. Ohjelman kohteena ovat nopeaa kansainvälistä kasvua tavoittelevat yritykset, joihin kansainväliset sijoittajat tuovat pääoman lisäksi arvokasta osaamista ja verkostoja. Tavoitteena on kanavoida jopa 100 miljoonaa pääomaa kasvuyrityksiin, josta merkittävä osa tulee kansainvälisiltä sijoittajilta. Vuonna 2016 yhtiö teki kuusi sijoitusta yhteisarvioltaan 12,5 miljoonaa euroa.

Suomen Teollisuussijoitus Oy:n hallinnoimien ohjelmien vaikuttavuutta seurataan säännöllisesti erikseen.

Vuoden 2014 määräraha kohdistui kasvurahoitusohjelmaan (KRR II/30 milj. euroa) ja Uudistuva teollisuus –sijoitusohjelmaan (50 miljoonaa euroa). Talousarviossa myönnettyä 30 miljoonan euron (3 v siirtomääräraha) määrärahaa vuodelle 2016 ei ole siirretty yhtiöön osakepääoman korotuksena, sillä yhtiön toiminnan tulos ja likvidien varojen määrä eivät sitä edellytä.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

32.20.45 Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu

Pk-yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelua sekä yrityksen toiminnan alkuvaiheen kehittämistoimenpiteitä koskeviin avustuspäätöksiin ei vuosien 2016 ja 2015 talousarvioissa enää ollut käytettävissä määrärahaa. Momentin määrärahasta aikaisempina vuosina tehtyjen päätösten maksupäätöksiin käytettiin määrärahaa yhteensä 0,7 miljoonaa euroa vuonna 2015 ja yhteensä 18 000 euroa vuonna 2016.

32.30.44 Alueellinen kuljetustuki

Harvaan asutuilla alueilla sijaitsevien pk-yritysten kuljetuskustannusten tasaamiseen käytettiin momentin määrärahaa vuonna 2016 yhteensä 5,7 miljoonaa euroa 291 pk-yritykselle (2015 käyttö 2,7 miljoonaa euroa 133 yritykselle ja 2014 käyttö 1,4 miljoonaa euroa 252 yritykselle).

32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut

Momentin määrärahaa käytettiin 391,6 miljoonaa euroa. Lisäksi käytettiin vuodelta 2015 siirtynyttä määrärahaa 136,2 miljoonaa euroa. Määrärahaa käytettiin yhteensä 527,8 miljoonaa euroa (612,7 miljoonaa euroa 2015 ja 556,3 miljoonaa euroa 2014). Vuonna 2016 momentilta rahoitettavien palvelujen piirissä oli keskimäärin 44 400 henkilöä, mikä on noin 7 100 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2015.

Työvoimakoulutukseen käytettiin 218,5 miljoonaa euroa, mikä on 10,4 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2015. Määrärahan käyttöä lisäsi vuoden 2016 talousarvioon sisältynyt momentin 32.30.51 käyttötarkoituksen muutos. Momentilta maksettaviin menoihin sisältyivät myös arvonlisävero-osuudet, jotka aiemmin on maksettu arvonlisäveromomentilta 32.01.29. Kotoutumiskoulutukseen käytetty osuus määrärahasta nousi ollen 34% (vuonna 2015: 25%) ja ammatillisen koulutuksen osuus käytetystä määrärahasta oli 66%. Ammatillisen koulutuksen sisällä yhteishankintakoulutuksen käytettiin 14%. Työvoimakoulutuksessa oli keskimäärin kuukaudessa 23 500 henkilöä mikä on noin 1 700 henkilöä vähemmän kuin edellisenä vuonna. Koulutuksen vaikuttavuus on parantunut: kolmen kuukauden kuluttua ammatillisen työvoimakoulutuksen päättymisen jälkeen työttömänä oli 40,6 %, mikä on 2,9 % -yksikköä vähemmän kuin vuonna 2015 (2015 43,5 %). Opiskelijapalaute ammatillisesta koulutuksesta on edelleen hyvällä tasolla; vuonna 2016 82 % vastaajista antoi ammatilliselle koulutukselle hyvän tai erinomaisen yleisarvosanan.

Työllistämiseen käytettiin 270,4 miljoonaa euroa, mikä on 95,5 miljoonaa euroa (26,1 %) vähemmän kuin vuonna 2015. Työllistettynä oli keskimäärin 22 300 henkilöä, jossa on laskua edellisestä vuodesta 18,3 % (2015 27 300 henkilöä). Kolmen kuukauden kuluttua palkkatuetun työn päättymisen jälkeen työttömänä oli 50,5 %, mikä on 3,1 % -yksikköä enemmän kuin vuonna 2015 (2014 46,0 %).

Valmennuksiin ja kokeiluihin käytettiin 23,3 miljoonaa euroa (2015 24,2 milj. euroa).

32.30.45 Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen

Valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain mukaisiin avustuksiin käytettiin myöntämisvaltuutta 20,9 miljoonaa euroa 320 hankkeeseen (2015 käyttö 46,3 miljoonaa euroa 611 hankkeeseen ja 2014 käyttö 32,1 miljoonaa euroa 489 hankkeeseen). Momentin mukaisia avustuksia myönnettiin erityisesti pk-yritysten kasvua, kansainvälistymistä ja uudistumista edistäviin sekä pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin. Momentin määrärahan käyttö oli 25,1 miljoonaa euroa (2015 käyttö 24,4 miljoonaa euroa ja 2014 käyttö 26,3 miljoonaa euroa).

32.30.64 Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin

Momentilla ei vuodesta 2015 alkaen enää ole ollut käytettävissä myöntämisvaltuutta. Momentin määrärahan käyttö oli 5,6 miljoonaa euroa (2015 käyttö 5,7 miljoonaa euroa ja 2014 käyttö 7,3 miljoonaa euroa).

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

32.20.41 Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja kasvun edistämiseen

Työelämä- ja markkinaosaston toimesta maksetaan valtioavustusta Standardisoimisryhdistys SFS ry:lle, Motiva Services Oy:lle pohjoismaisen ympäristöjärjestelmän ylläpitoon ja FiBS ry:lle vastuulliseen yritystoimintaan liittyen.

Suomen Standardisoimisliitto SFS ry on elinkeinoelämälle ja julkishallinnolle palveluja tuottava järjestö, joka luo puitteet standardisoinnille ja sen hyötyjen saavuttamiselle myös Suomessa. Vuonna 2016 SFS:lle myönnettiin 1330 000 euroa.

Pohjoismaisen ympäristömerkintäjärjestelmän avulla kannustetaan valmistajia ja palveluntarjoajia tarjoamaan ympäristön kannalta parempia vaihtoehtoja. Samalla pyritään antamaan kuluttajille ja hankkijoille tietoa keskimääräistä vähemmän ympäristöä kuormittavista tavaroista ja palveluista. Näillä toimenpiteillä parannetaan paitsi ympäristön tilaa myös kilpailukykyä ja luodaan mahdollisuuksia uusille innovaatioille. Motiva Services Oy:lle myönnettiin 160 000 euroa vuonna 2016.

FiBS ry:n avulla edistetään taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullista yritystoimintaa Suomessa. Tavoitteena on saada yritykset omaksumaan yhteiskuntavastuu osaksi arjen strategista johtamista ja tehdä yhteiskuntavastuusta yritysten konkreettinen menestystekijä niin asiakkaita, työntekijöistä kuin sijoittajistakin kilpailtaessa. Vuodelle 2016 FiBS ry:lle myönnettiin 70 000 euroa.

32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot; avustus Kuntaliitolle Julkisten hankintojen neuvontayksikön toimintaan

Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenoista myönnettiin 220 000 euroa Suomen Kuntaliiton organisaatiossa toimivalle julkisten hankintojen neuvontayksikölle, mistä käytettiin 200 000 euroa vuonna 2016. Avustuksen maksamisen edellytyksenä on ollut, että Suomen Kuntaliitto ry osoittaa toimintaan vähintään vastaavan suuruisen taloudellisen panoksen. Julkisten hankintojen neuvontayksikön toiminnalla tavoitellaan tehokasta, avointa ja osaavaa julkista hankintatointia, joka takaa yrityksille tasapuoliset ja avoimet mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluita ja urakoita julkiselle sektorille. Neuvontayksikön toiminnassa keskityttiin varsinaisen neuvontatoiminnan lisäksi hankintatoimen keittämishankkeisiin ja vireillä olevaan hankintalain uudistukseen. Neuvontayksikön työ oli vuonna 2016 kysyttyä ja tuloksellista.

32.40.31 Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä

Momentti on Kilpailu- ja kuluttajaviraston hallinnoima, joten asiasta raportoidaan KKV:n toimintakertomuksessa.

32.40.50 Valtionavustus kuluttajajärjestölle

Avustuksen perusteena on edistää Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry:n aktiivisuutta kuluttajapolitiikassa ja sitä kautta lisätä kotitalouksien toimivuutta parantamalla kuluttajien omia toimintaedellytyksiä neuvomalla sekä jakamalla ja välittämällä kuluttajatietoa. Vuonna 2016 liitolle myönnettiin 897 000 euroa.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

32.50.40 Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen

Momentilla oli määrärahaa vuoden 2016 talousarviossa yhteensä 15 000 000 euroa, josta enintään 6 000 000 euroa oli tarkoitettu Kimolan kanavan kunnostamiseen. Määrärahasta jaettiin kesäkuussa valtioneuvoston päätöksellä 9 000 000 euroa maakuntien liitoille sekä työ- ja elinkeinoministeriölle käytettäväksi hallituksen Kilpailukyyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla -nimisen kärkihankkeen alueelliset innovaatiot ja kokeilut -toimenpiteen toteutukseen. Kimolan kanavan kunnostamiseen varattu 6 000 000 euron määräraha osoitettiin tilijaottelussa Liikenneviraston käyttöön.

32.50.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin

Vuotta 2016 voidaan luonnehtia ohjelmakauden 2014–2020 rakennerahasto-ohjelman ensimmäiseksi täysipainoiseksi toteuttamisvuodeksi – edellisen ohjelmakauden viimeisetkin hankkeet olivat jo päättyneet ja toisaalta uuden ohjelmakauden käynnistymiseen väistämättä liittyvät alkukankeudet ohitettu.

Rakennerahasto-ohjelman julkinen rahoitus on n. 2,6 miljardia euroa, josta EU:n osuus on puolet. Vuoden 2016 lopulla noin 40 % rahoituskehyksestä – eli noin miljardi euroa – oli varattu käynnistyneisiin noin 3 300 hankkeeseen. Maksatuksia hankkeille oli vuoden 2016 loppuun mennessä tehty 272 miljoonalla eurolla. Ohjelman avulla tavoitellaan mm. 12 700 uuden työpaikan ja 1 200 uuden yrityksen syntymistä vuoteen 2023 mennessä.

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoittamana toteutettiin vuonna 2016 useita maahanmuuttajien kotouttamiseen tähtääviä hankkeita. Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) osarahoittamien hankkeiden osalta kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, että haasteelliseksi osoittautunut tavoite suunnata 25 % rahoituksesta vähähiilisyttä edistäviin toimiin toteutuisi ohjelmakauden aikana – toteuma onkin vuoden 2016 aikana parantunut usealla prosenttiyksiköllä ollen vuoden lopussa jo 19,1 %.

Taloudellisesta lamasta ja yleisestä varovaisuudesta kertoo osaltaan se, että T&K-toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutuminen on ollut keskimääräistä hitaampaa. Kaiken kaikkiaan Suomen rakennerahasto-ohjelman toteutusaste on EU-tason vertailussa kuitenkin parhaiden joukossa.

Energiapolitiikka

32.60.40 Energiatuki

Vuonna 2016 energiataukea myönnettiin yhteensä 34,7 miljoonaa euroa uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden investoinneille ja niitä tukeville selvityksille. Tuki päätöksiä tehtiin yhteensä 463, joista 437 tehtiin ELY- keskuksissa ja 26 työ- ja elinkeinoministeriössä.

Uusiutuvan energian investointeihin myönnettiin yhteensä 22,1 miljoonaa euroa, josta noin 12,6 miljoonaa euroa myönnettiin työ- ja elinkeinoministeriöstä ja noin 9,5 miljoonaa euroa ELY- keskuksista. Kappalemääräisesti suurin osa uusiutuvan ener-

gian hankkeista liittyi lämpökeskus- ja maalämpöhankkeisiin sekä aurinkosähköhankkeisiin. Kasvua oli eniten aurinkosähköhankkeiden määrässä.

Energiatohokkuusinvestoinneille myönnettiin yhteensä 12,4 miljoonaa euroa, josta valtaosa, eli noin 10 miljoonaa euroa myönnettiin ELY- keskuksista ja noin 2,4 miljoonaa euroa työ- ja elinkeinoministeriöstä. Selvityksille ja katselmuksille myönnettiin yhteensä 0,25 miljoonaa euroa, joka oli huomattavasti edellisvuosia vähemmän. Muutoin hankemäärä ja myönnetty tukimäärä pysyivät edellisvuoden tasolla.

32.60.41 LNG- terminaalien investointituki

Vuonna 2016 ei tehty uusia tukipäätöksiä LNG- terminaaleille.

32.60.42 Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi

Vuonna 2016 myönnettiin avustusta 918 733 euroa. Avustus on käytetty Utsjoen alueen sähköverkon korvausinvestointien ja Kilpisjärven sähkönsyöttöyhteyden perusparannuksen osittaiseen rahoittamiseen. Utsjoen alueen sähköverkon korvausinvestointien avulla alueen sähköverkkotoiminnasta vastaava verkonhaltija, Tunturiverkko Oy, huolehtii alueen sähköverkon toimintakunnosta sekä varmistaa ja ylläpitää sähkön toimitusvarmuutta. Kilpisjärven sähkönsyöttöyhteyden perusparantamisella Enontekiön Sähkö Oy:n verkossa varmistetaan alueellisesti ja kansallisesti tärkeän matkailukohteen sähkösaanti myös sähkökulutuksen kasvaessa.

32.60.43 Kioton mekanismit

Vuonna 2016 Kioton mekanismeihin myönnettiin arviomäärärahaa 230 913 euroa. Arviomääräraha käytettiin kahdenvälisten päästöyksiköiden hankintakuluihin. Suomessa oli vuonna 2016 jäljellä vielä kaksi päästöyksiköiden ostosopimusta.

32.60.44 Uusiutuvan energian tuotantotuki

Syöttötariffia maksettiin metsähakkeella tuotetusta sähköstä 33 967 000 euroa, tuuli-voimalla tuotetusta sähköstä 135 588 euroa, biokaasulla tuotetusta sähköstä 1 888 000 euroa ja puupolttoainevoimalaitoksilla tuotetusta sähköstä 132 000 euroa. Arviolta osa vuotta 2016 koskevista metsähakesähkön syöttötariffin maksatuksista siirtyy vuodelle 2017, koska metsähakevoimaloilla on tällainen optio. Metsähakkeen käyttö on pysynyt tasaisena. Tuulivoimakapasiteetin kehitys on vuoden 2014 lopulta alkaen lähtenyt nopeaan kasvuun, ja tuulivoimakiintiö (2 500 MVA) tuli käytännössä täyteen kesäkuussa 2015. Syöttötariffijärjestelmään oli vuoden 2016 loppuun mennessä hyväksytty noin 1 800 MVA tuulivoimakapasiteettia. Kiintiöpäätöksiä oli voimassa noin 600 MVA, ja niiden perusteella tuulivoimalan syöttötariffijärjestelmää koskeva hake-
mus tulee jättää viimeistään 1.11.2017. Biokaasun ja puupolttoainevoimalaitosten osalta hankkeiden määrä on ollut ennakoitua vähäisempää, mikä on johtunut erityisesti alhaisesta sähkön hinnasta ja hankkeiden huonosta kannattavuudesta. Tällä ei arvioida kuitenkaan olevan vaikutusta uusiutuvan energian tavoitteiden saavuttamisen kannalta.

32.60.45 Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki

Vuonna 2016 tuettiin energiakärkihankkeita yhteensä noin 19,6 miljoonalla eurolla. Myönnetystä tuesta 9,6 miljoonaa euroa suuntautui geotermisen energian hankke-

seen ja noin 10 miljoonaa euroa kolmelle biokaasun liikennekäyttöä edistävälle hankkeelle.

Kotouttaminen

32.70.30 Valtion korvaukset kunnille

Momentin vuoden 2016 talousarvion määräraha oli 132,2 miljoonaa euroa. Määrärahaa käytettiin 131,3 miljoonaa euroa, määrärahaa jäi käyttämättä 0,1 miljoonaa euroa (2015 käyttö 96,7 miljoonaa euroa, 2014 käyttö 106,6 miljoonaa euroa).

EU:n AMIF- rahastosta on rahoitettu SYLVIA- hankkeiden kautta kunnille maksettavia lisätukia yhteensä 2,0 miljoonalla eurolla vuonna 2016.

1.4 Toiminnallinen tehokkuus

1.4.1 Toiminnan tuottavuus

Vuonna 2016 myönnettiin sekä vuodelta 2015 siirtynyttä että vuoden 2016 momentin 32.01.21 työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmäärärahaa yhteensä 900 000 euroa. Tuottavuusrahaa käytettiin sekä vuonna 2016 käynnistyneiden uusien hankkeiden tukemiseen että aiemmin käynnistyneiden tuottavuushankkeiden loppuun saattamiseen.

Tuottavuusrahaa myönnettiin hallinnonalan toiminnan tuottavuutta edistävien tietojärjestelmien ja asiakaslähtöisten ratkaisujen ja palveluiden kehittämiseen. Määrärahaa myönnettiin ministeriön koordinoimiin hallinnonalajajuisiin kehittämishankkeisiin kuten yhteinen asiakastieto ja yritystukien yhteinen asiointiratkaisu sekä tämän lisäksi myös virastojen toiminnan digitalisointiin kuten kilpailu- ja kuluttajaviraston ryhmäkanneprosessin sähköistämiseen.

Tukea myönnettiin myös hallituksen toimeenpano-ohjelmaan kuuluville ministeriön vastuulla olevalle Luvat ja valvonta -hankkeelle ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin vastuulla olevalle KemiDigi -hankkeelle.

Hankinnoissa hyödynnettiin edelleen Hansel Oy:n vuosi- ja puitesopimuksia. Aleksanterinkatu 4- kiinteistön toimitilojen korjaushanke on ollut käynnissä koko vuoden 2016 ja uusittuihin toimitiloihin on suunniteltu muutettavan loppukevään 2017 aikana.

Ministeriö otti 1.1.2016 alkaen käyttöön valtionhallinnon yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon perustietojärjestelmän (Kieku). Ministeriössä on käytössä Rondo R8 tositteiden kierrätysjärjestelmä sekä Palkeisen asiakastuki- palvelumalli.

1.4.2 Toiminnan taloudellisuus

Kieku- tietojärjestelmän käyttöönotto on mahdollistanut henkilötyövuosien seurannan ja raportoimisen toiminnoittain. Vuonna 2016 ministeriössä on kohdennettu työaikaa ja palkallista poissaoloa 87 eri toiminnolle. Palkallisen poissaolon osuus oli 26,3 %. Sairauspoissaolotyöpäiviä kertyi vuonna 2016 8,4 työpäivää/htv (7,1 työpäivää/htv 2015 ja 9,4 työpäivää/htv 2014)

Koska työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut työajan kohdentamisen vasta vuoden 2016 alusta alkaen, niin seuraavissa taulukoissa ei voida esittää edellisten vuosien vastaavia tietoja vertailutietona. Lisäksi työajankohdentamisessa voidaan kertomusvuoden jälkeen todeta olevan vielä puutteita. Toiminto-ohjetta tullaan tarkentamaan tarvittavilta osin. Henkilöstön työajan kohdentamista tullaan tarkemmin seuraamaan toimintayksiköittäin ja seurantatulosten perusteella osastojen ja yksiköiden kanssa pyritään löytämään riittävän luotettava taso kohdennusten osalta, jotta työajan kohdennukset tuottaisivat riittävät tiedot osaston ja yksikön johdon päätöksentekoa varten.

Taulukko1. Henkilötyövuodet 2014-2016

32.01.01 Toimintamenot	Htv/osasto tai yksikkö		
	2014	2015	2016
Kansliapäällikkö, konserniohjausyksikkö	20,3	19,2	33,0
Henkilöstö- ja hallintoyksikkö	64,0	40,9	40,3
Viestintäyksikkö	9,8	9,7	9,8
Sisäinen tarkastus	3,9	3,7	2,9
Yritys- ja alueosasto	51,7	51,0	61,8
Elinkeino- ja innovaatio-osasto	63,2	65,9	62,0
Energiaosasto	48,2	44,1	45,3
Työelämä- ja markkinaosasto	55,4	52,3	54,1
Työllisyys- ja yrittäjyysosasto	78,6	76,2	64,1
Tieto	71,0	51,2	3,0
Työneuvosto	7,4	1,4	1,6
Valtakunnansovittelijantoimisto		2,0	2,0
Yhteistoiminta-asiamiehentoimisto		4,0	4,4
Yhteensä	473,5	421,5	384,2

Ministeriön henkilötyövuosimäärä väheni edellisestä vuodesta 58,4 henkilötyövuotta eli 13,9 % (koko henkilöstö ml. harjoittelijat). Henkilötyövuosien vähentyminen johtuu suurelta osin strategisesta henkilöstöpolitiikasta. Muun muassa ministeriön sisäiset organisaatiomuutokset, tehtävien uudelleenorganisointi ja sisäiset rekrytoinnit ovat vaikuttaneet henkilötyövuosimääriin.

Taulukko2. Palkat toiminnoittain

	2016	
	1 000 €	%
Ydintoiminnot	1 671	5,9
Ohjaustoiminnot	10 930	38,4
Tukitoiminnot	4 904	17,2
Muut toiminnot	8 157	28,7
Kohdentamaton	2 817	9,9
Yhteensä	28 479	100,0

Ohjaustoiminnot ovat lähtökohtaisesti ministeriöiden käytössä ja niihin työ- ja elinkeinoministeriössä käytettiin vuonna 2016 yhteensä 36 % henkilötyövuosimäärästä ja 38,4 % palkkausmenoista.

Taulukko 3. VNHY:n palvelutuotannon kustannukset TEM:n osalta

(1 000 euroa)	2015 (10 kk)	2016
Tietotoimiala	2 289	3 081
Tila- ja turvallisuuspalvelut	7 334	6 422
Tietotuki- ja julkaisupalvelut	245	238
Käännöspalvelut	322	721
Henkilöstöpalvelut ja taloustoimiala	653	604
Muut valtioneuvoston yhteiset	33	78
Yhteensä	10 876	11 144

Ministeriöiden hallinto- ja palvelutoimintoja hoitava valtioneuvoston hallintoyksikkö (VNHY) aloitti toimintansa 1.3.2015. Kokoamisella haetaan vaikutuksia muun muassa hallinnon tehokkuuden ja tuottavuuden paranemiseen. Valtioneuvoston hallintoyksikön palvelut koostuvat virasto-, toimitila-, kuljetus-, kirjasto- ja tietotukipalveluista, käännös- ja kielipalveluista, turvallisuus-, tietotekniikka-, tietojärjestelmä-, tiedonhallinta- ja julkaisutuotantopalveluista. Kustannukset jaetaan ministeriöille vuosittain niiden henkilömäärien suhteessa (TAHTI -tiedot 12/2016). Työ- ja elinkeinoministeriön osalta vuoden 2016 kustannusten jaossa käytetty henkilömääränä 393.

Taulukko 4. Toimintayksiköiden kohdennukset ja palkkausmenot vuonna 2016

	htv	htv Ydin- toiminnot	htv Ohjaus- toiminnot	htv Tukitoi- minnot	htv Muut toiminnot	htv Kohdenta- maton	Palkat milj. euroa
Kansliapäällikkö, konserniohjausyksikkö	33,0	1,39	15,97	6,1	7,7	1,9	2,8
Henkilöstö- ha hallintoyksikkö	40,9	0,57	2,64	43,0	6,0		2,4
Viestintäyksikkö	9,2		0,1	5,5	3,6	0,6	0,6
Sisäinen tarkastus	2,9		0,2	1,6	0,9		0,2
Yritys- ja alueosasto	73,0	7,7	21,0	9,3	17,7	3,5	4,9
Elinkeino- ja innovaatio-osasto	62,3	1,1	22,9	10,3	19,7	9,5	4,7
Energiaosasto	44,8	5,5	16,8	6,1	13,1	3,8	3,2
Työelämä- ja markkinaosasto	53,1	0,44	30,8	7,3	13,9	1,4	4,0
Työllisyys- ja yrittäjyysosasto	67,8	4,04	26,8	11,9	19,1	3,4	4,9
Tieto	3,5	0,1	0,7	0,3	0,6	0,3	0,2
Työneuvosto	1,4		0,2		0,6	0,7	0,09
Valtakunnansovittelijatoimisto	2,0		0,8		0,3	0,9	0,2
Yhteistoiminta-asiamiehentoimisto	3,9		2,9		0,9	1,0	0,3
Yhteensä	397,5	20,8	141,8	101,4	104,1	27,0	28,5

1.4.2.1 Toimintamenot osastoittain/yksiköittäin

Työ- ja elinkeinoministeriön käytössä oli toimintamenomäärärahoja (32.01.01.1) vuonna 2016 yhteensä 36 887 944,80 euroa. Vuodelta 2015 siirtyi momentin 32.01.01.1 toimintamenomäärärahaa 6.082.304,07 euroa, joka kirjattiin palkkausme-

noihin. Ministeriön toimintamäärärahojen (momentti 32.01.01.1) käytöstä 73 % aiheutui henkilöstömenoista.

Taulukko 5. Toimintamenojen käyttö toimintayksiköittäin vuonna 2016

Toimintamenot	Henkilöstömenot	Muut menot	Tuotot
32.01.01.1	1 000 €	1 000 €	1 000 €
4.15.32.01.01.1			
Ministerit ja erityisavustajat	4	243	
Kansliapäällikkö, konserniohjausyksikkö	2 742	510	
Henkilöstö- ja hallintoyksikkö	2 275	1 280	-60
Viestintäyksikkö	633	457	-26
Sisäinen tarkastus	203	32	
Yritys- ja alueosasto	4 307	280	-1
Elinkeino- ja innovaatio-osasto	4 472	1 260	-28
Energiaosasto	3 416	358	-3
Työelämä- ja markkinaosasto	3 661	829	-7
Työllisyys- ja yrittäjyysosasto	4 456	159	
Tieto	209		
Työneuvosto	98	5	
Valtakunnansovittelijantoimisto	208	17	
Yhteistoiminta-asiamiehentoimisto	284	20	
Yhteensä	26 968	5 450	-125

1.4.3 Maksullisen toiminnan ja yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat

Työ- ja elinkeinoministeriön maksullista toimintaa säätelevät työ- ja elinkeinoministeriön asetus työ- ja elinkeinoministeriön maksullisista suoritteista (1588/2015), työ- ja elinkeinoministeriön asetus ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista työ- ja elinkeinoministeriön maksullisista suoritteista (205/2014), työ- ja elinkeinoministeriön asetus ydinlaitosten ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn kuuluvista työ- ja elinkeinoministeriön maksullisista suoritteista (142/2016) sekä työ- ja elinkeinoministeriön asetus ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista työ- ja elinkeinoministeriön suoritteista (43/2016) ja valtioneuvoston asetus ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista valtioneuvoston päätöksistä suoritettavista maksuista (1474/2001).

Työ- ja elinkeinoministeriön valtion maksuperustelain (150/1992) ja maksullisista toimintaa koskevien erityislakien mukainen maksullinen toiminta muodostuu julkisoikeudellisista suoritteista, ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista valtioneuvoston päätöksistä suoritettavista maksuista, ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista maksullisista suoritteista, ydinlaitoksen ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn kuuluvista maksullisista suoritteista ja liiketaloudellisesti hinnoitelluista suoritteista.

Työ- ja elinkeinoministeriön maksulliset julkisoikeudelliset suoritteet ovat lupia ja päätöksiä, jotka hinnoitellaan omakustannusarvon mukaan ja niistä peritään yleensä maksuperustelain 6 §:n mukainen kiinteä hinta.

Vuodesta 2016 alkaen Kiekun käyttönoton yhteydessä ministeriössä on alettu kohdentaa työaika, jolloin maksullisten suoritteiden hinnoittelu selkeytyy. Syksyllä

20167 suoritteiden hinnoittelu päivitetään ministeriön hallinnonalan maksupolitiikan laatimisen yhteydessä.

Ministeriön toiminnan luonteesta ja nykyisistä tehtävistä johtuen ministeriön maksullinen toiminta on yleensä vuosittain suoritemäärältään vähäistä. Maksullinen toiminta voi kuitenkin olla euromäärältään merkittävää, jos vuoden aikana on tehty esimerkiksi ydinenergian käytön valvontaan liittyvä periaatepäätös. Vuonna 2016 tehtiin päätös (84 100 euroa) yleiseltä merkitykseltään huomattavan ydinlaitoksen rakentamisluvasta. Tämän julkisoikeudellisen suoritteiden tuottamiseen on käytetty työaikaa useamman vuoden ajan ja siksi Kiekun mahdollistama työajan kohdennukset eivät anna oikeaa kuvaa suoritteiden tuottamiseen käytetystä työajasta. Rakennuslupa muodostaa 78 % työ- ja elinkeinoministeriön vuoden 2016 maksullisen toiminnan tuotoista.

Taulukko 6. Maksullisen toiminnan tuottojen jakautuminen (1 000 euroa)

Maksullisen toiminnan tuotot	2014	2015	2016
Maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet	342	140	105
Maksuperustelain mukaiset muut suoritteet	81	17	4

1.4.4 Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja kertyi 0,1 miljoonaa euroa (3,2 miljoonaa euroa vuonna 2015). Yhteisrahoitteista toimintaa on sellainen toiminta, johon saadaan rahoitusta joko valtion ulkopuolelta tai toiselta virastolta tai laitokselta ilman velvoitetta luovuttaa rahoittajalle välitöntä vastiketta. Yhteisrahoitteista toimintaa on kirjanpitoyksikön kaikki vapaaehtoinen toiminta, jota samanaikaisesti rahoitetaan sekä kirjanpitoyksikölle osoitetulla että kirjanpitoyksikön ulkopuolisella rahoituksella.

EU:lta saadulla rahoituksella tarkoitetaan Euroopan yhteisön rahastolta (rakennerahastohankkeet) tai suoraan muulta Euroopan yhteisön organisaatiolta saatavaa rahoitusta.

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia saatiin 10,1 miljoonaa euroa (9,6 miljoonaa euroa vuonna 2015 ja 7,3 miljoonaa euroa vuonna 2014). Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset sisältävät viranomaistoimintaan liittyvät yhteistoiminnasta ja yhteisistä hankkeista aiheutuneiden kustannusten korvaukset. Yhteistoiminnalla tarkoitetaan myös ministeriön rakennerahastovarojen rahoitettuja teknisen tuen hankkeita. Yhteistoiminnan kustannusten korvauksiin liittyy yleensä vastike, työpanos, tavara, palvelu tai muu tuotannontekijä, jonka loppukäyttäjänä on korvauksen maksaja.

EU- rakennerahastojen itse toteutettujen valtakunnallisten kehittämishankkeiden ja teknisen tuen rahoitusta kirjataan tukikelpoisia menoja vastaavasti ministeriön pääluokan talousarviomomentin menoksi. Työ- ja elinkeinoministeriössä oli vuonna 2016 neljä teknisen tuen hanketta. Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia saatiin valtakunnallisiin rakennerahasto-ohjelmien sähköisiin palveluihin, teknisen tuen hankkeiden hallintoon, viestintään ja vuosien 2014- 2020 teknisen tuen arviointiin. Teknisen tuen hankkeisiin käytettiin ministeriössä 12,2 henkilötyövuotta. Tekninen tuki voidaan katsoa kustannusten korvaukseksi. Rakennerahastovaroista katetaan vain tukikelpoiset menot, joista saadaan korvaus.

Euroopan globalisaattorahastolta on saatu rahoitusta seitsemään EGR- hankkeeseen.

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia saatiin lisäksi Palkeet- palvelukeskukselta EU- neuvoston matkojen kustannuksiin ja yliopistoilta korkeakouluharjoittelijoiden kustannuksiin.

1.5 Tuotokset ja laadunhallinta

1.5.1 Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Taulukko 1. Tuotokset ja laadunhallinta

	2014	2015	2016
Hallituksen esitykset (kpl)	42	14	39
Luvaton istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	76	62	75
Muutoksia eduskunnassa säädösteknisten ja kielellisten puutteiden johdosta (%)	0,9	0,4	0
Valtioneuvoston asetukset (kpl)	36	41	41
Sisämarkkinalainsäädännön alaan kuuluvien direktiivien täytäntöönpanovaje (%)	0,2	0,5	2,1

Hallituksen esityksiä annettiin 39 (kevätistuntokaudella 22 ja syysistuntokaudella 17). Esityksistä annettiin ilmoitettuna istuntokautena 75 % (tavoitetaso 80 %).

Valtioneuvoston asetuksia annettiin 41 ja työ- ja elinkeinoministeriön asetuksia 12. Tasavallan Presidentin asetuksia ei ollut.

Vuoden 2016 luku sisämarkkinadirektiivien täytäntöönpanovajeesta on 2,1 % (21 direktiiviä 1019 direktiivistä). Tämä oli tilanne 11.12.2016. Euroopan Komissio julkaisee toimeenpanoa koskevan tulostaulun vasta touko-kesäkuussa 2017.

Taulukko 2. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2014	2015	2016
Henkilötyövuosien kehitys	561	463,9	405,5
Kokonaistyötyytyväisyys	3,49	3,5	3,57

Työ- ja elinkeinoministeriön henkilötyövuodet ovat vähentyneet 32,5 henkilötyövuotta enemmän kuin vuoden 2016 henkilötyövuosimäärätavoitteeksi (438 htv) oli asetettu. Kokonaistyötyytyväisyyden osalta vuodelle 2016 asetettu tavoite oli >3,49 ylittyi selvästi.

Taulukko 3. 32.01.01 Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot

Toiminnan menot ja tulot (1000 euroa)	2014	2015	2016
Bruttomenot	68 467	49 232	38 891
Bruttotulot	12 677	8 644	5 332
Nettomenot	55 790	40 588	33 559
Siirtyvät erät			
Siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 309	7 080	7 216
Siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 209	7 216	5 344

Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenomomentilla 32.01.01 oli vuonna 2016 määräraha käytössä 40,8 miljoonaa euroa. Ministeriön bruttomenot ja bruttotulot ovat vuosittain vähentyneet. Bruttomenot pienivät edellisestä vuodesta 21 %. Vastavasti bruttotulot pienivät 39 %. Toimintamenoista seuraavalle vuodelle siirtyvä määräraha väheni edellisestä vuodesta 26 %.

Taulukko 4. Tiedotteiden lukumäärä

(kpl)	2014	2015	2016
Tiedotteita	292	268	280

Tiedotteiden määrän vuosittainen vaihtelu on ollut vähäistä.

1.5.2 Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Palvelukyvyille ja suoritteiden laadulle ministeriössä ei ole määritelty tavoitteita tai indikaattoreita. Työ- ja elinkeinoministeriön toiminnassa pyritään kuitenkin jatkuvaan toiminnan ja palvelukyvyn kehittämiseen.

Digitalisaatio

Hallitusohjelman linjausten mukaan ministeriö on jatkanut toimintatapojen ja palvelujen uudistamista digitalisaatiota hyödyntäen. Hallinnonalan toiminnan ja palveluiden kehittämisen lähtökohtana ovat asiakaslähtöisyys, toimintamallien ja ratkaisujen yhteentoimivuus, tiedon hyödyntäminen sekä digitalisoinnilla luotava hallinnon ja palvelutuotannon muutos.

Vuoden 2016 alun organisaatiouudistuksessa ministeriön konserniohjausyksikköä vahvistettiin ja sinne koottiin mm. hallinnonalan digitalisaatiokehityksen ohjaus ja koordinointi. Keväällä asetettiin hallinnonalan yhteinen TEM Digitalisaation johtoryhmä, joka toimii johdon tukena konsernin digitalisaatioon liittyvien linjausten ja periaatteiden valmistelussa sekä hallinnonalan merkittävien digitalisaation muutos- ja kehittämishankkeiden yhteen sovittamisessa, koordinaatiossa ja ohjauksessa.

Hallitusohjelman kärkihankerahoituksella toteutettavassa Luvat ja valvonta –hankkeessa on laadittu yhteistyössä viranomaisten ja asiakkaiden kanssa lupa-, ilmoitus- ja valvontatoiminnan asiakaslähtöisen kehittämisen malli. Mallin tarkoituksena on toimia jatkossa muille toimintojaan uudistaville viranomaisille asiakaslähtöisyyteen ohjaavana työkaluna. Kehittämisen mallin keskiössä on asiointia tukeva palveluker-

ros/ekosysteemi. Ekosysteemi mahdollistaa sekä viranomaisten keskinäisen että viranomaisten, asiakkaan ja kolmansien asianosaisten välisen tiedon vaihdon ja asiakaslähtöiset sujuvat viranomaisrajat ja hallinnontasot ylittävät palveluketjut. Tavoitteena on, että kansalainen tai yritys löytää kaikki luvat ja valvontavelvoitteet yhdestä sähköisestä palvelunäkymästä ja voi sieltä edetä asioimaan sähköisesti tiedonvaihtoa tukevan palvelukerroksen tukemana. Sekä viranomaiset että asiakkaat saavat kokonaiskuvan hoidettavasta asiasta ja voivat reaaliaikaisesti seurata ja reagoida tarvittaessa päätöksentekoprosessin etenemiseen.

Yritysassiakkuuksia koskeva asiakastietovaranto (ATV) saatiin tuotantovalmiuteen. Tietovaranto palvelee hallitusohjelmaan kirjattua digitalisaation peruseriaatetta, jonka mukaan tieto kysytään asiakkailta vain kerran ja on kaikkien sitä tarvitsevien käytettävissä. Tietovaranto koostuu yritysten perustiedoista ja eri yrityspalveluita tarjoavilta toimijoilta saatavista tapahtumatiedoista. Toimijat rikastavat tietovarantoa kaikkien tarjottujen palveluiden ja myönnettyjen tukien tiedoilla. Asiakastietovarantoa hyödyntävä ja hyödyttävä yhteinen asiakkuuden hallinnan järjestelmä (CRM) toteutus aloitettiin. CRM-järjestelmä palvelee ensimmäisessä käyttöönottovaiheessaan Team Finland -toimijoita. Sekä ATV- että CRM-järjestelmiä kehitetään siten, että niitä voivat jatkossa hyödyntää kaikki kasvupalveluiden tuottamiseen osallistuvat tahot, uuden asiakastietolain määrittämässä puitteissa.

TE-palvelujen digitalisaatiohankkeen tavoitteena on työmarkkinoiden kohtaantongelman ja rakenteellisen työttömyyden helpottaminen sekä sähköisen asiakaspalvelu- ja asiakkuudenhallintajärjestelmän uudistaminen maakuntaudistuksen palveluja toimintamalleihin soveltuvaksi. Hanke on edennyt vaihesuunnitelman mukaisesti ja uuden kansallisen rekrytoinnin palvelualueen, työmarkkinatorin, konseptointi on valmistunut. Palvelussa hyödynnetään big dataa ja osaamisen tunnistamiseen liittyvää automatisaatiota. Kohtaannon edistämisen lisäksi palvelu tulee tarjoamaan tietoa työtä hakevan työmarkkinapuutteista ja ehdottaa ratkaisuja työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi. Myös uuden asiakaspalvelu- ja asiakkuudenhallintajärjestelmän toiminnallisuuksien ja prosessien suunnittelu on käynnistynyt. Tavoitteena on tarjota maakunnille järjestämistehtävien hoitamiseen tietoa palveluhankinnan ja toiminnan suunnittelun ja seurannan tueksi sekä palvelutuottajille työväline palvelutehtävien hoitamiseen, asiakasohjaukseen sekä palveluprosessien ja tiedon hallintaan.

Ministeriö on osallistunut aktiivisesti myös maakuntaudistuksen palveluiden ja digitalisaation valmisteluun ja on osaltaan varmistanut rakenteellisia edellytyksiä sille, että palveluja ja palveluketjuja voidaan kehittää asiakkaiden näkökulmasta. Tavoitteena on varmistaa digitalisaation täysimääräinen hyödyntäminen palvelukanavia ja toimintatapoja määriteltäessä.

Tutkimus-, selvitys- ja analyysitoiminta

Konserniohjausyksikkö vastaa ministeriön tutkimus- ja selvitystoiminnan (tuse) johtamisesta, kehittämisestä ja määrärahojen kohdentamisesta. Yksikkö on johtanut ministeriön tutkimuksen yhteistyöryhmää. Siinä on koordinoitu TEM:n omaa tuse-toimintaa ja käsitelty myös TEM:n näkökulmia VN:n TEAS-toiminnassa. Konserniohjausyksikön käyttöön osoitetuilla tutkimus- ja selvitystoiminnan määrärahoilla on rahoitettu yhteensä 7 tutkimus- ja selvityshanketta. Lisäksi johdon käyttöön varattuja määrärahoja on kohdennettu tuse-hankkeisiin. Toimintavuoden aikana saatiin Tilastokeskuksen etäkäyttöjärjestelmään tutkijoiden käyttöön TEM:n luovuttama laaja yksilötasoinen työvoimapolitiikan vaikuttavuusaineisto. Tutkimusten ja selvitysten lisäksi tuotettiin omana analyysityönä useita analyysihankkeita. Tutkimusten ja ana-

lyysien tuloksia on käsitelty usein julkisuudessa. Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste laadittiin aiempien vuosien tapaan kahdesti.

1.6 Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

1.6.1 Henkilöstön määrä ja ikärakenne

Ministeriön henkilöstömäärä on tasaisesti vähentynyt viime vuosina. Vuoden 2016 lopussa henkilöstömäärä oli 393 ja henkilötyövuosimäärä 405,5, kun edellisen vuoden lopussa luvut olivat 446 ja 463,9. Lähivuosien tavoitelukua pienentävät edelleen toimintojen ja henkilöstön siirrot Palkeisiin sekä ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukseen.

Ministeriön ydintoimintojen turvaamiseen ja henkilöstöresurssien tarkoituksenmukaiseen kohdentamiseen tähtääviä resurssikartoituksia on tehty vuosittain ennen tuloneuvottelujen käynnistymistä osastojen ja yksiköiden sekä henkilöstö- ja hallintoyksikön kesken. Henkilötyövuosien ja palkkausmäärärahojen seuranta on tehty osasto- ja yksikkökohtaisesti henkilötarkkuudella.

Henkilöstön tehtävissä on viime vuosina tapahtunut tehtävänkuvien laajentamisten ja monipuolistamisen ansiosta siirtymää vaativammille tehtävätasolle. Vaativuustasojen ja suoritustasojen korotuksia on tehty palkkausjärjestelmän käyttöönottovuoden 2010 jälkeen runsaasti, viime vuosina kuitenkin maltillisesti. Samaan aikaan taakuupalkalla olevien prosenttiosuus henkilöstöstä on normalisoitunut.

Hallituksen keskeisen rakenteellisella uudistuksella, maakuntaudistuksella, on erittäin suuri vaikutus työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimintaan. Henkilöstön rekrytoinnissa on otettu uudistus huomioon siten, että vakituisten virkojen lisäämisen sijaan henkilöstöä on palkattu määräaikaisiin tehtäviin. Näin ollen ministeriössä tulee siirtymäkauden ajaksi määräaikaisen henkilöstön määrä kasvamaan.

Työn tekemisen tapojen monipuolistuminen

Työaikajoustoja hyödynnettiin edelleen henkilöstön työ- ja elämäntilanteiden mukaan osa-aikatyön, vuorotteluvapaiden, etätöiden sekä liukuvan työajan muodossa. Etätöitä tekevien määrä on muutamassa vuodessa toimistoteknologian kehittymisen ja monitoimitilojen käyttöönoton myötä kasvanut moninkertaiseksi.

Vuoden 2016 aikana valmisteltiin valtioneuvoston kansliassa koko valtioneuvostoa koskeva työaikaohje, jolla yhdenmukaistetaan ministeriöiden työaikamääräyksiä ja -linjauksia. Uudella ohjeella halutaan edistää työntekijöiden työhyvinvointia ja tukea hyvää johtamista työajan hallinnan ja työaikaohjauksen avulla. Tavoitteena on työajan järkevä ja hallittu käyttö.

Uusien työn tekemisen tapojen kehittäminen ja monipuolistaminen on tullut loppuvuodesta yhä tärkeämmäksi toimitilauudistuksen myötä. Henkilöstöasiantuntijoiden rooli on ollut tukea henkilöstöä muuton valmistelussa. Keskeistä on ollut siirtyminen yhä enemmän sähköiseen työskentelytapaan.

Työ- ja elinkeinoministeriön kertomusvuoden henkilöstötietokatsaus

Taulukko 1. Työ- ja elinkeinoministeriön henkilöstöresurssit 2014 -2016

	2014	2015	2016	Vuosi- muutos %
Henkilöstömäärä yhteensä	533	446	393	-11,9
Naiset	351	299	270	-9,7
Miehet	182	147	123	-16,3
Henkilötyövuodet	545,4	463	405,3	-12,5
Vakinaiset	459	392	345	-12,0
Naiset	299	262	234	-10,7
Miehet	160	130	111	-14,6
Määräaikaiset	74	54	48	-11,1
Naiset	52	37	36	-2,7
Miehet	22	17	12	-29,4
Kokoaikaiset	519	434	384	-11,5
Naiset	338	290	263	-9,3
Miehet	181	144	121	-16,0
Osa-aikaiset	14	12	9	-25,0
Naiset	13	9	7	-22,2
Miehet	1	3	2	-33,3
Tehdyn työajan osuus säännöllisestä vuosityöajasta, %	76,5	75,7	80,7	6,6
Kokonaistyövoima- kustannukset, €/vuosi	38 280 208	33 490 364	28 488 156	-14,9
Tehdyn työajan palkkojen %- osuus palkkasummasta	73,2	74,1	77,9	5,0
Välilliset työvoimakustannukset, €/vuosi	15 646 867	13 369 579	9 767 337	-26,9
Välilliset työvoimakustannusten %- osuus tehdyn työajan palkoista	69,1	66,4	52,2	-21,5

Henkilöstön ikärakenne

Kertomusvuonna ministeriön henkilöstön keski-ikä oli 50,2 vuotta (2015 keski-ikä 50 vuotta ja vuonna 2014 50,1 vuotta). Keski-ikä naisten osalta oli 49,9 vuotta ja miesten osalta 50,8 vuotta.

Taulukko 2. Työ- ja elinkeinoministeriön henkilöstön määrät ikäluokittain

Ikäluokat	Henkilöstön määrä ikäluokittain			Vuosi- muutos %
	2014	2015	2016	
65 -	16	11	7	-36,4
55 - 64	187	152	134	-11,8
45 - 54	178	155	140	-9,7
35 - 44	101	89	83	-6,7
25 - 34	45	36	28	-22,2
-24	6	3	1	-66,7

Henkilöstön koulutustasoindeksi

Ministeriön henkilöstön koulutustasoindeksi 6,4 kertomusvuoden lopussa (6,3 vuonna 2015 ja 6,2 vuonna 2014).

Taulukko 3. Työ- ja elinkeinoministeriön koulutustasoindeksi 2014 -2016

	2014	2015	2016	Vuosi- muutos %
Koulutustasoindeksi	6,2	6,3	6,4	1,5
Naiset	5,9	6,1	6,2	2,5
Miehet	6,6	6,9	6,9	0,1

Työhyvinvointi

Ministeriössä mitattiin henkilöstön työtyytyväisyyttä vuoden 2016 syksyllä uudistuneella VMBaro-kyselyllä. Kyselyn tulokset ajettiin ministeriö-, osasto-/yksikkö- ja ryhmätasolla. Toimintayksiköissä tulokset käsiteltiin 31.12.2016 mennessä, eli ne käytiin läpi yhdessä henkilöstön kanssa esimiesten vetäminä. Tilaisuuksissa käytiin läpi kyselyn tulokset, kartoitettiin vahvuudet ja kehityskohteet sekä sovittiin jatkotoimenpiteistä vastuineen.

VMBaron indeksit TEM:ssä osa-alueittain vuosina 2014, 2015 ja 2016

	2014	2015	2016
Johtaminen	3,57	3,55	3,44
Työn sisältö ja vaikuttamismahdollisuudet	3,83	3,83	4,03
Palkkaus	2,94	2,91	2,71
Osaaminen, oppiminen ja uudistuminen	3,22	3,24	3,61
Työyhteisön toimintakulttuuri	3,89	3,91	3,83
Työ- ja toimintaympäristö	3,70	3,70	3,69
Vuorovaikutus ja viestintä	3,30	3,26	3,46
Työnantajakuva ja arvot	3,27	3,31	3,60

Kokonaisindeksi	3,49	3,50	3,57

Ministeriön omana kokeiluna toteutettiin henkilöstökyselyinä myös neljä nk. pulssikyselykierrosta, joissa oli viisi teemaa.

Työhyvinvointitoiminnan ja työterveyshuollon kehittämistä eri muodoissaan on aktiivisesti jatkettu Suomen Terveystalo Oy:n kanssa. Toimintayksiköissä käynnistettiin vuoden 2015 lopulla työyhteisöterveystarkastukset, joista valtaosa saatiin tehdyksi 31.12.2016 mennessä. Ministeriön työterveyshuollon kustannukset, joista vastaa VNHY, olivat 1 116 euroa/hvt (2015 ne olivat 943 euroa/hvt). Niin toimintayksiköiden vastuullisia kuin yksittäisiä virkamiehiä on konsultoitu työhyvinvoinnin ja muutoksissa jaksamisen kehittämiseksi ja järjestetty rätätöitä tukea eri muutostilanteisiin.

Työsuojelutoiminta keskittyi erityisesti työpaikan henkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitämiseen, mutta myös ministeriössä vuonna 2015 tapahtuneiden sisäisten muutosten vuoksi työpaikan ja työpisteiden ergonomiaan on jatkuvasti kiinnitetty paljon huomiota, erityisesti ministeriön Eteläesplanadi 4:n monitilatoimipisteessä. Työsuojeluohjelman toteutumista seurattiin yt-ryhmän kokouksissa.

Työkyvyn ylläpitämiseen käytettiin 179 euroa/hvt (vuonna 2015 166 euroa/hvt). Sairauseräpäivät kertyi 8,4 työpäivää /hvt (7,1 pv/hvt 2015 ja 9,4 pv/hvt 2014)

Osaamisen kehittäminen

Osaamisen kehittäminen euroa/hvt	Koulutuspäiviä/hvt
Vuosi 2014 500 euroa	1,43
Vuosi 2015 365 euro	1,29
Vuosi 2016 572 euroa	1,11

Osaamisen kehittämiseen käytetty summa pitävät sisällään ministeriön yhteiset osaamisen kehittämiskulut ja toimintayksiköiden koulutuskulut. Niitä kuluja, jotka VNHY on maksanut ministeriöläisten osallistumisesta valtioneuvoston yhteisiin valmennuksiin, ei ole vuoden 2016 luvussa mukana. Ministeriöläiset osallistuivat erityisesti VNHY:n järjestämiin, toimialariippumattomiin ict- ja kielivalmennuksiin.

Ministeriön osaamisen kehittämisen tarpeet kerättiin toimintayksiköistä alkuvuonna 2016 strategialähtöiseksi koulutussuunnitelmaksi, joka oli käytettävissä keväällä 2016 kehityskeskusteluissa. Ministeriön yhteinen osaamisen kehittäminen painottui edelleen johtamisen ja esimiestyön kehittämiseen, joka liittyi erityisesti johdon ja esimiesten keskinäisen vuorovaikutuksen kehittämiseen sekä keskijohdon osallistamiseen strategiatyöhön ja kehittämiseen. Painopisteitä olivat muutosjohtamisvalmiudet, ministeriön arvoihin pohjautuvan työkuulttuurin edelleen kehittäminen sekä arkipäivän johtamis-, esimies- ja avainasiantuntijatyö yhdessä tekemistä ja muita työn uusia tekemisen tapoja korostaen. Johdolle, keskijohdolle ja avainasiantuntijoille järjestettiin neljä puolen päivän mittaista esimiesfoorumia. Osallistujia kussakin tilaisuudessa oli noin 70. Toteutettiin noin 25 esimiehen 360-asteen arviointiprosessi palauteseminaareineen ja palautesessioineen. Prosessi jatkuu vuonna 2017. Ministeriön yhteisen osaamisen kehittämisen puitteissa järjestettiin kaikkiaan noin 50 valmennus- tai koulutustilaisuutta eri aihealueilta kohdistuen eri henkilöstöryhmille. Suuri osa valmennuksista toteutettiin omin voimin. Toimintayksiköistä käytiin täydentävässä substanssiosaamista ulkoisissa valmennustilaisuuksissa.

Taulukko: Osaamisen ja muun aineettoman pääoman kehitys vuosina 2014- 2016:

	2014	2015	2016	Muutos %
Koulutus ja kehittäminen, työpvm/htv	1,0	0,9	0,8	-10,1
Koulutus- ja kehittäminen, €/htv	992,3	1 062,1	142,4	-86,6
Henkilöstön arvo, €	303 365 775	299 563 067	272 931 655	-8,9

1.7 Tilinpäätösanalyysi

1.7.1 Rahoituksen rakenne

Taulukko 1. Käytettävissä ollut rahoitus sisältäen siirtomäärärahat vuosina 2014 – 2016

1 000 euroa	2014	2015	2016
Tuloarviotilit	835 302	652 638	721 000
Käytössä olleet menoarviotilit			
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	424 147	879 876	569 049
Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 136	313	64
Valtiovarainministeriön hallinnonala	3 563	3 074	
Valtioneuvoston kanslia	688	723	156
Rahoitus yhteensä	1 264 836	1 536 624	1 290 269

Maksullisen toiminnan tuottoja kertyi 0,1 miljoonaa euroa.

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia kirjattiin noin 10,1 miljoonaa euroa (9,6 miljoonaa euroa 2015) ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja kirjattiin yhteensä 0,1 miljoonaa euroa (3,2 miljoonaa euroa 2015).

Seuraavaksi selvitetään, miten työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa olevat jakamattomat määrärahat on kohdennettu.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

32.20.43 Kansainvälistymisavustukset yritysten yhteishankkeisiin

Vuonna 2016 kansainvälistymisavustusten valtuudesta jaettiin Innovaatorahoituskeskus Tekesille 1 000 000 euroa. Ministeriön käyttöön jäi siten 2 780 000 euroa.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut

Vuoden 2016 talousarvion 585 395 000 euron määrärahasta on jaettu ELY-keskuksille 507 706 000 euroa, työ- ja elinkeinoministeriöön on jätetty 26 600 000 euroa valtionhallintoon työllistämisen menoihin, jotka valtion kirjanpitoyksiköt ovat veloittaneet momentilta suoraan ja ministeriön käyttöön on jätetty 51 089 000 euroa. Vuo-

delta 2015 siirtynyttä määrärahaa oli 136 222 453 euroa, josta ELY- keskusten käytössä 135 971 950 euroa ja työ- ja elinkeinoministeriön käytössä 250 503 euroa.

32.20.45 Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu

Momentilla ei vuoden 2015 talousarviossa enää ollut käytettävissä määrärahaa.

32.30.44 Alueellinen kuljetustuki

Vuoden 2016 talousarviossa määrärahaa oli 5 000 000 euroa, joka jätettiin kokonaan työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön. Vuoden 2014 määrärahaa siirtyi vuodelle 2016 yhteensä 1 774 090 euroa ja vuoden 2015 määrärahaa 5 000 000 euroa.

32.30.45 Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen

Vuoden 2016 talousarvion myöntämisvaltuus oli 5 000 000 euroa, joka jaettiin kokonaan toimivaltaisille ELY- keskuksille. Lisäksi momentilla oli käytettävissä vuodelta 2015 siirtynyttä valtuutta 20 000 000 euroa, eli vuonna 2015 käytettävissä oleva valtuus oli yhteensä 25 000 000 euroa. Momentin vuoden 2016 talousarvion määräraha oli 30 218 000 euroa, josta toimivaltaisille ELY- keskuksille jaettiin 25 149 760,85 euroa ja työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön jäi 5 068 239,15 euroa.

32.30.64 Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin

Momentilla ei vuodesta 2015 alkaen enää ole ollut käytettävissä myöntämisvaltuutta. Momentin määräraha oli vuonna 2016 yhteensä 6 000 000 euroa, josta ELY- keskuksille jaettiin 5 638 731 euroa ja työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön jäi 361 269 euroa.

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

32.01.20 Siviilipalvelus

Vuonna 2016 momentille myönnettiin 4 939 000 euroa siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia. Tästä rahasta annettiin kirjausoikeutta ELY-keskusten sekä TE-toimistojen hallinto- ja kehittämiskeskukselle 4 050 000 euroa, josta jäi käytettiin 3 695 197, 33 euroa ja käyttämättä jäi 354 802,67 euroa. Kokonaisuudessaan määrarahasta jäi käyttämättä 1 243 802,67 euroa.

32.40.51 Eräät merimiespalvelut

Valtio tukee suomalaista merenkulkua korvaamalla työnantajalle eri tilanteissa kustannuksia, jotka syntyvät työntekijän matkustaessa alukselta kotiinsa ja korvaavan työntekijän lähettämisestä alukselle. Vuoden 2009 alusta työnantajan oikeutta matkakustannusten korvauksiin laajennettiin koskemaan myös miehistöjen vaihtojen yhteydessä syntyviä matkakustannuksia. Matkakustannusten korvausten hakuaika on pitkä, korvaushakemukset ruuhkautuvat loppuvuoteen ja yleensäkin työnantajien (=varustamojen) hakukäyttäytymistä on vaikea ennakoida, mikä vaikeuttaa vuosittain määrärahan tarpeen arvioimista. Aiemmin osa merimiespalvelutoimiston määrärahoista rahoitettiin lästimaksuilla, joiden perintä loppui vuoden 2015 alussa ja merimiespalvelutoimintaan aiemmin momentilta 31.30.50 myönnetty avustus korvattiin 492 000 euron määrärahalla, joka siirrettiin momentille 32.40.51. Vuonna 2016 toi-

mintaan myönnettiin yhteensä 2 572 000 euroa, josta myönnettiin 1000 000 euroa kirjausoikeutta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselle merimiesten matkakulujen korvauksiin. Matkakulujen korvauksiin käytettiin 937 643,11. Käyttämättä jäi 62 356,89. Merimiespalvelutoimiston menoihin myönnettiin 1 147 770,25 euroa. Kaikkiaan käyttämättä jäi 486 586,64 euroa.

32.40.52 Palkkaturva

Momentille on budjetoitu 43 000 000 euroa. Tästä 30 592 742, 48 euroa käytettiin palkkaturvaan, 19 701, 46 euroa takaisinperittyjen saatavien palautuksiin ja niistä kertyneisiin korkoihin ja 84 415,83 euroa viranomaismaksuihin, oikeudenkäyntikuluihin ja konkurssikustannuksiin eli yhteensä 30 696 859,77 euroa. Käyttämättä jäi 12 303 140,23 euroa.

32.40.95 Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset

Momentille on budjetoitu 20 000 euroa. Vuonna 2016 määrärahaa jouduttiin suurten oikeudenkäyntikulujen vuoksi anomaan lisää 300 000 euroa eli kokonaisuudessaan määrärahaa oli käytettävissä 320 000 euroa. Tästä 300 000 euroa käytettiin siihen, että Markkinatuomioistuin määräsi Kilpailu- ja kuluttajaviraston korvaamaan Eltel Networks Oy:n ja EltelGroup Oy:n oikeudenkäyntikulut. 20 000 euroa jäi käyttämättä.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

32.50.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin

Momentin myöntämisvaltuuksista kohdistui valtaosa (93 %) Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelmaan.

Ohjelman myöntämisvaltuudet jaettiin valtioneuvoston päätöksillä ohjelmaa toteuttavien viranomaisten käyttöön pl. tekninen tuki, joka jaettiin viranomaisille työ- ja elinkeinoministeriön päätöksillä valtioneuvoston päättämän perusjaon mukaisesti. Myöntämisvaltuuksien alueellinen jako välittävillä toimielimillä perustui maakunnan yhteistyöryhmien hyväksymiin maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmiin (Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista, 7/2014, 33 §). Ohjelman varojen jaossa on huomioitu hallitusohjelman linjaukset, EU:n painotukset ja toimintaympäristöhaasteet.

Valtioneuvosto jakoi päätöksellään myös valtion rahoitusosuuden myöntämisvaltuudet Euroopan alueellinen yhteistyö (EAY) -tavoitteen ohjelmissa hallintoviranomaisena toimiville maakuntien liitoille. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön päätöksellä myönnettiin Vähävaraisten avun toimenpideohjelman 2014–2020 vuoden 2016 ohjelmärahoitus sekä tekninen tuki Maaseutuviraston käyttöön.

Energiapolitiikka

32.60.40 Energiatuki

Työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön määrärahaa oli kohdennettu 15 miljoonaa euroa ja ELY-keskuksille jaettiin 19,7 miljoonaa euroa.

Hankkeiden määrät ovat sellaisia, ettei ministeriössä voitaisi käsitellä niin montaa hakemusta. Lisäksi paikalliset ELY-keskukset tuntevat alueensa yritykset huomattavasti paremmin, mikä auttaa päätöksenteossa. Nykyään jako on siten, että standardinomaiset hankkeet (kappalemääräisesti suurin osa) päätetään paikallisissa ELY-keskuksissa ja uuden teknologian hankkeet sekä suuret (yli 5 miljoonan euron investoinnit) päätetään ministeriössä.

32.60.43 Kioton mekanismit

Määrärahaa kohdennettiin ulkoasiainministeriön käyttöön 230 913 euroa.

Kioton mekanismeilla hankitaan Suomelle päästöyksiköitä. Yksiköiden hankinta on hajautettu usean ministeriön tehtäväksi. Ulkoasiainministeriö vastaa puhtaan kehityksen mekanismien (CDM) hankkeista ja ympäristöministeriö teollisuusmaiden välisestä yhteistoteutuksesta (JI) hankkeista. Kokonaishankinnasta vastaavana koordinoivana yksikkönä työ- ja elinkeinoministeriö myöntää valtuutta ja arviomäärärahaa toimeenpaneuvien ministeriöiden (UM, YM) hankkeisiin ja hiilirahasto-osuuksiin.

32.60.45 Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki

Työ- ja elinkeinoministeriön käytössä määrärahaa oli yhteensä 19,6 miljoonaa euroa.

Kotouttaminen

32.70.03 Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen

Vuoden 2015 määrärahaa siirtyi vuodelle 2016 2 171 594 euroa, josta oikeusministeriölle jaettiin 100 000 euroa, Opetushallitukselle 100 000 euroa, ja työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön jäi 1 971 594 euroa. Vuoden 2016 talousarvion momentin 32.70.03 määräraha oli 2 246 000 euroa, josta jaettiin oikeusministeriölle 100 000 euroa, Opetushallitukselle 202 000 euroa sekä opetus- ja kulttuuriministeriölle 20 000 euroa ja ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskusten käyttöön 78 000 euroa. Työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön määrärahaa jäi 1 846 000 euroa.

1.7.2 Talousarvion toteutuminen

Tuloarviotilit

Työ- ja elinkeinoministeriön tulorahoituksen rakenne muodostuu vuonna 2016 pääosin sekalaisina tuloina yhteensä 289,4 miljoonaa euroa (2015 yhteensä 173,2 miljoonaa euroa) käsiteltävistä palkkaturvamaksujen palautuksista 20,3 miljoonaa euroa, Huoltovarmuusrahastosta tehdystä 65 miljoonan euron siirrosta sekä EU:n rakennerahastoista ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavista tuloista 137,5 miljoonaa euroa.

Korko- ja osinkotuloja kertyi pääosin Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoituslainoihin liittyvistä kirjausmenettelyistä tuloarviotilille 13.01.05. Korot muista lainoista yhteensä 62,8 miljoonaa euroa ja lainojen lyhennyksiä tuloarviotilille 15.01.04 Muiden lainojen lyhennykset yhteensä 368,1 miljoonaa euroa.

Vuoden 2016 talousarviossa ja lisätalousarvioissa arvioitiin tuloarviotileille kertyvän yhteensä 703,3 miljoonaa euroa. Tuloarviotileille tuloutettiin kuitenkin 721 miljoonaa euroa.

Momentille 12.32.99 Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot tuloutettiin kaivostoiminnan royalti-tuloja 3,3 miljoonaa euroa ja muita tuloja yhteensä 9,6 miljoonaa euroa.

Momentille 12.30.10 Muut sekalaiset tulot kirjattiin 1 miljoonaa euroa.

Menoarviotilit

Ministeriön toimintamenoihin vuoden 2016 talousarviossa osoitettu määräraha oli yhteensä 36,9 miljoonaa euroa ja sen käyttö 32,3 miljoonaa euroa. Vuodelle 2017 siirtyi 4,6 miljoonaa euroa (vuodelle 2016 edelliseltä vuodelta siirtyi yhteensä 6,1 miljoonaa euroa).

Arviomäärärahan ylityslupaa haettiin yhteensä 2,1 miljoonaa euroa momentille 32.01.29 Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot

Siirrettyjen määrärahojen peruutuksia kirjattiin 52,8 miljoonaa euroa (31,9 miljoonaa euroa 2015). Suurin peruutettu siirretty määräraha oli momentti 32.01.22 Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssin aiheuttamien ympäristövahinkojen estäminen 49,8 miljoonaa euroa.

Jakamattomien määrärahojen osalta ministeriön toimintayksiköt tekevät jakopäätökset.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

32.20.42 Innovaatiokeskittymien kehittäminen

Määrärahaa on käytetty yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2v)

Määrärahaa myönnettiin vuoden 2016 talousarviossa 585 395 000 euroa. Vuoden 2016 toisessa lisätalousarviossa määrärahaa lisättiin 13,1 miljoonaa euroa johtuen oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden kotoutumisen edistämiseen ja EGR-hankkeista aiheutuviin menoihin. Vuoden 2016 talousarvion määräraha oli yhteensä 598 495 000 euroa. Määrärahaa käytettiin 391 549 984 euroa, josta ELY-keskusten käyttö oli 373 299 588 euroa ja valtion virastojen ja laitosten valtionhallintoon työllistämismenojen käyttö suoraan momentilta 18 250 396 euroa. Määrärahaa jäi jäljelle 206 945 015 euroa, joka siirrettiin vuodelle 2017.

Vuodelta 2015 siirtyneestä määrarahasta 136,2 miljoonasta eurosta käytti ELY-keskus 136,0 miljoonaa euroa ja työ- ja elinkeinoministeriö 0,2 miljoonaa euroa. Ministeriöltä jäi käyttämättä 5 000 euroa. Ministeriön käyttämä määräraha kohdistui palvelujen piirissä olevien vakuutusturvaan, nuorten ja pitkäaikaistyöttömien kokeilujen kehittämiseen sekä työvoimakoulutuksen kehittämistoimintaan.

Momentin 32.30.51 päätösosan mukaan määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työvoimakoulutukseen liittyviin tehtäviin. Määrärahaa on käytetty yhteen henkilötyövuoteen työ- ja elinkeinoministeriössä. Lisäksi momentin päätösosan mukaan määrärahaa saa käyttää työttömien työllistämiseen valtion virastoille ja laitoksille enintään 750 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Määrärahaa on vuonna 2016 käytetty 585 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen valtionhallintoon.

Momentin 32.30.51 vuoden 2016 myöntämisvaltuus oli yhteensä 140 430 000 euroa, josta käytettiin 69 772 112 euroa ja käyttämättä jäi 70 657 888 euroa. Myöntämisvaltuutta on käytetty vuodelta 2016 vuodelle 2017 ja myöhemmille vuosille jatkuvien työvoimakoulutusten hankintaan.

32.20.45 Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu (siirtomääräraha 3v)

Momentilla ei vuoden 2016 talousarviossa enää ollut käytettävissä määrärahaa.

32.30.44 Alueellinen kuljetustuki

Vuoden 2016 talousarviossa momentille myönnettiin määrärahaa 5 000 000 euroa. Vuoden 2014 määrärahaa siirtyi vuodelle 2016 yhteensä 1 774 000 euroa ja vuoden 2015 määrärahaa 5 000 000 euroa. ELY- keskuskeskukset maksoivat kuljetustukea vuoden 2014 talousarvion määrärahasta vuonna 2016 yhteensä 1 772 501 euroa ja vuoden 2015 määrärahasta 3 949 665 euroa.

32.30.45 Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen

Vuoden 2016 varsinaisen talousarvion myöntämisvaltuus oli 5 000 000 euroa. Tämän lisäksi vuodelta 2015 siirtyi valtuutta vuodelle 2016 yhteensä 20 000 000 euroa. Momentilla oli vuonna 2016 käytettävissä valtuutta siten yhteensä 25 000 000 euroa. Vuonna 2016 ELY- keskuskeskukset tekivät avustuspäätöksiä momentin valtuudesta kaikkiaan 20 950 745 eurolla. Vuoden 2016 valtuudesta jäi käyttämättä yhteensä 4 049 255 euroa. Käyttämättömästä valtuudesta 4 043 610 euroa siirrettiin vuodelle 2017. Vuoden 2016 määräraha oli 30 218 000 euroa, josta käytettiin vuonna 2016 ja aikaisemmin tehtyjen päätösten maksuihin 25 149 761 euroa.

32.30.64 Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin

Momentilla ei vuodesta 2015 alkaen enää ole ollut käytettävissä myöntämisvaltuutta. Momentin vuoden 2016 talousarvion määräraha oli 6 000 000 euroa, josta käytettiin aikaisempina vuosina tehtyjen päätösten maksuihin 5 638 731 euroa.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

32.50.40 Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen

Momentin 15 000 000 euron määrärahasta käytettiin yhteensä 8 875 999 euroa.

Määrärahaan sisältyneestä Kimolan kanavan kunnostamiseen tarkoitettua 6 000 000 eurosta käytettiin 5 180 euroa. Kanava -hankkeen toteutusta ei pystytty aloittamaan vuonna 2016, koska hanketta koskevasta aluehallintoviraston myöntämästä vesiluvasta on valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja asian käsittely on kesken. Rakennustyöt voidaan aloittaa vasta lainvoimaisen päätöksen jälkeen.

32.50.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin

Momentille on budjetoitu ohjelmakauden 2014–2020 rakennerahasto-ohjelman lisäksi, ulkorajayhteistyö- ja muiden koheesiopolitiikan ohjelmien rahoitus. Budjetoinnin lähtökohtana ovat em. ohjelmien vuosittaiset rahoituskehukset, joiden mukaisesti momentin vuosittainen myöntämisvaltuus on mitoitettu.

Rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö. Menettely vähentää myös hankkeesta peruuntuvan valtuuden määrää, mikäli hanke toteutuu arvioitua pienempänä. Tämä nopeuttaa ohjelmavarojen käyttöä. Jos valtuuden käyttö peruuntuu sen jälkeen, kun valtuus ei ole enää käytettävissä (sitoumusta seuraavina vuosina), on peruuntunut valtuus uudistettava talousarvion kautta, mikä on veraten hidas prosessi.

Vuoden 2016 toisessa lisätalousarviossa momentille 32.50.64 lisättiin määrärahaa 40 000 000 euroa pk-yritysaloiteohjelmaan suunnattavaksi. Vuoden 2016 kolmannessa lisätalousarviossa määrärahaa vähennettiin 20 000 000 euroa. Määrärahan vähennyksellä valmistauduttiin siihen, että pk-yritysaloiteohjelman maksupyynnöt ja maksatusaikataulu eivät ehdi toteutua vuoden 2016 puolella. Pk-yritysaloiteohjelmaan maksettiin vuoden 2016 puolella lopulta 20 460 000 euroa.

Momentin 32.50.64 määrärahasta, 262 324 000 euroa, käytettiin 91,8 %.

Käyttämättä jäänyttä arviomäärärahaa on lähinnä vanhan ohjelmakauden 2007–2013 tilijaottelutasoilla. Ohjelmakauden 2007–2013 viimeiset maksatukset tehtiin vuonna 2016, mutta niiden määrä jäi ennakoitua pienemmäksi. Ohjelmakauden 2007–2013 Tavoite 3 -ohjelman maksatuksista osa on siirtynyt tehtäväksi vielä vuoden 2017 puolella. Ohjelmakauden 2014–2020 EAY- ja ENI-ohjelmat ovat käynnistyneet/käynnistyvät muita ohjelmia myöhemmin, joten niiden maksatukset ovat jääneet vuonna 2016 ennakoitua pienemmiksi.

Momentin 32.50.64 valtuuden käyttö maakunnan liittojen osalta ohjelmakaudella 2007–2013 on huomioitu ohjelmakaudelle sovittu likviditeettiprojekti-menettelyn mukaisesti. Valtuudet sisältyvät ilmoitettuihin valtuustietoihin ja valtuudet on merkitty kokonaisuudessaan käytetyksi työ- ja elinkeinoministeriön valtuuskirjanpidossa. Maakunnan liitoilla oli vuodenvaihteessa 2016/2017 sitomatonta ohjelmakehystä yhteensä 5 164 990,39 euroa.

Summassa ovat mukana kaikki loput ohjelmakauden 2007–2013 hankkeiden päätyttyä purkautuneet sidonnat. Uusia rahoituspäätöksiä ei ole tehty enää vuonna 2016.

Ohjelmakaudella 2014–2020 on maakuntien liitoille jaettujen momentin 32.50.64 valtuuksien käsittelyssä otettu käyttöön tekninen uudistus, jossa maakunnan liitolle jaetut, mutta hankkeille sitomattomat vuoden 2016 valtuudet palautettiin EURA 2014-järjestelmän vuodenvaihteen käyttökätkön aikana työ- ja elinkeinoministeriöön. Valtuudet jaettiin vuodelle 2017 työ- ja elinkeinoministeriössä uusittuina valtuuksina käytettäväksi maakunnan liitossa välittömästi vuodenvaihteen jälkeen.

Menettely mahdollistaa maakunnan liittojen tekemien todellisten sitoumusten huomioiden ao. varainhoitovuoden valtuusilmoituksessa. Käytännöt maakunnan liitoille

myönnettyjen valtuuksien osalta säilyvät muilta osin ennallaan ja näiden valtuuksien seuranta sisältyy työ- ja elinkeinoministeriön valtuuskirjanpitoon.

Vuoden 2016 tilinpäätöksen liitetiedoissa on ilmoitettu rahoitettujen hankkeiden rahoitussuunnitelmätiedot yhteensä (vuoden 2016 sidonta + varaukset kustannuksiksi tuleville vuosille). Rakenerahastojen välittävät toimielimet ovat tehneet rahoituspäätöksiä eli sitoneet myöntämisvaltuuksia vuonna 2016 yhteensä 292 983 251 eurolla. Tämän lisäksi ne ovat varautuneet rahoittamaan näitä sekä aiempina valtuusvuosina rahoitettuja hankkeita tulevina vuosina yhteensä 201 780 996 eurolla, edellyttäen että tulevien vuosien talousarvioihin otetaan lisää myöntämisvaltuuksia ja että niitä jaetaan edelleen ko. välittävälle toimielimelle. Varsinaisessa valtuusilmoituksessa ilmoitettavat valtuuden käyttötiedot on ilmoitettu ohjelmakauden 2014–2020 osalta hankkeille tehtyjen rahoituspäätösten (sidontojen) mukaan ohjelmakaudeksi 2014–2020 sovittujen menettelyjen mukaisesti.

Vuoden 2016 henkilötilinpäätöksen mukaan momentilla oli palkattuna kaikkiaan 142 henkilötyövuotta (talousarviossa rajoite 300 htv), josta Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) osarahoittamissa ohjelmissa 88 ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoittamissa ohjelmissa 54 henkilötyövuotta.

Energiapolitiikka

32.60.40 Energiatuki

Momentille myönnettiin arviomäärärahaa 76,402 miljoonaa euroa, josta vähennettiin kolmannessa lisätalousarviossa yhteensä 16 miljoonaa euroa. Käytettävissä oli siten 60,402 miljoonaa euroa. Käyttämättä jäi noin 6,8 miljoonaa euroa. Suurten hankkeiden tukipäätökset painottuivat loppuvuoteen. Näin ollen niistä ei ehtinyt tulla maksatuksia vuoden 2016 puolella. Myös aikaisemmin tuettuja hankkeita on jäänyt toteutumatta tai ne ovat myöhästyneet merkittävästi.

32.60.41 LNG - terminaalien investointituki

Momentilla oli käytettävissä arviomäärärahaa yhteensä 23 611 000 euroa, joka käytettiin kokonaisuudessaan. Vuonna 2014 tehtyjen sitoumuspäätösten maksatuksia on siirretty tuleville vuosille ja yksi tukea saanut hanke on peruuntunut.

32.60.43 Kioton mekanismit

Momentille myönnettiin arviomäärärahaa 460 000 euroa, josta käytettiin noin 230 913 euroa.

32.60.44 Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnettiin 194 600 000 euroa. Syöttötariffia maksettiin metsähakkeella tuotetusta sähköstä 33 967 000 euroa, tuulivoimalla tuotetusta sähköstä 135 588 000 euroa, biokaasulla tuotetusta sähköstä 1 888 000 euroa ja puupolttoainevoimalaitoksilla tuotetusta sähköstä 132 100 euroa. Yhteensä syöttötariffia maksettiin 171 575 000 euroa. Lisäksi tuulivoiman syöttötariffin maksatuksia 290 000 euroa ohjattiin tuulivoiman kompensatiomaksuihin.

32.60.45 Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomääräraha)

Momentille myönnettiin 20 000 000 euroa. Tuesta maksettiin vuoden 2016 aikana noin 8,87 miljoonaa euroa.

Kotouttaminen

32.70.03 Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2v)

Vuodelta 2015 määrärahaa siirtyi 2 171 594 euroa vuodelle 2016. Työ- ja elinkeinoministeriö käytti vuoden 2015 määrärahaa 1 952 418 euroa rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen, seurantaan ja koulutukseen, kotouttamistoimiin sekä kotouttamisen osaamiskeskuksen toimintaan. Vuoden 2015 määrärahasta työ- ja elinkeinoministeriöltä jäi käyttämättä yhteensä 19 176 euroa, koska osa suunnitelluista hankkeista jäi toteutumatta. Kotouttamisen osaamiskeskuksen vuoden 2015 määräraha käytettiin kokonaisuudessaan. Vuoden 2016 talousarviossa myönnetystä 2 246 000 euron määrärahasta työ- ja elinkeinoministeriö käytti 40 374 euroa kotouttamisen osaamiskeskuksen toimintaan. Vuodelle 2017 siirretään yhteensä 1 805 626 euroa, joka sisältää kotouttamisen osaamiskeskuksen toimintaan kohdennettua määrärahaa 572 626 euroa.

32.70.30 Valtion korvaukset kunnille (arviomääräraha)

Vuoden 2016 talousarvion määrärahasta 132 225 000 miljoonaa euroa käytettiin 131,3 miljoonaa euroa. Paluumuuttajien kustannuksiin käytettiin 2,3 miljoonaa euroa, laskennallisiin korvauksiin pakolaisista 44,9 miljoonaa euroa, muihin pakolaisista maksettaviin kuntakorvauksiin 83,8 miljoonaa euroa ja alkukartoituksiin 0,3 miljoonaa euroa. Määrärahaa jäi käyttämättä 0,9 miljoonaa euroa, koska kaikkia korvaushakemuksia ei saatu käsiteltyä vuoden 2016 aikana.

1.7.3 Tuotto- ja kululaskelma

Toiminnan tuotot 13,8 miljoonaa euroa vähenivät 49 % edellisestä vuodesta (26,7 miljoonaa euroa vuonna 2015). Maksullisen toiminnan tuottoja kertyi 0,1 miljoonaa euroa. Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset 10,1 miljoonaa euroa muodostavat suurimman erän muista toiminnan tuotoista (13,7 miljoonaa euroa).

Toiminnan kulut 58,9 miljoonaa euroa vähenivät 28 % edellisestä vuodesta (81,5 miljoonaa euroa vuonna 2015). Suurimmat kuluerät henkilöstökulut 28,3 miljoonaa euroa vähenivät edellisestä vuodesta 12 % ja palvelujen ostot 11,2 miljoonaa euroa vähenivät 56 %, sisäiset kulut 10,0 miljoonaa euroa vähenivät 23 % sekä muut kulut 8,9 miljoonaa euroa vähenivät 4 %.

Palvelujen ostoihin sisältyy muun muassa tietotekniikan asiantuntijapalveluhankinnat 4,4 miljoonaa euroa (13 miljoonaa euroa 2015), asiantuntija- ja tutkimuspalveluhankinnat 1,9 miljoonaa euroa (2,4 miljoonaa euroa 2015) ja muut asiantuntija- ja tutkimuspalveluhankinnat 1,8 miljoonaa euroa (4,9 miljoonaa euroa 2015). Palvelujen ostoihin sisältyy myös atk-palvelujen ostot valtion virastoilta ja laitoksilta (Valtori) 0,7 miljoonaa euroa sekä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelujen ostot (Palkeet) 0,5 miljoonaa euroa.

Muissa kuluissa suurimpina erinä ovat jäsenmaksut kotimaahan 7,4 miljoonaa euroa (7,4 miljoonaa euroa 2015) ja matkustuspalvelut 1,2 miljoonaa euroa (1,2 miljoonaa euroa 2015).

Rahoitustuottoja oli vuonna 2016 yhteensä 106,5 miljoonaa euroa (289,6 miljoonaa euroa 2015) ja rahoituskuluja 100,8 miljoonaa euroa (269,1 miljoonaa euroa 2015). Rahoitustuotot ja -kulut kertyivät pääosin Suomen Vientiluotto Oy:n euro- ja valuuttamääräisistä lainoista. Rahoituskulut muodostuvat valuuttamääräisten velkojen ko-roista 43,5 miljoonaa euroa (50,6 miljoonaa euroa 2015), realisoituneista kurssieroista 53,9 miljoonaa euroa (66,9 miljoonaa euroa 2015), realisoitumattomista kurssieroista 10,5 miljoonaa euroa (146,2 miljoonaa euroa 2015) ja sijoitusten ja lainasaamisten tileistä poistoista 13,9 miljoonaa euroa (3,2 miljoonaa euroa 2015).

Taulukko 2. Siirtotalouden tuotot ja kulut 2014 - 2016

Siirtotalouden tuotot ja kulut (1 000 €)	2014	2015	2016
TUOTOT			
Siirtotalouden tuotot EU:lta	228 167	131 963	157 747
Siirrot talousarvion ulkopuolelta	100 000	0	65 000
Tuotot yhteensä	328 167	131 963	222 747
KULUT			
Siirtotalouden kulut kunnille	906	91 442	85 045
Siirtotalouden kulut kuntayhtymille	112 635	0	0
Siirtotalouden kulut elinkeinoelämälle	125 983	132 256	77 933
Siirtotalouden kulut rahoitus- ja vakuutuslaitoksille		90 191	32 552
Siirtotalouden kulut voittoa tavoittamattomille yhteisöille	33 814	53 536	40 288
Siirtotalouden kulut kotitalouksille	617	1 061	1 148
Muut siirtotalouden kulut ulkomaille	1 479	10 063	22 607
Siirrot valtionhallinnolle	0	0	94 047
Siirtotalouden kulujen palautukset	-38 621	0	0
Kulut yhteensä	236 813	378 549	353 620

Siirtotalouden tuotot 222,7 miljoonaa euroa kasvoivat edellisestä vuodesta noin 69 % (133 miljoonaa euroa 2015). Siirtotalouden kulut 353,6 miljoonaa euroa puolestaan vähenivät 31 % edellisestä vuodesta (510,1 miljoonaa euroa vuonna 2015). Siirtotalouden tuottoihin sisältyy 65 miljoonan euron valtioneuvoston päätöksen (857/2013) mukainen siirto talousarvion ulkopuolisesta Huoltovarmuusrahastosta. Siirtotalouden tuottoihin sisältyi myös 20,3 miljoonaa euroa palkkaturvamaksujen palautuksia. Siirtotalouden kuluihin on kirjattu käyttö- ja pääomatalouden kuluja valtionhallinnolle 93,8 miljoonaa euroa muun muassa VTT:lle.

Tilikauden kulujäämää kertyi 171,8 miljoonaa euroa (2015 kulujäämä 418,5 miljoonaa euroa).

1.7.4 Tase

Työ- ja elinkeinoministeriön taseen loppusumma on 5 055,1 miljoonaa euroa (5 427,4 miljoonaa euroa 2015).

Käyttöomaisuusarvopapereiden yhteisarvo oli 1 475 miljoonaa euroa (1 272,2 miljoonaa euroa 2015).

Vuoden 2016 ensimmäisessä lisätalousarviossa momentille myönnettiin 38 500 000 euroa ja vuoden 2016 toisessa lisätalousarviossa 144 000 000 euroa eli yhteensä 182,5 miljoonaa euroa Terrafame Group Oy:n pääomittamiseen. Pääomistusten turvin Terrafame Group Oy on pääomittanut valtion kokonaan omistamaa, Sotkamossa kaivostoimintaa harjoittavaa Terrafame Oy:tä.

Työ- ja elinkeinoministeriön merkitsi yhteensä 16 000 000 eurolla valtioneuvoston valtuuttamana Baltic Connector Oy:n osakkeita 2 000 000 eurolla tammikuussa 2016 ja 14 000 000 eurolla joulukuussa 2016.

Lisäksi merkittiin Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n osakkeita 4 182 358,40 eurolla.

Oman pääoman ehtoisia pääomalainasaamisia Finnvera Oyj:ltä oli yhteensä 79,2 miljoonaa euroa (88,1 miljoonaa euroa 2015).

Pitkäaikaiset saamiset 3 197 miljoonaa euroa vähenivät 15 % edellisestä vuodesta (3 746 miljoonaa euroa 2015).

Muut lyhytaikaiset saamiset 303,8 miljoonaa euroa (316,8 miljoonaa euroa 2015) muodostuvat valuuttamääräisistä lainasaamisista Suomen Vientiluotto Oy:ltä (jaksoitetut vuoden 2017 lainojen lyhennykset) 282,8 miljoonaa euroa, siirtosaamisista 16,2 miljoonaa euroa (sisältää korkosaamisia Suomen Vientiluotto Oy:ltä 14,4 miljoonaa euroa) ja muista lyhytaikaisista saamisista 4,8 miljoonaa euroa.

Pitkäaikaiset velat 1 243,3 miljoonaa euroa (1 477,7 miljoonaa euroa 2015) muodostuvat Suomen Vientiluotto Oy:lle myönnettyihin jälleenaikaislainsäädäntöön liittyvien valuuttariskien suojauskirjauksista.

Lyhytaikaisissa veloissa 1 022 miljoonaa euroa (1 080,7 miljoonaa euroa 2015) suurimpia eriä olivat talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdystilien saldot 713,3 miljoonaa euroa, vuonna 2017 maksettavat lainojen lyhennykset 282,8 miljoonaa euroa, saadut ennakot 4,6 miljoonaa euroa (3,4 miljoonaa euroa 2015), ostovelat 2,9 miljoonaa euroa (4,6 miljoonaa euroa 2015) ja siirtovelat 16,6 miljoonaa euroa (17,5 miljoonaa euroa 2015).

1.8 Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslausuma

Kansliapäällikkö vastaa ministeriön sisäisen valvonnan yleisestä toteuttamisesta ja kehittämisestä. Toimintayksiköiden esimiehet ovat vastuussa käytännön valvontatoimenpiteistä, ohjeistamisesta sekä kehittämisestä omalla vastuualueellaan. Esimiehet huolehtivat, että ministeriössä toteutetaan asianmukaiset ja tehokkaat sisäisen valvonnan menettelyt, jotka koskevat ministeriön toiminnan, talouden ja tietoturvan järjestämistä. Määräykset sisäisen valvonnan järjestämisestä ovat ministeriön taloussäännön luvussa 1.3.

Vuonna 2016 ministeriössä otettiin käyttöön riskienhallintapolitiikkaohje, mistä käy ilmi riskienhallinnan tarkoitus, liityntä ministeriön toimintaan ja tavoitteisiin, riskityypit ja vastuut. Riskienhallintatyötä rytmittämään laadittiin riskienhallinnan vuosikello, joka on tiiviisti kytketty tulosoajausmenettelyyn vuosikelloon.

Toimintayksiköt ovat arvioineet riskinsä ja suunnitelleet niille hallintatoimet riskienhallintapolitiikkaohjeen mukaisesti. Ministeriön keskeiset riskit liittyvät henkilöstön osaamiseen, kasvupalvelu- ja Team Finland uudistuksiin sekä valtion vienninrahoituksen vastuukannan kasvuun. Näihin vastataan johtamista ja prosesseja kehittämällä, kohdentamalla resursseja sekä uudistusten selkeällä suunnittelulla ja ohjauksella.

Sisäinen tarkastus on arvioinut sisäisen valvonnan riittävyttä ja asianmukaisuutta suorittamiensa tarkastusten, antamiensa taloussäännön mukaisten valtionapusehdöksiä koskevien lausuntojen ja muiden selvitysten perusteella. Valtionvarain controller -toiminto on tarkastusviranomaisena tehnyt EU:n raken-nerahastojen tarkastukset.

Prosessien ja toiminnan vaikuttavuuden tueksi on perustettu auditointitoiminto, jonka tavoitteena on ministeriön toimintojen laadun parantaminen. Toiminto on tehnyt kolme arviointia.

Ministeriön myöntämistä energiatuista ja erään ESR-hankkeen hankinnoista on tehty sisäinen tarkastus. Tuen saajiin kohdistuvia valvontakäyntejä tulisi tehdä vuosittain. Hankintojen osalta suorahankintaan tulee ryhtyä vain poikkeustapauksessa ja tällaiset päätökset on aina perusteltava. Markkinatilannetta tulee seurata ja suorahankinnan perusteen olemassaolo tulee aika ajoin tarkistaa.

Kieku talous- ja henkilöstöjärjestelmän käyttöönotto mahdollistaa tulevaisuudessa aikaisempaa paremmat tiedot ministeriön tuottavuudesta ja taloudellisuudesta. Valvontaa on parannettu keskittämällä talous- ja matkahallinnan tehtäviä henkilöstö- ja hallintoyksikölle.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että kokonaisuutena sisäisen valvonnan menettelyt täyttävät kohtuullisesti talousarvioasetuksen 69:ssä säädetyt toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden varmistamista, varojen turvaamista sekä tietojen oikeellisuutta ja riittävyttä koskevat tavoitteet.

1.9 Arviointien tulokset

Konserniohjausyksikköön perustettiin vuoden 2016 alussa auditointitoiminto. Toiminto on suoraan kansliapäällikön alaisuudessa; kustakin auditointikohteesta aina myös sovitaan kansliapäällikön kanssa. Vuoden aikana ovat valmistuneet elinkeino- ja innovaatio-osastoa, tulosohtoa, henkilöstöhallintoa, sisäistä tarkastusta ja omistajaohjausta koskevat arvioinnit. Elinkeino- ja innovaatio-osastoa ja tulosohtoa koskevissa arvioinneissa oli mukana myös ministeriön sisäinen tarkastus. Kaikki arvioinnit sisältävät myös kehittämissuhteet, ja ne on käsitelty joko ministeriön virkamiesjohtoryhmässä tai erikseen kansliapäällikön / muun johdon kanssa. Kehittämissuhteiden johdosta on ministeriössä myös ryhdytty tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Viennin rahoitusjärjestelmän vaikuttavuuden arviointi

Kansainvälinen konsulttiryhmä suoritti loppuvuoden 2016 aikana vienninrahoitusjärjestelmän vaikuttavuutta koskevan arvioinnin, ja viimeistelty loppuraportti tästä tulaa toimittamaan työ- ja elinkeinoministeriölle alkuvuodesta 2017. Raportin luonnosversion mukaan Suomen vienninrahoitusjärjestelmä on kokonaisuutena arvioiden oikein hyvällä tasolla, eikä mitään erityisiä puutteita ole havaittavissa eikä selvityksessä ehdoteta kiireellisiä toimenpiteitä toteutettavaksi. Työ- ja elinkeinoministeriö

tulee arvioimaan loppuraportin sisällön, ja tarvittavat järjestelmän parannusehdotukset tullaan analyysin jälkeen toteuttamaan.

1.10 Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä

Yhteenveto rakennerahastohankkeiden takaisinperinnöistä

Rakennerahastohankkeisiin tehtiin kertomusvuonna 106 takaisinperintäpäätöstä. Havaittujen sääntöjenvastaisten menojen kokonaismäärä oli 12,8 miljoonaa euroa. Takaisinperittäväksi määrätyn julkisen rahoituksen määrä oli 3 miljoonaa euroa. Takaisinperintäpäätöksistä 97 % tehtiin Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) hankkeisiin. Sääntöjenvastaiset menot havaittiin pääasiassa hanketta rahoittaneen viranomaisen ja tarkastusviranomaisen tekemissä tarkastuksissa. Takaisinperittäväksi määrätystä julkisesta rahoituksesta on peritty takaisin vuodenvaihteeseen mennessä reilu miljoona euroa.

Käytännössä takaisinperintään johtavat syyt liittyvät vain harvoin petoksiin tai aiheutuvat tahallisesta väärinkäytöksestä, kuten tietojen salaamisesta tai väärin tietojen antamisesta. Yleisin syy takaisinperinnän taustalla on, että jonkin yksittäisen kuluern ei katsota kuuluvan hankkeelle tai riittävää dokumentaatiota kuluerälle ei löydy tarkastuksessa. Yritystukihankkeiden takaisinperinnän syy on yleisimmin yritystoiminnan tai tuella hankittujen laitteiden myynti tai yrityksen ajautuminen konkurssiin.

2 Talousarvion toteutumalaskelma

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA:t)	Tilinpäätös 2016	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	582 029,83	709 770	709 770,42	0,00	100
11.04.01. Arvonlisävero	582 029,83	709 770	709 770,42	0,00	100
12. Sekalaiset tulot	173 236 993,27	271 616 900	289 360 551,21	17 743 650,75	107
12.32.30 Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista		65 000 000	65 000 000,00	0,00	100
12.32.31. Palkkaturvamaksujen palautukset	27 493 118,00	20 283 578	20 283 578,05	0,00	100
12.32.50. EU:n rakennerahastoistaja muista koheesiopoliittikan rahastoista saatavat tulot	104 123 392,91	120 000 000	137 463 479,20	17 463 479,20	115
12.32.50.01. Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot	78 999 178,05	75 000 000	78 896 855,74	3 896 855,74	105
12.32.50.01.1. Tulot kauden 2007-2013 ohjelmista, Itä-Suomi	45 158 562,42	0	0,00	0,00	0
12.32.50.01.2. Tulot kauden 2007-2013 ohjelmista, Pohjois-Suomi	4 522 154,87	0	0,00	0,00	0
12.32.50.01.3. Tulot kauden 2007-2013 ohjelmista, Etelä-Suomi	6 653 785,63	0	0,00	0,00	0
12.32.50.01.4. Tulot kauden 2007-2013 ohjelmista, Länsi-Suomi	15 268 972,10	0	0,00	0,00	0
12.32.50.01.5. Tulot kauden 2014-2020 ohjelmista EAKR	7 395 703,03	75 000 000	78 896 855,74	3 896 855,74	105
12.32.50.02. Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	25 124 214,86	40 000 000	57 209 021,69	17 209 021,69	143
12.32.50.02.1. Tulot kauden 2007-2013 ohjelmista, Manner-Suomi	20 304 983,60	0	0,00	0,00	0
12.32.50.02.2. Tulot kauden 2014-2020 ohjelmista, ESR	4 819 231,26	40 000 000	57 209 021,69	17 209 021,69	143
12.32.50.03 Vähäraisten rahastosta saatavat tulot	0,00	5 000 000	1 357 601,77	-3 642 398,23	27
12.32.99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnanalan muut tulot	8 409 950,78	12 572 488	12 852 659,19	280 171,55	102
12.32.99.02. Royalty-tulot	2 106 063,55	3 000 000	3 280 171,55	280 171,55	109
12.32.99.03. Palkkaturvapalautusten korot	18 283,10	0	0,00	0,00	0
12.32.99.06. Muut tulot	6 285 604,13	9 572 488	9 572 487,64	0,00	100
12.39.04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	31 852 108,72	52 788 965	52 788 965,28	0,00	100
12.39.10. Muut sekalaiset tulot	1 358 422,86	971 869	971 869,49	0,00	100
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voitontuloutukset	76 343 351,14	62 843 145	62 843 145,23	0,00	100
13.01.05. Korot muista lainoista	76 343 351,14	62 843 145	62 843 145,23	0,00	100
15. Lainat	402 476 087,09	368 087 019	368 087 018,59	0,00	100
15.01.04. Muiden lainojen lyhennykset	402 476 087,09	368 087 019	368 087 018,59	0,00	100
Tuloarviotilit yhteensä	652 638 461,33	703 256 835	721 000 485,45	17 743 650,75	103

Päluokan, momentin ja tilijaoittelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2016 määrärahojen		Tilinpäätös 2016	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2016	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2016	Käyttö vuonna 2016 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
23. Valtioneuvoston kanslia	10 056,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	156 098,78	156 098,78	153 871,18	0,00
23.01.03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (s2v)	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	143 871,18	143 871,18	143 871,18	0,00
23.01.22. Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminta (s3v)	0,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	12 227,60	12 227,60	10 000,00	0,00
23.01.29. Arvonlisäveromenot (a)	10 056,00	0	0,00		0,00	0,00				
23.10.88. Osakehankinnat (s3v)							0,00	0,00	0,00	0,00
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	124 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	64 200,00	64 200,00	13 059,68	51 000,00
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (s3v)	124 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	64 200,00	64 200,00	13 059,68	51 000,00
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	722 086,96	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
28.01.29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (a)	572 086,96	0	0,00		0,00	0,00				
28.60.12. Osaamisen kehittäminen (s2v)		0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
28.90.20. Valtion ja kuntien yhteiset tietojärjestelmähankkeet (s3v)	150 000,00						0,00	0,00	0,00	0,00
28.90.20.1. SADE-ohjelman hankkeet(s3v)	150 000,00						0,00	0,00	0,00	0,00
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	17 942,56	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
29.91.50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot nuorisotyön edistämiseen (a)	17 942,56	0	0,00		0,00	0,00				
29.91.50.03. Etsivä nuorisotyö ja muu nuorten sosiaalinen vahvistaminen	17 942,56	0	0,00		0,00	0,00				
29.91.50.03.1 Etsivä nuorisotyö	17 942,56									
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	1 479 728 793,54	857 607 166	690 251 464,84	89 133 335,09	779 384 799,93	78 222 366,54	93 492 258,58	569 049 103,39	415 100 275,47	101 018 902,94
32.01.01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (s2v)	40 588 000,00	33 559 000	28 214 803,34	5 344 196,66	33 559 000,00	0,00	7 216 394,02	40 775 394,02	35 402 777,44	5 344 196,66
32.01.01.1. Toimintamenot	38 065 454,00	30 805 641	26 209 930,58	4 595 710,15	30 805 640,73	0,00	6 082 304,07	36 887 944,80	32 292 234,65	4 595 710,15
32.01.01.2. Tutkimus- ja selvitystoiminta	1 220 000,00	930 000	181 513,49	748 486,51	930 000,00	0,00	1 112 986,54	2 042 986,54	1 266 080,59	748 486,51
32.01.01.3. Ulkopuolinen rahoitus	20 000,00	2 053 471	2 053 470,51	0,00	2 053 470,51	0,00	21 102,93	2 074 573,44	2 074 573,44	0,00
32.01.01.4. Toimintamomenttien tulot	1 282 546,00	-230 111	-230 111,24	0,00	-230 111,24	0,00	0,48	-230 110,76	-230 111,24	0,00
32.01.02. Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (s2v)	11 920 069,00	441 860	-128 812,65	427 345,03	298 532,38	143 327,62	436 110,05	877 970,05	307 297,40	427 345,03
32.01.02.1. Toimintamenot	11 620 069,00	256 860	-143 327,62	256 860,00	113 532,38	143 327,62	303 056,87	559 916,87	159 729,25	256 860,00
32.01.02.2. Yritystoiminnan kehittämispalvelut	300 000,00	185 000	14 514,97	170 485,03	185 000,00	0,00	133 053,18	318 053,18	147 568,15	170 485,03
32.01.20. Siviilipalvelus (a)	11 843,05	889 000	0,00		0,00	889 000,00				
32.01.21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (s3v)	538 000,00	2 301 000	174 280,39	2 126 719,61	2 301 000,00	0,00	428 000,00	2 729 000,00	602 280,39	2 126 719,61

Päälukuan, momentin ja tilijaoittelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2016 määrärahojen		Tilinpäätös 2016	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2016	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2016	Käyttö vuonna 2016 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.01.22. Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssin aiheuttamien ympäristövahinkojen estäminen(s2v)	100 000 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00	40 000 000,00	40 000 000,00	-9 792 541,44	0,00
32.01.29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonnäisäveromenot (a)	5 043 280,98	2 133 317	2 133 316,57		2 133 316,57	0,00				
32.01.40. Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen(s3v)		10 371 000	4 307 325,00	6 063 675,00	10 371 000,00	0,00		10 371 000,00	4 307 325,00	6 063 675,00
32.01.41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (a)	1 102 000,00	1 972 000	1 971 503,92		1 971 503,92	496,08				
32.01.60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (a)	0,00	20 000	0,00		0,00	20 000,00				
32.01.66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (s2v)	9 507 000,00	8 007 000	5 031 437,40	2 975 562,60	8 007 000,00	0,00	3 838 642,88	11 845 642,88	8 870 080,28	2 975 562,60
32.01.88. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n oman pääoman korottaminen (a)	42 000 000,00	4 480 000	4 182 358,40		4 182 358,40	297 641,60				
32.01.89. Osakehankinnat (s3v)	209 000 000,00	182 500 000	182 500 000,00	0,00	182 500 000,00	0,00	0,00	182 500 000,00	182 500 000,00	0,00
32.20.28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (s3v)		500 000	152 011,00	347 989,00	500 000,00	0,00		500 000,00	152 011,00	347 989,00
32.20.28.1.Materiaalitehokkuuden edistäminen		370 000	146 473,50	223 526,50	370 000,00	0,00		370 000,00	146 473,50	223 526,50
32.20.28.2.Materiaalikatselmukset		130 000	5 537,50	124 462,50	130 000,00	0,00		130 000,00	5 537,50	124 462,50
32.20.41. Valtionavustus Finpron toimintaan (s3v)	52 095 000,00	35 600 000	35 600 000,00	0,00	35 600 000,00	0,00	32 079 270,03	67 679 270,03	56 073 936,00	11 485 661,00
32.20.42. Innovaatiokeskittymien kehittäminen (s3v)	300 000,00	4 024 000	1 239 667,36	2 784 332,64	4 024 000,00	0,00	2 699 673,63	6 723 673,63	1 799 477,74	3 084 332,64
32.20.42.1. Innovaatiokeskittymien kehittäminen		1 300 000	67 965,29	1 232 034,71	1 300 000,00	0,00		1 300 000,00	67 965,29	1 232 034,71
32.20.42.2. Meriteollisuuden toimintaympäristö		2 724 000	1 171 702,07	1 552 297,93	2 724 000,00	0,00		2 724 000,00	1 171 702,07	1 552 297,93
32.20.43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (a)	2 518 186,00	4 828 000	4 334 795,00		4 334 795,00	493 205,00				
32.20.44. Valtionavustus yksittäisten yritysten hankevalmisteluunVenäjällä(s3v)							1 400 000,00	1 400 000,00	734 211,20	0,00
32.20.47. Finnvera OYJ:n tappiokorvaukset (a)	90 497 128,95	56 735 000	36 044 149,84		36 044 149,84	20 690 850,16				
32.20.49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (s2v)	130 188 000,00	91 770 000	91 770 000,00	0,00	91 770 000,00	0,00	312 503,70	92 082 503,70	91 770 000,00	0,00
32.20.50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (s2v)		1 000 000	1 000 000,00	0,00	1 000 000,00	0,00		1 000 000,00	1 000 000,00	0,00
32.20.80. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleerahoitustoimintaan (a)	505 067 841,31	106 404 000	97 976 810,16		97 976 810,16	8 427 189,84				
32.20.82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (a)	0,00	10 000	0,00		0,00	10 000,00				
32.20.87. Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (s3v)	5 000 000,00	5 000 000	5 000 000,00	0,00	5 000 000,00	0,00	0,00	5 000 000,00	5 000 000,00	0,00
32.20.88. Pääomasijoitus Suomen TeollisuussijoitusOy:lle(s3v)	105 000 000,00	30 000 000	0,00	30 000 000,00	30 000 000,00	0,00	0,00	30 000 000,00	0,00	30 000 000,00
32.30.01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (s2v)	6 021 374,72	595 000	66 220,68	528 779,32	595 000,00	0,00	150 653,37	745 653,37	216 874,05	528 779,32
32.30.01.1. Toimintamenot	6 021 374,72	595 000	66 220,68	528 779,32	595 000,00	0,00	150 653,37	745 653,37	216 874,05	528 779,32

Päluokan, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2016 määrärahojen		Tilinpäätös 2016	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2016	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2016	Käyttö vuonna 2016 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.30.44. Alueellinen kuljetustuki (s3v)	5 000 000,00	5 000 000	0,00	5 000 000,00	5 000 000,00	0,00	0,00	5 000 000,00	0,00	5 000 000,00
32.30.45. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen(a)	0,00	5 068 239	0,00		0,00	5 068 239,15				
32.30.51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (s2v)	9 019 100,82	6 041 985	69 799,45	5 972 185,36	6 041 984,81	0,00	245 502,59	6 287 487,40	315 302,04	5 972 185,36
32.30.51.01. Asiantuntija-arvioinnit	166 000,00	0	0,00	0,00	0,00			0,00	0,00	0,00
32.30.51.02. Kokeilut ja valmennukset	1 280 286,37	0	0,00	0,00	0,00			0,00	0,00	0,00
32.30.51.03. Työvoimakoulutuksen hankinta	1 300 084,71	0	0,00	0,00	0,00			0,00	0,00	0,00
32.30.51.04. Palvelujen kehittämis- ja kokeilumenot	1 067 450,82	4 937 037	44 851,64	4 892 185,36	4 937 037,00	0,00	127 450,82	5 064 487,82	172 302,46	4 892 185,36
32.30.51.06. Starttiraha	548 467,62	0	0,00	0,00	0,00			0,00	0,00	0,00
32.30.51.09. Palkkatuki, yksityinen sektori	2 917 823,53	0	0,00	0,00	0,00			0,00	0,00	0,00
32.30.51.11. Korvaukset	74 202,89	0	0,00	0,00	0,00			0,00	0,00	0,00
32.30.51.12. Vakuutusurva	164 784,88	24 948	24 947,81	0,00	24 947,81	0,00	70 321,16	95 268,97	95 268,97	0,00
32.30.51.15. Työllisyys ja kilpailukyky: Yksityiset työnvälityspalvelut	0,00	1 080 000	0,00	1 080 000,00	1 080 000,00	0,00	0,00	1 080 000,00	0,00	1 080 000,00
32.30.51.17. Työnetsintäpalkkio yksityisille palveluntuottajille	1 500 000,00						47 730,61	47 730,61	47 730,61	0,00
32.30.64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin(a)	0,00	361 269	0,00		0,00	361 269,00				
32.40.50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (k)	873 000,00	897 000	897 000,00		897 000,00	0,00				
32.40.51. Eräät merimiespalvelut (a)	1 073 207,66	1 572 000	1 147 770,25		1 147 770,25	424 229,75				
32.40.51.1. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnan menoista	1 073 207,66	1 072 000	1 147 770,25		1 147 770,25	-75 770,25				
32.40.51.2. Valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	0,00	500 000	0,00		0,00	500 000,00				
32.40.52. Palkkaturva (a)		12 303 140	0		0,00	12 303 140,23				
32.40.52.1. Palkkaturva		12 272 258	0,00		0,00	12 272 257,52				
32.40.52.2. Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot		5 299	0,00		0,00	5 298,54				
32.40.52.3. Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset		25 584	0,00		0,00	25 584,17				
32.40.95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (a)	0,00	20 000	0,00		0,00	20 000,00				
32.50.40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen (s3v)		9 000 000	8 870 819,05	129 180,95	9 000 000,00	0,00		9 000 000,00	8 870 819,05	129 180,95
32.50.40.1. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen		9 000 000	8 870 819,05	129 180,95	9 000 000,00	0,00		9 000 000,00	8 870 819,05	129 180,95
32.50.43. Maakunnan kehittämisraha (s3v)							340 591,15	340 591,15	332 179,67	0,00
32.50.62. Maaseudun kehittäminen (s3v)	1 698 000,00						0,00	0,00	0,00	0,00

Päälukon, momentin ja tilijaoittelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2016 määrärahojen		Tilinpäätös 2016	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2016	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2016	Käyttö vuonna 2016 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
32.50.64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopoliittikan ohjelmiin(a)	101 044 286,57	121 138 514	99 515 467,34		99 515 467,34	21 623 046,52				
32.50.64.01.EAKR 2007-2013	70 100 059,69	9 830 817	1 039 630,39		1 039 630,39	8 791 186,69				
30.50.64.01.1. EAKR	66 441 927,13	8 830 817	560 471,19		560 471,19	8 270 345,89				
32.50.64.01.2. Tavoite 3	1 902 249,64	500 000	479 159,20		479 159,20	20 840,80				
32.50.64.01.3. ENPI CBC	1 755 882,92	500 000	0,00		0,00	500 000,00				
32.50.64.02. ESR 2007-2013	2 842 836,80	7 178 546	676,97		676,97	7 177 869,29				
32.50.64.07. EAKR 2014-2020	22 845 233,16	60 904 560	69 273 790,79		69 273 790,79	-8 369 230,67				
32.50.64.08. EAY ja ENI CBC	1 311 744,41	16 037 000	2 931 554,82		2 931 554,82	13 105 445,18				
32.50.64.08.1. EAY	1 311 744,41	11 237 000	2 683 394,07		2 683 394,07	8 553 605,93				
32.50.64.08.2. ENI CBC	0,00	4 800 000	248 160,75		248 160,75	4 551 839,25				
32.50.64.09. ESR 2014-2020	3 944 412,51	8 536 133	5 809 814,37		5 809 814,37	2 726 318,49				
32.50.64.10. Vähävaraisten apu	0,00	-1 348 542	0,00		0,00	-1 348 542,46				
32.50.64.11. PK-yritysaloitte		20 000 000	20 460 000,00		20 460 000,00	-460 000,00				
32.60.28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (s3v)	500 000,00						373 323,44	373 323,44	273 196,59	99 906,85
32.60.28.1. Materiaalitehokkuuden edistäminen	370 000,00						207 743,77	207 743,77	205 252,27	2 491,50
32.60.28.2.Materiaalikatsetukset(ek)	130 000,00						165 579,67	165 579,67	67 944,32	97 415,35
32.60.40. Energiatuki (a)	27 046 038,15	38 068 756	31 239 230,35		31 239 230,35	6 829 525,65				
32.60.41. LNG-terminaalien investointituki (a)	11 720 737,00	23 611 000	23 610 148,00		23 610 148,00	852,00				
32.60.42. Valliontuki sähköhuollon varmistamiseksi (a)	1 110 699,33	1 310 000	918 732,91		918 732,91	391 267,09				
32.60.43. Kioton mekanismit (a)	0,00	229 087	0,00		0,00	229 086,85				
32.60.45. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki(s3v)		20 000 000	8 372 256,77	11 627 743,23	20 000 000,00	0,00		20 000 000,00	8 372 256,77	11 627 743,23
32.60.87. Osakehankinnat (s3v)	2 000 000,00	28 000 000	14 000 000,00	14 000 000,00	28 000 000,00	0,00	2 000 000,00	30 000 000,00	16 000 000,00	14 000 000,00
32.70.03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen(s2v)	2 246 000,00	1 846 000	40 374,31	1 805 625,69	1 846 000,00	0,00	1 971 593,72	3 817 593,72	1 992 792,29	1 805 625,69
32.70.03.1. Kotouttamisen ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen	161 000,00	1 233 000	0,00	1 233 000,00	1 233 000,00	0,00	108 436,00	1 341 436,00	108 436,00	1 233 000,00
32.70.03.2. Kotouttamisen osaamiskeskus	500 000,00	613 000	40 374,31	572 625,69	613 000,00	0,00	378 157,72	991 157,72	399 356,29	572 625,69
32.70.03.3. Kotouttamisen osaamiskeskus(ek)	1 585 000,00						1 485 000,00	1 485 000,00	1 485 000,00	0,00
Määrärahatilit yhteensä	1 480 602 879,06	857 607 166	690 251 464,84	89 133 335,09	779 384 799,93	78 222 366,54	93 712 557,36	569 269 402,17	415 267 206,33	101 069 902,94

Työ- ja elinkeinoministeriön talousarvion toteutumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Valtuudet ja niiden käyttö (1 000 €) ¹⁾								Valtuuksien käytöstä aiheutuneet talousarviomenot ja määrärahatarve (1 000 €)					
Momentti (numero ja nimi), johon valtuus liittyy ²⁾	Aikaisempien vuosien valtuuksien käyttö ³⁾	Vuoden 2016 valtuudet						Talousarvio-menot 2016	Määräraha-tarve 2017	Määräraha-tarve 2018	Määräraha-tarve 2019	Määräraha-tarve myöhemmin	Määräraha-tarve yhteensä
		Uudet valtuudet	Uusitut valtuudet	Valtuudet yhteensä	Käytetty	Käyttämättä	Uusittavissa 2016 TA:ssa						
32.01.41 Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuurin	2 162	5 000	0	5 000	5 000	0	0	1 971	2 500	1 500	0	0	4 000
Aikaisempien vuosien valtuudet	2 162							971	0	0	0	0	0
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet		5 000	0	5 000	5 000	0	0	1 000	2 500	1 500	0	0	4 000
32.20.43 Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin	36 345	2 780	0	2 780	2 780	0	0	4 334	2 734	616	0	0	3 350
Aikaisempien vuosien valtuudet	36 345							2 110	2 734	60	0	0	2 794
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet		2 780	0	2 780	2 780	0	0	2 224	0	556	0	0	556
32.20.48 Korkotuki julkisesti tuetuille vienti ja alusluotoille *)	0	13 000 000	0	13 000 000	7 369 139	5 630 861	0	15 444	15 063	19 243	24 109	66 576	124 991
Aikaisempien vuosien valtuudet	0												
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet		13 000 000	0	13 000 000	7 369 139	5 630 861	0	15 444	15 063	19 243	24 109	66 576	124 991
32.50.64 EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin	436 920	146 549	78 282	224 831	129 576	95 255	95 255	99 515	44 514	33 356	11 118	22 237	111 225
Aikaisempien vuosien valtuudet	436 920							68 383	5 136	3 823	1 274	2 548	12 781
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet		146 549	78 282	224 831	129 576	95 255	95 255	31 132	39 378	29 533	9 844	19 689	98 444
32.60.40 Energiatuki	390 288	15 260	0	15 260	14 978	282	0	31 238	80 330	35 637	14 129	2 356	132 452
Aikaisempien vuosien valtuudet	390 288							30 561	74 233	31 757	12 604	0	118 594
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet		15 260	0	15 260	14 978	282	0	677	6 097	3 880	1 525	2 356	13 858
32.60.41 LNG-terminaalien investointituki	92 876	0	0	0	0	0	0	23 610	28 500	14 900	5 500	0	48 900
Aikaisempien vuosien valtuudet	92 876							23 610	28 500	14 900	5 500	0	48 900
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32.60.42 Valtion tuki sähköhuollon varmistamiseksi	5 800	0	0	0	0	0	0	918	2 893	0	0	0	2 893
Aikaisempien vuosien valtuudet	5 800							918	2 893	0	0	0	2 893
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	964 391	13 169 589	78 282	13 247 871	7 521 473	5 726 398	95 255	177 030	176 534	105 252	54 856	91 169	427 811
Vuonna 2016 käytettävissä olleet valtuudet, josta		13 169 589	78 282	13 247 871	7 521 473	5 726 398	95 255	177 030	176 534	105 252	54 856	91 169	427 811
- korkotuki- tms. valtuudet ⁴⁾		13 000 000	0	13 000 000	7 369 139	5 630 861	0	15 444	15 063	19 243	24 109	66 576	124 991

*) Momentin 32.20.48 Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille valtuuden luonteesta johtuen laskelmalla ei esitetä tietoja aikaisempien vuosien valtuudet vaan vuonna 2016 käytettävissä olevat valtuudet. Momentin valtuuden käytöstä aiheutuvat talousarviomenot kirjataan Valtiokonttorissa.

Heinäkuussa 2014 muutetun lain 1543/2011 mukaan sopimuksista otetaan huomioon 100 %:a, samoin nostamattomista luotoista. Huhtikuussa 2016 muutetun lain 255/2016 tarjouksista otetaan huomioon 50 %:ia, limiitin määrää korotettiin 7 miljardista eurosta 13 miljardiin. Valtion talousarviossa 2016 on myönnetty momentin 32.20.82 Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan valtuus 500 000 euroa (1000 €), jota ei ole käytetty varainhoitovuonna. Aikaisempien vuosien valtuuksista ei ole aiheutunut talousarviomenoja vuonna 2016 Valtion talousarviossa 2016 on myönnetty 32.40. luvussa Turvavarastolainojen korkotuki 8 400 euroa (1000€), jonka valuutta on käytetty 273 (1000€). Valtuuden käytöstä aiheutuva talousarviomenoa ja määrärahatarvetta ei ole ollut. Valtion talousarviossa 2016 on myönnetty 32.40. luvussa Turvavarastoavustus valtuus 34 euroa (1000€), jonka valtuutta ei ole käytetty varainhoitovuonna. Valtuuden käytöstä aiheutuva talousarviomenoa ja määrärahatarvetta ei ole ollut Turvavarastolaina korkotuki-valtuus ja Turvavarastoavustus -valtuus ovat Huoltovarmuuskeskuksen käytössä.

1) Valtuuden ja sen käytön määräksi merkitään tehdyn tilauksen sopimushinta tai sitoumuksen määrä silloin, kun valtuus on rajattu alun perin muulla tavalla, mutta valtuuden käytön johdosta annetaan euromääräinen sitoumus. Korkotuetun lainakannan enimmäismääränä määritellyt korkotukivaltuudet ja muut vastaavat valtuudet eritellään lisäksi omilla riveillään.

2) Myös pääluokan tai luvun päätösosassa myönnetty valtuudet sisällytetään taulukkoon. Tällöin luvun tai momentin numerotunnukseksi merkitään "00".

3) Esitetään yhteismäärä niistä aikaisempina varainhoitovuosina käytetyistä valtuuksista, joista varainhoitovuotena on aiheutunut menoja tai joista aiheutuu menoja tulevana varainhoitovuosina.

4) Korkotukilainojen lainakannan enimmäismääränä tai valtionapuun oikeuttavien kustannusten enimmäismääränä tai muulla vastaavalla tavalla myönnettyjen valtuuksien määrä. Erittely esitetään vain, jos momentti (ja yhteensä) sisältää tällä tavoin määriteltyjä valtuuksia.

5) Talousarviolain 10 §:n 2 momentissa säädetyn laajuus- tai kustannusarvion perusteella myönnetty valtuudet. Erittely esitetään vain, jos momentti (ja yhteensä) sisältää talonrakennushankevaltuuksia.

3 Tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2016- 31.12.2016		1.1.2015- 31.12.2015	
TOIMINNAN TUOTOT				
Maksullisen toiminnan tuotot	107 372,79		-1 501 139,99	
Muut toiminnan tuotot	13 714 368,38	13 821 741,17	28 154 175,24	26 653 035,25
TOIMINNAN KULUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	-155 162,90		-323 277,23	
Henkilöstökulut	-28 264 325,60		-32 113 942,70	
Vuokrat	-235 562,76		-1 227 658,38	
Palvelujen ostot	-11 229 695,50		-25 428 012,67	
Muut kulut	-8 897 125,91		-9 192 473,10	
Poistot	-76 928,04		-125 211,02	
Sisäiset kulut	-10 051 104,03	-58 909 904,74	-13 049 646,68	-81 460 221,78
JÄÄMÄ I		-45 088 163,57		-54 807 186,53
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Rahoitustuotot	106 479 510,41		289 633 046,05	
Rahoituskulut	-100 810 067,07	5 669 443,34	-269 142 369,48	20 490 676,57
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT				
Satunnaiset tuotot	10 000,00		1 129,97	
Satunnaiset kulut	-104 268,97	-94 268,97	-935 366,73	-934 236,76
JÄÄMÄ II		-39 512 989,20		-35 250 746,72
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT				
Tuotot				
Sosiaaliturvarahastoilta	20 283 578,05			
EU:n toimielimiltä ja muilta elimiltä	137 463 479,20		131 963 273,91	
Valtionhallinnolta	65 000 000,00	222 747 057,25	0,00	131 963 273,91
Kulut				
Paikallishallinnolle	-85 044 861,47		-91 442 109,71	
Elinkeinoelämälle	-77 933 469,28		-132 255 616,98	
Rahoitus- ja vakuutuslaitoksille	-32 552 094,52		-90 191 254,82	
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	-40 288 136,57		-53 536 127,75	
Kotitalouksille	-1 147 770,25		-1 060 964,16	
Ulkomaille	-22 606 921,40		-10 062 818,21	
Valtionhallinnolle	-94 046 635,90	-353 619 889,39	-131 563 316,73	-510 112 208,36
JÄÄMÄ III		-170 385 821,34		-413 399 681,17
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA				
Perityt arvonlisäverot	709 770,42		511 778,54	
Suoritettut arvonlisäverot	-2 169 088,96	-1 459 318,54	-5 660 018,23	-5 148 239,69
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ		-171 845 139,88		-418 547 920,86

4 Tase

VASTAAVAA	31.12.2016		31.12.2015	
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET				
Aineettomat oikeudet	36 723,27		59 916,91	
Muut pitkävaikutteiset menot	15 403,79		69 138,19	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	0,00	52 127,06	4 172 213,40	4 301 268,50
AINEELLISET HYÖDYKKEET				
Muut aineelliset hyödykkeet	59 690,17	59 690,17	49 690,17	49 690,17
KÄYTTÖOMAISUUSARVOPAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET				
Käyttöomaisuusarvopaperit	1 474 897 157,42		1 272 214 799,02	
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	79 177 974,79	1 554 075 132,21	88 088 631,71	1 360 303 430,73
KÄYTTÖOMAISUUS JA MUUT PITKÄAIKAISET SJOITUKSET YHTEENSÄ		1 554 186 949,44		1 364 654 389,40
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS				
PITKÄAIKAISET SAAMISET				
Pitkäaikaiset saamiset	3 197 115 994,99	3 197 115 994,99	3 745 951 189,58	3 745 951 189,58
LYHYTAIKAISET SAAMISET				
Myyntisaamiset	3 202,25		159 166,26	
Valuuttamääräiset lainasaamiset	282 823 407,82		287 836 636,76	
Siirtosaamiset	16 192 507,01		20 593 885,16	
Muut lyhytaikaiset saamiset	4 811 842,91		8 179 827,83	
Ennakkomaksut	169,61	303 831 129,60	0,00	316 769 516,01
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS YHTEENSÄ		3 500 947 124,59		4 062 720 705,59
VASTAAVAA YHTEENSÄ		5 055 134 074,03		5 427 375 094,99
VASTATTAVAA	31.12.2016		31.12.2015	
OMA PÄÄOMA				
VALTION PÄÄOMA				
Valtion pääoma 1.1.1998	5 333 006 975,02		5 333 006 975,02	
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-2 464 040 234,64		-2 915 193 153,07	
Pääoman siirrot	92 582 541,78		869 700 839,29	
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-171 845 139,88	2 789 704 142,28	-418 547 920,86	2 868 966 740,38
VIERAS PÄÄOMA				
PITKÄAIKAINEN				
Otetut valuuttamääräiset lainat	1 243 349 175,32	1 243 349 175,32	1 477 669 256,83	1 477 669 256,83
LYHYTAIKAINEN				
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen	713 311 769,65		761 365 636,70	
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	282 823 407,84		287 836 636,78	
Saadut ennakot	4 592 065,85		3 405 196,44	
Ostovelat	2 909 239,93		4 602 221,13	
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	616 373,75		697 762,15	
Edelleen tilittävät erät	442 251,94		602 784,70	
Siirtovelat	16 555 997,68		17 475 731,33	
Muut lyhytaikaiset velat	829 649,79	1 022 080 756,43	4 753 128,55	1 080 739 097,78
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		2 265 429 931,75		2 558 408 354,61
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		5 055 134 074,03		5 427 375 094,99

5 Liitetiedot

Liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Työ- ja elinkeinoministeriön tilinpäätös on laadittu noudattaen talousarviolakia ja -asetusta sekä valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin määräyksiä ja ohjeita. Arvostus- ja jaksotusperiaatteissa ei ole tapahtunut muutoksia edelliseen tilikauteen verrattuna.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenojen 32.01.29 talousarviotilin määrärahaa on saanut käyttää momentilta 32.30.64 rahoitettavien valtion investointihankkeisiin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen sekä momenteilta 32.01.42, 32.20.40 ja 32.20.42 maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vuoden 2015 talousarvion momentilta 32.30.51 maksettaviin menoihin liittyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Liite 2: Nettoutetut tulot ja menot

Momentin numero ja nimi	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016 (TA + LTA:t)	Talousarvion 2016 määrärahojen		Tilinpäätös 2016	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
			käyttö vuonna 2016	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2016	Käyttö vuonna 2016 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
32.01.01 TEM:n toimintamenot (siirtomr 2 v)	Bruttomenot	49 231 893,93	33 559 000	33 547 149,19	38 891 345,85					40 735 123,29	
	Bruttotulot	8 643 893,93	0	5 332 345,85	5 332 345,85					5 332 345,85	
	Nettomenot	40 588 000,00	33 559 000	28 214 803,34	5 344 196,66	33 559 000,00	0,00	7 216 394,02	40 775 394,02	35 402 777,44	5 344 196,66
32.01.02 ELY-keskusten toimintamenot (siirtomr 2 v)	Bruttomenot	11 955 546,62	441 860	218 503,67	645 848,70					654 613,72	
	Bruttotulot	35 477,62	0	347 316,32	347 316,32					347 316,32	
	Nettomenot	11 920 069,00	441 860	-128 812,65	427 345,03	298 532,38	143 327,62	436 110,05	877 970,05	307 297,40	427 345,03
32.30.01 Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomr 2 v)	Bruttomenot	6 291 744,87	595 000	426 230,23	955 009,55					576 883,60	
	Bruttotulot	270 370,15		360 009,55	360 009,55					360 009,55	
	Nettomenot	6 021 374,72	595 000	66 220,68	528 779,32	595 000,00	0,00	150 653,37	745 653,37	216 874,05	528 779,32

Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Pääloukan ja momentin numero ja nimi	Talousarvio (TA + LTA:t)	Ylitys	Ylitys %
32 Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala			
32.01.29. Työ- ja elineinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	33 622 000	2 116 600,28	6
Pääloukka yhteensä	33 622 000	2 116 600,28	

Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Pääloukan ja tilijaottelun numero ja nimi. Tilijaottelut eritellään myöntämisvuosittain.	Peruutettu	
	Tilijaottelu	Yhteensä
23. Valtioneuvoston kanslia		2 227,60
Vuosi 2014		
23.01.22. Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminta	2 227,60	
24. Ulkoasianministeriön hallinnonala		140,32
Vuosi 2014		
24.90.68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö	140,32	
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala		52 786 597,36
Vuosi 2014		2 633 956,56
32.20.41. Yleisavustus eräille yhteisöille ja järjestöille elinkeinopolitiikan edistämiseksi	119 673,03	
32.20.42. Innovaatiokeskittymien kehittäminen	1 839 863,25	
32.20.44. Valtionavustus yksittäisten yritysten hankevalmisteluun Venäjällä	665 788,80	
32.50.43. Maakunnan kehittämisraha	8 411,48	
32.60.28.2. Materiaalikatselemukset	220,00	
Vuosi 2015		50 152 640,80
32.01.01.2. Tutkimus- ja selvitystoiminta	28 419,44	
32.01.01.4. Strategiset hankkeet	0,48	
32.01.22. Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssin aiheuttamien ympäristövahinkojen estäminen	49 792	
	541,44	
32.20.49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan	312 503,70	
32.70.03.2. Kotouttamistoimet	19 175,74	
Pääloukat yhteensä		52 788 965,28
Vuosi 2014		2 636 324,48
Vuosi 2015		50 152 640,80

Liite 5: Henkilöstökulujen erittely

	2016	2015
Henkilöstökulut	23 933 412,91	25 869 610,31
Palkat ja palkkiot	23 852 990,20	26 603 796,35
Tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Lomapalkkavelan muutos	80 422,71	-734 186,04
Henkilösivukulut	4 330 912,69	6 244 332,39
Eläkekulut	3 920 631,79	5 740 649,43
Muut henkilösivukulut	410 280,90	503 682,96
Yhteensä	28 264 325,60	32 113 942,70
Johdon palkat ja palkkiot, josta	1 152 020,32	1 347 895,35
- tulosperusteiset erät	0,00	0,00
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	7 340,00	8 360,00
Johto	1 720,00	2 400,00
Muu henkilöstö	5 620,00	5 960,00

Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole liitteen mukaista esitettävää.

Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden sekä muiden pitkävaikutteisten menojen poistot

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole liitteen mukaista esitettävää.

Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot	2016	2015	Muutos 2015-2014
Korot euromääräisistä saamisista	19 575 008,00	23 773 153,06	-4 198 145,06
Korot valuuttamääräisistä saamisista	43 495 375,39	50 579 777,57	-7 084 402,18
Emissio-, pääoma- ja kurssierot saamisista	43 409 127,02	215 280 115,42	-171 870 988,40
Osingot	0,00	0,00	0,00
Muut rahoitustuotot	0,00	0,00	0,00
Rahoitustuotot yhteensä	106 479 510,41	289 633 046,05	-183 153 535,64
Rahoituskulut	2016	2015	Muutos 2015-2014
Korot euromääräisistä veloista	698,84	1 147,35	-448,51
Korot valuuttamääräisistä veloista	43 495 712,20	50 579 777,67	-7 084 065,47
Emissio-, pääoma- ja kurssierot veloista	43 402 999,11	213 056 177,19	-169 653 178,08
SWAP-maksut veloista	0,00	2 318 987,72	-2 318 987,72
Sijoitusten ja lainasaamisten tileistäpoistot	13 910 656,92	3 186 260,47	10 724 396,45
Muut rahoituskulut	0,00	19,08	-19,08
Rahoituskulut yhteensä	100 810 067,07	269 142 369,48	-168 332 302,41
Netto	5 669 443,34	20 490 676,57	-14 821 233,23

Liite 9: Talousarviotaloudesta annetut lainat

Sektori	Lainapääoma 31.12.2016	Lisäys 2016	Vähennys 2016	Lainapääoma 31.12.2015	Pääomamuutos 2016-2015
Yritykset ja asuntoyhteisöt	6 916 120,06	0,00	5 569 326,64	12 485 446,70	-5 569 326,64
Yritykset	6 916 120,06	0,00	5 569 326,64	12 485 446,70	-5 569 326,64
- Yksityiset yritykset	6 484,97	0,00	5 382 013,64	5 388 498,61	-5 382 013,64
- Julkiset yritykset	6 909 635,09	0,00	187 313,00	7 096 948,09	-187 313,00
Asuntoyhteisöt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	3 473 023 282,75	0,00	548 279 096,89	4 021 302 379,64	-548 279 096,89
Rahalaitokset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut rahoituslaitokset	3 473 023 282,75	0,00	548 279 096,89	4 021 302 379,64	-548 279 096,89
Rahoituksen ja vakuutuksen välitystä avustavat laitokset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vakuutuslaitokset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Julkisyhteisöt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Paikallishallinto	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sosiaaliturvarahastot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kotitaloudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Työnantaja- ja muut elinkeinonharjoittajien kotitaloudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- Maatilatalouden harjoittajien kotitaloudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
- Muut elinkeinonharjoittajien kotitaloudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Palkansaajakotitaloudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Omaisuuksien ja tulonsiirtojen saajakotitaloudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Laitoskotitaloudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtionkirkot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ulkomaat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Euroopan unioni	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut maat ja kansainväliset järjestöt	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	3 479 939 402,81	0,00	553 848 423,53	4 033 787 826,34	-553 848 423,53

Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

	Kappale määrä	Markkina- arvo	31.12.2016 Kirjanpitoarvo	Omistus- osuus %	Myyntioikeuk- sien alaraja %	Saadut osingot	31.12.2015 Markkina- arvo	31.12.2015 Kirjanpitoarvo
Julkisesti noteeraamattomat osak- keet ja osuudet	1365225		1 474 842 160,42	0,0	0,0	0,00		1 272 159 802,02
Baltic Connector Oy	120250		16 002 500,00					2 500,00
Finpro Oy	100		2 500,00					2 500,00
Finnvera Oyj	11565		840 940,00	100,0				840 940,00
Finnvera Oyj			4 602 768,00					4 602 768,00
Finnvera Oyj			210 236 346,00					210 236 346,00
Finnvera Oyj			8 310 539,00					8 310 539,00
Finnvera Oyj			16 500 000,00					16 500 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	2710		227 847 660,00	100,0				227 847 660,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	500		42 000 000,00					42 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	15000		150 000 000,00					150 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	2000		20 000 000,00					20 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	3000		30 000 000,00					30 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	3000		30 000 000,00					30 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	5000		50 000 000,00					50 000 000,00
Suomen Teollisuussijoitus Oy	10500		105 000 000,00					105 000 000,00
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy	25		2 500,00					2 500,00
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy	799975		79 997 500,00					79 997 500,00
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy			91 898 907,42					87 716 549,02
Terrafame Oy	100		100 000,00					100 000,00
Terrafame Oy	1750		1 750 000,00					1 750 000,00
Terrafame Oy	389750		389 750 000,00					207 250 000,00
Huoneisto- ja kiinteistöosakkeet	1		54 997,00	0,0	0,0	0,00		54 997,00
As Oy Porttikuja 3 ja 5	1		54 997,00					54 997,00
Osakkeet ja osuudet yhteensä			1 474 897 157,42	0,0	0,0	0,00		1 272 214 799,02

Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset		
	Kirjanpitoarvo 31.12.2016	Kirjanpitoarvo 31.12.2015
Muut oman pääoman ehtoiset sijoitukset		
Finnvera Oyj	79 177 974,79	88 088 631,71
Yhteensä	79 177 974,79	88 088 631,71

Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

31.12.2016	Vaihtuvakorkoiset			Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle	1 - 5	Yli	Alle	1 - 5	Yli	
	1 vuosi	vuotta	5 vuotta	1 vuosi	vuotta	5 vuotta	
Vastaavien rahoituserät							
Annetut euromääräiset velkakirjalainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	50 000 000,00	0,00	29 177 974,79	79 177 974,79
Euromääräiset lainasaamiset	349 560 331,01	1 313 399 602,29	545 420 670,29	230 800 427,95	816 158 944,20	224 599 427,08	3 479 939 402,82
Muut euromääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut valuuttamääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut lyhytaikaiset euromääräiset sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahat, pankkisaamiset ja muut rahoitusvarat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	349 560 331,01	1 313 399 602,29	545 420 670,29	280 800 427,95	816 158 944,20	253 777 401,87	3 559 117 377,61
31.12.2016	Vaihtuvakorkoiset			Kiinteäkorkoiset			Yhteensä
	Alle	1 - 5	Yli	Alle	1 - 5	Yli	
	1 vuosi	vuotta	5 vuotta	1 vuosi	vuotta	5 vuotta	
Vastattavien rahoituserät							
Otetut euromääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Otetut valuuttamääräiset lainat	0,00	320 385 043,96	70 851 226,48	0,00	704 393 819,18	147 719 085,70	1 243 349 175,32
Lainat talousarvion ulkopuolella olevilta valtion rahastoilta	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut pitkäaikaiset velat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	81 114 693,22	0,00	0,00	201 708 714,62	0,00	0,00	282 823 407,84
Lyhytaikaiset euromääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lyhytaikaiset valuuttamääräiset lainat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	81 114 693,22	320 385 043,96	70 851 226,48	201 708 714,62	704 393 819,18	147 719 085,70	1 526 172 583,16

Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Voimassa olevat takaukset ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä

Sektori	Voimassa 31.12.2016	Voimassa 31.12.2015	Voimassa Muutos 2016-2015	Käytettävissä enimmäismäärä 31.12.2016
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	2 396 386 878,92	2 387 503 639,30	8 883 239,62	2 538 441 807,08
Finnvera Oyj	2 396 386 878,92	2 387 503 639,30	8 883 239,62	2 538 441 807,08
Laki valtion erityisrahastoyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta (445/1998), luottojen ja takausten pääoma ¹⁾	2 231 699 265,30	2 245 707 314,23	-14 008 048,93	2 373 754 193,46
Laki valtion alustakauksista (573/1972), alustakausluottojen ja suojautumisjärjestelyjen määrä ¹⁻²⁾ Laki valtioneuvoston asetuksista (444/1998)	112 455 338,96	82 113 388,92	30 341 950,04	112 455 338,96
Laki ympäristönsuojelu- ja energiainvestointeihin myönnettävistä valtiontakauksista (609/1973), takausluottojen pääoma ¹⁻²⁾ Laki valtioneuvoston asetuksista (444/1998)	52 232 274,66	59 682 936,15	-7 450 661,49	52 232 274,66
Takaukset yhteensä	2 396 386 878,92	2 387 503 639,30	8 883 239,62	2 538 441 807,08

Voimassa olevat takuut ja niiden käytettävissä oleva enimmäismäärä

Sektori	Voimassa 31.12.2016	Voimassa 31.12.2015	Voimassa Muutos	Käytettävissä enimmäismäärä 31.12.2016
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	15 312 768 448,30	16 284 340 180,33	-971 571 732,03	18 261 487 259,63
Finnvera Oyj	15 312 768 448,30	16 284 340 180,33	-971 571 732,03	18 261 487 259,63
Laki valtion vientitakuista (422/2001) Vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettu vastuu ¹⁻³⁾ Laki valtioneuvoston asetuksista (444/1998)				
Takuut yhteensä	15 312 768 448,30	16 284 340 180,33	-971 571 732,03	18 261 487 259,63
	17 709 155	18 671 843	-962 688	20 799 929
Takaukset ja takuut yhteensä⁴⁾	327,22	819,63	492,41	066,71

1) Finnveran yhtiölaissa (443/1998) säädetään kotimaan sekä vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan erillisyydestä. Kotimaan toiminnan tappiot katetaan kotimaan toiminnan rahastosta ja vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan tappiot luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastosta. Valtio vastaa Finnveran myöntämistä laissa valtion erityisrahoitusyhtiön (445/1998) tarkoitetuista takauksista. Mikäli Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahaston varat eivät riitä toiminnasta aiheutuvien tappioiden kattamiseen, tappiot katetaan valtiontakuurahaston varoista, joita täydennetään tarvittaessa valtion budjettiin otettavalla määrärahalta. Laki valtiontakuurahastosta (444/1998).

2) Sisältää voimassa olevat vastuut. Eri takuiden keskinäiset päällekkäisvastuut on eliminoitu.

3) Laki valtion vientitakuista (422/2001). Vientitakuiden ja suojautumisjärjestelyjen yhteenlaskettu vastuu saa olla enintään 19 mrd. euroa. Lain mukainen vastuu lasketaan seuraavasti: katteenmukainen nettovastuu, voimassa oleva vastuu ja puolet tarjousvastuusta, pääoma, vientitakuun myöntämispäivän Euroopan keskuspankin valuutalle ilmoittama valuuttakurssi. Tämän perusteella lasketut voimassa olevat takuut olivat 14 441 826 089,86 euroa per 31.12.2016.

4) Takausten ja takuiden voimassa oleva määrä 31.12.2015 on 1 009 923 517,37 euroa pienempi kuin mitä esitettiin vuoden 2015 tilinpäätöksessä. Korjaus johtuu Finnvera Oyj:n vastuiden esittämistavan muutoksesta.

Voimassa olevat takaukset ja takuut valuutoittain

Valuutta	Vasta-arvo €	Jakauma %	Tilinpäätöspäivän valuuttakurssi €
Euro	10 207 666 126,79	58	
Yhdysvaltojen dollari	7 035 710 079,08	40	1,0541
Muut	465 779 121,34	2	
Yhteensä	17 709 155 327,21	100	

Liite12.2: Muut monivuotiset vastuut

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset

€	Talousarvio- menot 2016	Määräraha- tarve 2017	Määräraha- tarve 2018	Määräraha- tarve 2019	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
Tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muulla kuin valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt sopimukset ja sitoumukset						
€	Talousarvio- menot 2016	Määräraha- tarve 2017	Määräraha- tarve 2018	Määräraha- tarve 2019	Määräraha- tarve myöhemmin	Määräraha- tarve yhteensä
	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut sopimukset ja sitoumukset yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut monivuotiset vastuut yhteensä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Ydinvastuulain 18 §:n (4884/1972, sellaisena kuin se on laissa 581/2011) mukaan Suomessa sijaitsevan ydinlaitoksen haltijan tämän lain mukainen vastuu samasta ydintapahtumasta johtuneista, Suomessa syntyneistä ydinvahingoista on rajoittamaton. Suomessa sijaitsevan ydinlaitoksen haltijan tämän lain mukaisen vastuun enimmäismäärä samasta ydintapahtumasta johtuneista, muualla kuin Suomessa syntyneistä ydinvahingoista on 600 miljoonaa erityisnosto-oikeutta. Laitoksenhaltijan on otettava vastuiden kattamiseksi ydinvastuuvakuutus 600 miljoonan erityisnosto-oikeuden määrään saakka. Valtioneuvostolla on oikeus laitoksenhaltijan hakemuksesta päättää, ottaen huomioon laitoksen koko tai laatu taikka kuljetuksen laajuus, että vastuun enimmäismäärä on alempi kuin 600 miljoonaa erityisnosto-oikeutta, mutta kuitenkin vähintään viisi miljoonaa erityisnosto-oikeutta. Ydinaineen kuljetuksen aikana sattuneesta ydintapahtumasta on laitoksenhaltija vastuussa tämän lain mukaan muiden vahinkojen kuin kuljetusvälineeseen kohdistuneen vahingon osalta vähintään viiden miljoonan erityisnosto-oikeuden määrään saakka. Korvausmäärälle tuleva korko ja oikeudenkäyntikulujen korvaus eivät sisälly vastuumääriin. (L:lla 581/2011 muutettu 18 § on väliaikaisesti voimassa 1.1.2012 lukien, kunnes L 493/2005 tulee asetuksella voimaan.)

Ydinvastuulain 29 §:n mukaan jos se, jolla on oikeus saada vahingonkorvausta tämän lain tai muun sopimusvaltion vastaavan lainsäädännön nojalla Suomessa olevan ydinlaitoksen haltijalta, näyttää, ettei hän ole voinut saada tätä korvausta ydinlaitoksen haltijan kanssa vakuutus sopimuksen tehneeltä vakuutuskeskitykseltä, maksetaan korvaus valtion varoista. Valtion 1 momentin mukainen korvausvelvollisuus ei ylitä sitä vastuumäärää, joka on laitoksenhaltijaan nähden voimassa 18 §:n 1 momentin mukaisesti.

Lisäksi Suomi on sopijapuolena Brysselin lisäyleissopimuksessa, jonka voimassa olevan version mukaan sopimusmaat korvaavat tiettyjen edellytysten täytyessä yhteisvastuullisesti myös muissa sopimusmaissa syntyneitä ydinvahinkoja (ns. kolmannen vaiheen vastuumäärä) 125 miljoonan SDR:n verran. Kunkin maan osuus lasketaan erityisten sopimuksessa määrättyjen jakoperusteiden mukaan. Jakoperusteita ovat bruttokansantuote ja asennettu ydinvoimateho. Suomen osuus tässä tarkoitettua korvausmäärästä on OECD:n viime vuosina tekemien laskelmien mukaan ollut hieman alle 2 prosenttia. Suomen osuus riskistä on arvioitu noin 2,5 miljoonan euron suuruusluokkaan per sopimusmaassa tapahtunut ydinvahinko.

Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Työ- ja elinkeinoministeriössä ei ole taseeseen sisältyviä rahastoituja varoja.

Liite 14: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Nimi	Taseen loppusumma tai varojen määrä 31.12.2016	Taseen loppusumma tai varojen määrä 31.12.2015	Muutos 2016-2015	Organisaation toiminta-alue tai varojen käyttötarkoitus
Huoltovarmuusrahasto	1 919 325 785,85	1 607 622 259,84	311 703 526,01	Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992, 1 §) tarkoituksena on poikkeusolojen ja niihin verrattavissa olevien vakavien häiriöiden varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot ja niihin liittyvät tekniset järjestelmät. (huoltovarmuus)
Valtiontakuurahasto	694 758 700,64	691 410 984,02	3 347 716,62	Laki valtiontakuurahastosta (444/1998) tarkoituksena on turvata Finnveran antamien vientitakuiden, takausten ja muiden rahastolain 4 § tarkoitettujen sitomusten täyttäminen. Rahaston varoista hoidetaan myös entisen Valtiontakukeskuksen ja sitä edeltäneiden vientitakuulaitoksen ja Valtiontakustakuukeskuksen ja sitä edeltäneiden vientitakuulaitoksen ja Valtiontakauslaitoksen antamat takuut, takaukset ja muut vastuusitomukset.
Valtion ydinjätehuoltorahasto	2 496 864 667,25	2 454 144 132,53	42 720 534,72	Ydinenergialain (990/87) ja sen nojalla annetulla asetuksella valtion ydinjätehuoltorahastosta (162/88) tarkoituksena toteuttaa osaltaan varautumista ydinjätehuollon kustannuksiin, sekä ydinenergialain 53a ydinturvallisuustutkimuksen rahoittamiseen ja ydinenergialain 53b ydinjätetutkimuksen rahoittamiseen.

Liite 15: Velan muutokset

	31.12.2016	31.12.2015	Muutos 2016-2015
Otetut euromääräiset lainat	0,00	0,00	0,00
Lainat valtion eläkerahastolta	0,00	0,00	0,00
Lainat valtion ydinjätehuoltorahastolta	0,00	0,00	0,00
Otetut valuuttamääräiset lainat	1 243 349 175,32	1 477 669 256,83	-234 320 081,51
Muu pitkäaikainen velka	0,00	0,00	0,00
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	282 823 407,84	287 836 636,78	-5 013 228,94
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset rahastoilta otetuista lainoista	0,00	0,00	0,00
Lyhytaikaiset lainat	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	1 526 172 583,16	1 765 505 893,61	-239 333 310,45

Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Maturiteettijakauma (velan jakauma jäljellä olevan juoksuajan mukaan)

Velkojen juoksuaika	2016			2015		
	Kirjanpitoarvo	%	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	%	Käypä arvo
0 - 1 vuotta	282 823 407,84	19 %	323 256 121,63	287 836 636,78	16 %	332 584 223,41
1 - 2 vuotta	268 362 168,56	18 %	296 614 867,63	273 834 990,54	16 %	308 873 684,42
2 - 3 vuotta	268 362 168,56	18 %	284 074 087,88	255 889 082,60	14 %	280 312 478,48
3 - 4 vuotta	258 717 106,99	17 %	260 842 299,98	259 833 344,25	15 %	271 944 208,51
4 - 5 vuotta	229 337 419,03	15 %	220 421 036,72	254 439 074,24	14 %	253 534 201,89
Yli 5 vuotta	218 570 312,18	14 %	198 595 995,87	433 672 765,20	25 %	401 432 559,84
Velat yhteensä	1 526 172 583,16	100 %	1 583 804 409,71	1 765 505 893,61	100 %	1 848 681 356,55

Velan duraatio (velan markkina-arvolla painotettu kassavirtojen keskimääräinen maksuhetki)

Vuosi	Duraatio
31.12.2009	5,67
31.12.2010	4,57
31.12.2011	2,46
31.12.2012	1,90
31.12.2013	1,58
31.12.2014	2,50
31.12.2015	2,29
31.12.2016	1,98

Käypä arvo on sarjaobligatiolainojen osalta markkinahinta. Muiden lainojen osalta käypä arvo on laskettu markkinakoroista johdettuja korkoja käyttäen.

Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Huoltovarmuuskeskus maksoi valtioneuvoston päätöksen (857/2013) mukaisesti varmuusvarastojen pienenemisestä ministeriön pankkitilille 65.000.000,00 euroa, joka tuloutettiin talousarviotilille 12.32.30 Siirrot talousarvion ulkopuolisista rahastoista ja liikekirjanpidon tilille 80910000 Muut siirrot talousarvion ulkopuolella olevista rahastoista.

Vuoden 2014 talousarvion momentille 32.20.47 Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset myönnettyä määrärahaa sai käyttää korkotukiin, joita valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sen nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaan valtio maksoi yhtiölle korkotukea, joka oli alueellista korkotukea tai erityiskorkotukea. Alueellisen korkotuen piiriin kuuluvien lainojen ja elinkeinopoliittisin perustein tuettavien tukiohjelmien mukaisia erityiskorkotukia maksettiin Finnvera Oyj:n 31.12.2013 asti myöntämille luottoille. Vuosien 2015 ja 2016 talousarvioiden mukaan momentin 32.20.47 Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset määrärahaa on saanut käyttää enää Finnvera Oyj:n myöntämien riskilainojen ja -takauksien luottotappiokorvauksiin.

Vuoden 2013 loppuun asti syntyneen momentilla 32.20.47 olleen korkotukivaltuuden käytöstä ei ole vuodesta 2014 alkaen aiheutunut määrärahatarpeita, koska työ- ja elinkeinoministeriö on päättänyt hyväksyä menettelyn, jonka mukaan Finnvera Oyj kuittaa maksamansa alueellisen korkotuen ja erityiskorkotuen taseessaan olevasta valtiolta aikaisemmin saadusta korkotukiennakosta. Korkotukiennakon määrä oli Finnvera Oyj:n taseessa 31.12.2013 yhteensä 16 827 102,97 euroa ja nyt 31.12.2016 yhteensä 9 091 023,31 euroa. Vuonna 2015 ministeriön hyväksymiä kuittauksia toteutui yhteensä 3 122 482,17 euroa ja 4 613 597,49 euroa vuonna 2014. Vuonna 2016 ministeriö ei ole hyväksynyt yhtään kuittausta.

Jos kuittausmenettelyä jatkettaisiin suunnitelman mukaan, niin Finnvera Oyj palauttaa loppukesästä 2017 ennakosta kuittaamatta jäävän määrän noin 5 012 575,48 euroa. Muuten Finnvera palauttaa vielä kuittaamatta olevan osuuden ennakosta 9 091 023,31 euroa.

Koska korkotukiennakon muodostaman määrärahan käytön voidaan katsoa kohdistuvan vain menoihin, joiden maksatuspäätös tehtiin vuonna 1993 ja 1994, niin ministeriössä joudutaan vielä selvittämään, tuleeko Finnveran tulouttaa ao. määräraha korkoineen valtiolle ja tuleeko ministeriön budjetoida se uudelleen. Kuittausmenettelyä voidaan pitää määrärahan käyttöajan ja määrän osalta talousarvion ja sitä koskevien säännösten vastaisena menettelynä. Aikaisemmin maksettuja ennakoita, joita vastaava määräraha ei ole enää käytettävissä, ei saisi käyttää kuluvan vuoden maksatuspäätösten rahoittamiseen myöskään vuonna 2016. Työ- ja elinkeinoministeriö on vuoden 2016 aikana jatkanut korkotukiennakon alkuperän selvittämistä ja mahdollisia toimenpiteitä jäljellä olevan ennakon, joka johtuu 1990-luvun alun korkotukijärjestelmän muutoksesta, sekä ennakkoon liittyvien korkosaatavien takaisinperimiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii vuoden 2017 aikana riittävien toimenpiteiden toteuttamisesta Finnvera Oyj:n taseessa olevan korkotukiennakon tulouttamiseksi valtiolle.

6 Allekirjoitukset

Tilinpäätös on hyväksytty Helsingissä 28.2.2017.

Mika Lintilä
Elinkeinoministeri

Jari Lindström
Oikeus- ja työministeri

Jari Gustafsson
Kansliapäällikkö

Tilinpäätös vuodelta 2016

ISSN 1797-3562 (verkkójulkaisu)

ISBN 978-952-327-202-6

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet